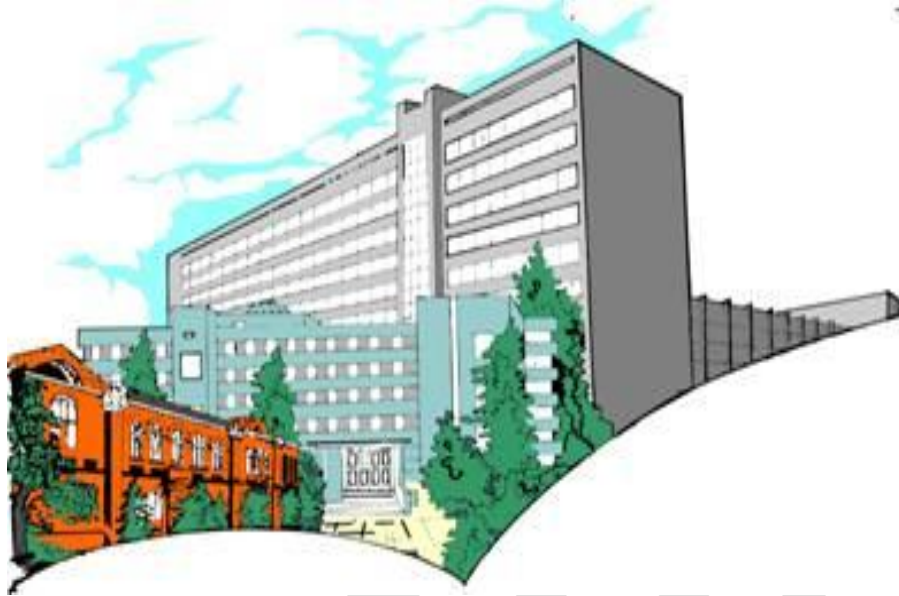

Херсонський державний університет
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури

**Бондаренко Л. Г.
Галаган В. В.
Демченко А. В.
Корівчак Л. Д.
Немченко І. В.
Чухонцева Н. Д.
Цепкало Т. О.**

**Навчальні програми дисциплін
літературознавчого циклу: методичний посібник
для викладачів та студентів**

УДК 82.0: 37.091.214:378

ББК 83.3 (4 Укр)

М 15

Рекомендовано до друку
науково-методичною
радою університету
(Протокол № 2 від 14.12.2018)
(Протокол № 4 від 17.04.2019)

Рекомендовано до друку
вченою радою
університету
(Протокол № 12 від 24.06.2019)

УКЛАДАЧІ:

Демченко А. В. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури;

Бондаренко Л. Г. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури;

Галаган В. В. – старший викладач кафедри української літератури;

Корівчак Л. Д. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури;

Немченко І. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури;

Чухонцева Н. Д. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури;

Цепкало Т. О. – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української літератури.

Технічний редактор: викладач кафедри української літератури Чаура Н. С.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Олексенко В.П. – доктор філологічних наук, професор

М 15

Навчальні програми дисциплін літературознавчого циклу: методичний посібник для викладачів та студентів. Частина 1 /за заг.ред. А. В. Демченко; Херс. держ. ун-т. – Херсон: ХДУ, 2019. – 160 с.

УДК 82.0: 37.091.214:378
ББК 83.3 (4 Укр)

© Колектив укладачів, 2019
© ХДУ, 2019

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури**

ФОЛЬКЛОР І ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА

**АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки студентів ступеня вищої освіти «бакалавр»**

Галузі знань 01. Освіта / 03. Гуманітарні науки

Спеціальність 014.01 Середня освіта (українська мова та література)

035.01 Філологія (Українська мова та література)

(Шифр за ОПІ 1.4.8.)

Програму розроблено

Галаган Валентиною Володимирівною – старшим викладачем
кафедри української літератури

Рецензенти:

- 1.Олексенко Володимир Павлович, професор кафедри української мови Херсонського державного університету, доктор філологічних наук, професор
2. Бокшань Галина Іванівна, доцент кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук

Затверджена

Вченою радою ХДУ
Протокол № 9 від «17» квітня 2019 р.

Погоджено

НМР ХДУ
Протокол № 4 від «17» квітня 2019 р.

Схвалено НМР факультету української філології та журналістики

Протокол № 4 від «07» лютого 2019 р.

Голова НМР факультету

_____ (Ю.О.Омельчук)

Розглянуто на засіданні кафедри української літератури

Протокол від № 7 від «04» лютого 2019 р.

Завідувач кафедри

_____ (А.В. Демченко)

ВСТУП

Програму вивчення навчальної дисципліни «**Фольклор і дитяча література**» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів ступеня вищої освіти «бакалавр» для спеціальності 035. Філологія (українська мова та література); 014.01. Середня освіта (українська мова та література) спеціалізація документознавство/редагування освітніх видань/ медіалінгвістика.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є фольклор від давнини до сучасності та література для дітей (головні етапи становлення, сучасний стан та перспективи розвитку), критерії художності творів, індивідуальний стиль письменника, поняття про літературно-художній образ, зміст і форма художнього твору, роди і жанри дитячої літератури, поетика художнього твору, літературний процес.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Фольклор та дитяча література» є одним із компонентів навчальної дисципліни «Історія української літератури» і функціонує у тісному взаємозв'язку з педагогікою, психологією, історією, культурологією, українською та світовою літературами, які поєднуючись між собою, сприяють якісній підготовці майбутнього вчителя-філолога.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Жанрове розмаїття українського фольклору.
2. Дитяча література: етапи становлення, сучасний стан та перспективи розвитку.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу – дати ґрунтовні знання про особливості розвитку фольклору та специфіку його жанрів, зв'язок усної народної творчості з художньою літературою, репрезентувати доробок відомих українських фольклористів; на основі творів української дитячої літератури розкрити закономірності й історію розвитку літератури для дітей, звернути увагу на

критерії вибору творів для дитячого читання в шкільній програмі з української літератури; підкреслити важливість творів на історичну тему, природи, національного відродження України, дружби, взаємоповаги та взаєморозуміння; донести до студентів кращі твори світової спадщини, без чого неможливе якісне, повноцінне засвоєння вітчизняного доробку дитячої літератури.

1.2.Основними завданнями вивчення дисципліни «Фольклор і дитяча література» є:

- вивчення зразків фольклорних жанрів та особливостей їх побутування на сучасному етапі;
- вироблення в студентів навичок збирання та дослідження фольклору та аналізу фольклорних творів;
- ознайомлення з фольклористичними працями М. Максимовича, І. Франка, Й. Лозинського, Ф. Колеси, М. Рильського;
- вдосконалювати навички наукового аналізу художніх творів із залученням сучасних літературознавчих підходів, основ методології, теорії тексту та його інтерпретації;
- продовжувати формувати у студентів навички самостійної роботи, зокрема, умінь користуватися різними підручниками, посібниками, словниками та монографічними працями, інформаційними ресурсами;
- зорієнтувати вивчення творів дитячої літератури у площину загальнолітературних, художньо-естетичних проблем;
- вироблення у студентів вміння, керуючись принципами історизму, сприймати життєві факти і події, зображені в художньому творі, дати їм об'єктивну ідейно-естетичну обґрунтовану оцінку з позицій загальнолюдських, морально-етичних цінностей;
- підготувати студентів до практичної роботи в школі.

1.3. Вивчення курсу ґрунтується на нових технологіях навчання й ураховує **розвиток таких компетенцій**:

- **мовної** (знання й вільне володіння державною мовою, здатність дотримання норм літературної мови в процесі проведення практичних занять з дисципліни, формування вмінь контролю та корекції мовлення);

- **метапредметної** (здатність засвоїти нові поняття, абстрактно мислити, аналізувати синтезувати виучувані наукові явища, розвивати й удосконалювати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень);

- **предметної** (здатність самостійно засвоювати нову інформацію й упроваджувати нові методи й методики навчання у майбутній професійній діяльності; здатність застосовувати професійні знання й уміння під час реалізації завдань інноваційної освітньої політики);

- **пізнавальної** (здатність опрацьовувати літературу з питань упровадження нових технологій навчання, бачити й визначати проблему, знаходити шляхи її розв'язання);

- **регулятивної** (здатність визначати мету, планувати свою роботу, проводити самоперевірку й самооцінку власної діяльності);

- **інноваційної** (поінформованість про інноваційні педагогічні технології, володіння їх змістом і методикою, висока культура використання у професійній діяльності, переконаність у необхідності застосування їх в освітньому процесі);

- **комунікативної** (здатність шукати нову інформацію, вміння працювати в групі; володіти різними формами мовлення);

- **інформаційно-комп'ютерної** (робота з комп'ютерною технікою; уміння працювати в мережі Internet, користуватися

електронною поштою, працювати зі спеціалізованим програмним забезпеченням, ефективно застосувати інформаційні технології і відповідні програми у професійній діяльності);

- *у сфері самовизначення й саморегуляції особистісних якостей* (адекватна самооцінка, впевненість у собі, самоконтроль, високий рівень мотивації щодо досягнень, визнання необхідності неперервної освіти впродовж життя тощо).

- *особистісної* (усвідомлення значущості розв'язання поставлених методичних завдань, їх зв'язок з реальними життєвими цінностями і ситуаціями; формування позитивного налаштування у досягненні поставлених цілей; створення атмосфери підтримки й зацікавлення у розв'язанні порушених питань; повага й співробітництво у процесі парної, групової та колективної роботи)

Очікувані результати навчання. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

- ознайомитися з визначеннями термінів «фольклор», «дитяча література», «література для дітей», «дитяче читання»;
- осягати специфіку фольклору та дитячої літератури (педагогічні, психологічні й соціально-вікові аспекти);
- визначати етапи становлення та закономірності розвитку дитячої літератури;
- осмислювати проблеми теорії, критики й бібліографії дитячої літератури;
- визначати змістове наповнення та жанрову палітру фольклору та дитячої літератури;
- критично осмислювати художньо-тематичну багатогранність доробку дитячих письменників;

- вдосконалювати навички наукового аналізу художніх творів із залученням сучасних літературознавчих підходів, основ методології, теорії тексту та його інтерпретації;
- розвивати свій читацький смак та підвищувати філологічний рівень.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин/ 4 кредити ECTS.

Змістовий модуль 1. Жанрове розмаїття українського фольклору

Тема 1. Вступ. Фольклор і дитяча література. Предмет і завдання курсу «Фольклор і дитяча література». Періодизація української усної народної творчості. Напрями та школи вітчизняної фольклористики. Визначення поняття «дитяча література». Предмет, головні завдання, зміст і особливості курсу. Періодизація історії дитячої літератури. Проблеми теорії, критики й бібліографії дитячої літератури. Місце курсу в професійній підготовці вчителя.

Тема 2. Календарно-обрядова творчість українського народу. Походження обрядової поезії, її жанрова специфіка. Календарно-обрядовий фольклор: трудові співанки, веснянки, колядки, щедрівки, купальські пісні та ігри. Найвідоміші збірки колядок, колядка у творчості українських письменників (Б.Лепкий, Ю.Шкрумеляк, А.Лотоцький, Б.І.Антонович, І.Малкович та ін.). Українські збирачі й дослідники дитячих фольклорних жанрів (Олена Пчілка, В.Милорадович, П.Чубинський, М.Гайдай, І.Гурич, Г.Колісниченко, Г.Дем'ян).

Тема 3. Родинно-обрядова творчість українців. Родинна обрядовість як цілісна система драматично-словесного характеру. Весільний обряд як драма. Основні етапи весільного дійства. Похоронний обряд як етап життя

родини. Голосіння. Ритуальні дії, пов'язані з закладенням та будівництвом нового дому та новосіллям.

Тема 4.Український героїчний епос. Жанрова специфіка билин.. Цикл билин про Іллю Муромця, про Садка. Українські народні думи («Про козака Голоту», «Про Самійла кішку», «Маруся Богуславка»). Художня своєрідність дум та історичних пісень. Міфи Стародавньої Греції.

Тема 5.Українська балада та ліричні пісні. Походження і розвиток українських балад, їх тематика. Поетика балад. Ліричні пісні, їх жанрові особливості. Тематичне розмаїття. Пісні літературного походження.

Тема 6.Історична проза. Жанрова специфіка історичної прози. Художня природа української легенди, її класифікація. Тематичне розмаїття переказів. Поетика народних оповідань, бувальщин.

Тема 7.Пареміографія. Український казковий епос. Жанрові особливості та художня специфіка народних паремій. Казка, її місце у дитячій літературі, жанрові ознаки. Головні види казок: про тварин («Рукавичка», «Колобок», «Лисичка-сестричка і вовк-панібрат», «Котик і півник», «Коза-дереза», «Лисичка та журавель», «Пан Коцький», «Солом'яний бичок»; чарівні («Івасик-Телесик», «Котигорошко», «Царівна-жаба», «Кирило кожум'яка», «Летючий корабель», «Кривенька качечка»; соціально-побутові («Дідова дочка і бабина дочка», «Про дурня», «Солдат і смерть», «Два брати», «Мудра дівчина» та ін.). Найвідоміші українські казкарі (Р.Чмихало, Х.Провора, А.Грицуняк, С.Пуздрач та ін.). Жанр літературної казки у творчості українських класиків Марка Вовчка, Панаса Мирного, С.Руданського, Ю.Федьковича, І.Франка, Лесі Українки, М.Коцюбинського, П.Тичини, Н.Забіли, Григора Тютюнника, В.Симоненка, В.Близнеця та ін. Фантастичний світ казок В. Короліва-Старого „Потерчата”, „Хуха-Моховинка”: авторське трактування „нечистої сили”, добро і зло в казці Майстерність інтерпретації народної казки у літературах народів світу:

О.Пушкін, П.Єршов, К.Чуковський, Ю.Олеша, С.Маршак (російська); Г.К.Андерсен (датська); брати Грімм (німецька); Ш.Перро (французька); А.Ліндгрєн (шведська); Л.Керолл (англійська); Дж.Родарі (італійська).

Змістовий модуль 2. Дитяча література: етапи становлення, сучасний стан та перспективи розвитку

Тема 1. Дитячий фольклор. Характерні риси дитячого фольклору. Проблема класифікації його жанрів. Жанрова своєрідність колискових пісень, їх образи, символіка, художня мова. Забавлянки як функціональний комплекс жанрів дитячого фольклору. Заклички і примовки, їх зв'язок із замовляннями. Дитячі трансформовані варіанти календарної обрядовості. Художні особливості лічилок, дражнилок (прозивалок), скоромовок, мирилок. Мотиви і поетика дитячих пісень.

Тема 2.Біблія. Біблія як виняткова пам'ятка духовності людства, унікальна релігійна й художня книга, джерело вічних сюжетів у мистецтві. Структура Біблії. Біблія у дитячому читанні. Адаптовані видання Біблії для дітей. Феномен біблійних мотивів як визначальний фактор становлення літератури для дітей (Псалтир, житія святих та інша церковна література). Природничо-наукова література пізнавального характеру («Шестидневник», «Фізіолог», «Пчела»). Біблійні мотиви в українській літературі (Г.Сковорода, Т.Шевченко, Леся Українка, Панас Мирний, І. Франко, П. Тичина, І. Багряний, Л.Костенко, І.Драч та ін.).

Тема 3.Дитяча література першої половини ХІХ ст. Книги для дітей періоду давньої літератури («Азбука» Івана Федорова (1574),граматики Лаврентія Зизанія (1596), Мелетія Смотрицького (1619), В.Бурцова (1634) та ін.; «Букварь южнорусский» Т. Шевченка (1861); букварі П.Куліша,, К.Шейковського, М.Гатцука, та ін.).

Дитяча література у період становлення нової української літератури. Маркіян Шашкевич і його перша на західній Україні «Читанка для діточок в народних училищах руських» (1836)..Олександр Духнович і початок дитячої

літератури на Закарпатті: «Книжица читальная для начинающих» (1847), підручники, вірш «Про шкільні радості», «Загадки» і «Логогрифи».

Тема дитинства у творах Т.Шевченка («І золотої, й дорогої...», «Мені тринадцятий минало», «І виріс я на чужині», «Ми вкупочці колись росли», «Буває в неволі іноді згадаю», «Дівча любе чорнобриве», «На Великдень, на соломі...», «А.О.Козачковському» та ін.). Елементи автобіографізму у поезіях, їх психологічний реалізм.

Мати і дитина – один із провідних мотивів Шевченкового слова («Катерина», «Наймичка», «Сон», «На панщині пшеницю жала...», «І Архімед, і Галілей», «І досі сниться: під горою...»).

Майстерність Шевченка-прозаїка у розкритті дитячого й підліткового характеру («Княгиня», «Художник», «Близнець»). Погляди Т.Шевченка на освіту і виховання дітей, укладення та видання ним «Букваря южнорусского» (Петербург, 1861).

Пейзажна лірика Т.Шевченка («Рече та стогне Дніпр широкий», «По діброві вітер виє», «...Світає, край неба палає...», «Зоре моя вечірняя», «Тече вода з-під явора», «Ой діброво - темний гаю!», «Садок вишневий коло хати», «Зацвіла в долині...», «І досі сниться: під горою») у вихованні художньо-естетичного смаку дітей, любові до рідного краю, навколишнього світу.

Художня шевченкіана та її місце у дитячому читанні («У бур'янах» С.Васильченка, «Тарасові шляхи», «Маленьким про великого Тараса» О. Іваненко, «Козачок» В.Бичка, «Тарасові птиці» В.Скомаровського, «Тарас у дяка» І.Блажкевич та ін.).

Тема 4. Дитяча тема у творчості письменників середини - другої половини ХІХ ст. Піднесення загальноукраїнської культурно-просвітницької роботи. Поява видань для дітей: букварі, читанки, збірки творів (Ю.Федькович, С.Руданський), розвиток періодики («Ластівка», «Наша хата», студентський альманах «Веселка», «Бібліотечка для молоді» (Чернівці), «Подснежник», «Дзвінок»).

Марко Вовчок (1833-1907). Казки і повісті для дітей («Дев'ять братів і десята сестриця Галя», «Невільниця», «Кармелюк», «Маруся», «Ведмідь», «Королева Я», «Игрушечка»). Материнська доля у повістях «Горпина», «Два сина», «Козачка» та ін. Переклади письменниці дитячих творів Г. К. Андерсена, Ж. Верна, Жорж Санд, науково-популярних книг Д. Брема «Життя тварин», Ч. Дарвіна «Походження людини».

Леонід Глібов (1827—1893). Педагогічна й громадська діяльність. Часопис «Дзвінок» (Львів, з 1890 р.).

Жанрова палітра письменника (байки («Вовк та ягня», «Щука», «Коник-стрибунець», «Лисиця-жалібниця»), загадки, відгадки, пісеньки, акровірші) у призмі літератури для дітей. Лірика Л. Глібова, її художньо-естетичне значення («Веснянка», «Зимня пісенька», «Квіткове весілля», «Журба»).

Літературна загадка Глібова як жанровий феномен дитячої літератури. Акровірші митця, майстерність у створенні образу дідуса-оповідача Кенира («Котилася тарілочка», «Раз уночі я в ліс ходив...», «Була собі бабуся Гася», «Бачить - не бачить» та ін.).

Ю. Федькович. Буквар, вірші («Дитина», «Сироти», «Вороний», «До школи», «Учіться»), байки й сміховинки («Горда качечка», «Ведмідь на пасіці», «По щирості»), казки («Чортівська бочка», «Бідолашка»). І. Манжура. «Казки та приказки...», поеми-казки «Трьомсин-Богатир», «Іван Голик».

Пейзажна лірика Я. Щоголева («Зимовий ранок», «В діброві», «Степ», «Осінь»). Образна виразність дитячого світу в поезіях «Травень», «Літній ранок».

Інтерес до світу дитини у психологічній прозі Панаса Мирного (оповідання «Як ведеться, так і живеться», «Казка про правду і кривду», «Морозенко», «Пригода з «Кобзарем»).

Тема 5. Іван Франко як критик, теоретик та дитячий письменник.
І. Франко (1856—1916). Журнал «Дзвінок» і початок інтересу письменника до проблем дитячої літератури (1890). Дитяча доля в оповіданнях «Малий Мирон», «Олівець», «Грицева шкільна наука», «У кузні». Автобіографізм

оповідань. Прозорий соціально-побутовий план оповідань «Красне писання», «Олівець», «Отець гуморист». Майстерність Франка-прозаїка: тематична глибина малої прози письменника, особливості сюжетотворення, національний колорит і психологізм характерів, типізація образів, критична спрямованість творів.

Франко-поет («Галаган», «Спомин», «Журавлі» та ін.).

Збірка «Коли ще звірі говорили» (1899). («Абу-Касимові капці», «Коваль Бассім», а також «Фарбований лис» і «Лис Микита» й популярний європейський сюжет про лиса), композиційні й сюжетні особливості творів.

Іван Франко – теоретик і критик дитячої літератури «Женщина-мати» (1876), розділ «Лектура для дітей» зі списком рекомендованих для дитячого читання творів. Теоретичне обґрунтування жанру казки у післямові до збірки «Коли ще звірі говорили», «Байка про байку» (1899). Огляди і рецензії на дитячі книжки у «Киевской старине», «Літературно-науковому віснику».

Тема 6. Світ дитини у творах письменників кінця XIX – початку XX ст.

Михайло Коцюбинський (1864-1913). Рання творчість М.Коцюбинського (вірш «Наша хатка» (1890), віршована казка «Завидющий брат» (1892).

Проза для молодшого віку («Про двох цапків», «Дві кізочки», «Десять робітників», «Івасик та Тарасик», «Чого вони раділи?»), віршована казочка «Завидющий брат» (у сучасних виданнях «Брати-місяці»), фольклорні джерела творів, їх образна яскравість, пізнавально-естетичний момент.

Оповідання «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник», «Подарунок на іменини». Проблема адресата творів, посилення реалістичних мотивів, глибокий психологізм, жанрова досконалість.

Олена Пчілка (1849-1930). Літературно-громадська робота Олени Пчілки (альманахи «Рада», «Перший вінок», журнал «Рідний край» і його додаток у 1903—1914 рр. з перервою, «Молода Україна» – щомісячний журнал для дітей).

Просвітницько-виховна робота О.П.Драгоманової-Косач за радянських часів: організація дитячих комісій, аматорського дитячого театру, академічна робота. Сталінські переслідування О.П. Косач.

Олена Пчілка – дитяча письменниця. Неповторний світ дитинства в поезіях «До діточок», «Діточкам», «Пісенька». Яскравість й оптимізм, майстерне проникнення у психологію дитячого світосприйняття у віршах «Зимовий вечір», «З гринджолятами», «Новину сьогодні зранку...», «Весняні квіти». Витончене поєднання пейзажних і дитячо-ігрових мотивів. Громадянсько-виховне навантаження поезій «Не ховайся, місяченьку!» і «Пісні минулого». Морально-етичне у вірші «Зайчатко і хлоп'ятко». Розвиток Оленою Пчілкою жанру літературної казки («Увінчаний...олівець», «Сосонка», «Малий музика Моцарт» та ін.).

Байки («Котова наука», «Гнідко та Сірко» та ін.).

Фольклорні записи Олени Пчілки. Обробка народних казок. Визначний внесок письменниці в дослідження та впорядкування ігрових жанрів дитячого фольклору (сміховинки, ігри, спотиканки, загадки, відгадки, прислів'я, приказки).

Леся Українка (1871-1913). «Дзвінковий» цикл поезії «В дитячому крузі» (1884-1891). Художня майстерність ліричних мініатюр «На зеленому горбочку», «Вишеньки», «Літо краснее минуло», «Мамо, іде вже зима», «Колискова», «Тішся, дитино, поки ще маленька», «Тиша морська», «Місяць ясненький». Пейзажна різнобарвність і соціальна загостреність поезій, близькість їх до народнопісенних тембрів. Збірка записаних Лесею Українкою фольклорних творів «Дитячі ігри, пісні і казки» (К., 1903).

Казки у прозі «Метелик», «Біда навчить», «Лелія», фольклорно-казкова основа та сюжетна самобутність творів.

Казки для старшого дитячого віку «Давня казка», «Роберт Брюс, король шотландський», «Казка про Оха-чудотвора». Естетичні й виховні моменти творів.

Класична поетична спадщина Лесі Українки у дитячому читанні. Теоретичні міркування про дитячу літературу в епістолярній спадщині Лесі Українки.

Борис Грінченко (1863-1910). Оповідання на шкільну тему «Екзамен», «Сама, зовсім сама», «Сестриця Галя», «Ксеня», «Дзвоник», «Украла». Драматично-виховна напруженість сюжету.

Подружжя Бориса Грінченка й Марії Загірної, їх роль в утвердженні дитячої літератури. Випуск класичної літератури, наукових робіт, «Української граматики», «Каталогу книжок для народного читання», бібліотеки для дітей «Молодість».

Драматичні новели з життя дітей Василя Стефаника («Новина», «Кленові листки», «Діточа пригода», «Катруся»), Марка Черемшини («Карби», «Чічка», «Злодія зловили»), Архипа Тесленка («Школяр»).

Лірика Олександра Олеся у дитячій літературі. Художньо-естетична вишуканість пейзажних мініатюр поета («Все навколо зеленіє», «Ліс восени», «Степ», «Ялинка» та ін.). Драматичні обробки казок Олександра Олеся («Солом'яний бичок», «Івасик Телесик», «Микита Кожум'яка» та ін.). фольклорне й авторське начало.

Тема 7. Світова література у дитячому читанні. Гаррієт Бічер-Стоу, «Хатина дядька Тома»; романи Ж. Верна «П'ятнадцятирічний капітан», «Діти капітана Гранта», «Таємничий острів»; М. Твен, повісті «Пригоди Тома Сойєра» й «Пригоди Гекльберрі Фінна», «Принц і жебрак»; Л.Керолл, «Аліса у країні чудес», Р. Кіплінг «Мауглі», «Рікі-Тікі-Таві».

Література ХХ ст. у дитячому читанні (Антуан де Сент-Екзюпері, «Маленький принц», Астрід Ліндгрєн, «Пепі Довга панчоха» й «Малюк і Карлсон, який живе на даху», Джанні Родарі «Пригоди Чиполіно», Е. Берроуз, «Тарзан»).

Тема 8. Жанрово-тематична палітра літератури для дітей та юнацтва ХХ століття.

І. Дитяча література 20-30-тих років ХХ ст. Проблема партійного й урядового керівництва дитячою літературою: організація й фінансування випуску дитячих книжок, періодики для дітей і юнацтва («Северное сияние», 1919-1920; «Червоні квіти», 1923, з 1931 – «Піонерія»; «Більшовиченя», 1925; «Жовтень», 1928-1941, з 1945 – «Барвінок»); створення спеціалізованих видавництв («Детгиз», 1933, Москва; «Дитвидав», нині «Веселка», 1934, Київ), з одного боку, та ідеологічний диктат, заперечення духовних цінностей минулого, з іншого. Популярні дитячі видання на Західній Україні: альманах «Світ дитини» (1920-1939), журнали «Дзвіночок» (1931 -1939), «Малі друзі» (1937-1944).

Творчість Степана Васильченка (1879-1931). Проблемно-художнє наповнення оповідань про дітей, учителів дореволюційних років («Циганка», «Дош», «Оксана», «Роман», «Басурман», «Дома» та ін.). Цикл для молодших «Школярі», «Крилаті слова».

Оповідання «Приблуда» й повісті «Олив'яний перстень». Проблема колективу й особистості у творах. Оптимістичне, романтичне й реалістичне у С.Васильченка.

Погляди С.Васильченка на дитячу літературу («Лист», «До редакції «Пролетарська правда» та ін.).

Павло Тичина (1871-1967). Пейзажна лірика П.Тичини «А я у гай ходила», «Хор лісових дзвіночків», «Гаї шумлять», «Добридень тобі, Україно моя», «Стану я, гляну я» та ін.). Фольклорна основа казок П.Тичини. «Івасик-Телесик», «Дударик».

Тема дитинства у поезіях М.Рильського (1895-1964): «Веснянка», «Травнева пісня», «Білі мухи», «Річка» та ін. Майстерність перекладів.

Тема боротьби з дитячою безпритульністю, становлення нової педагогіки, життя дітей у дитбудинках у повісті «Вуркагани» І.Микитенка. Твори для молодшого читача (Н.Забіла «Ясоччина книжка»).

Повернення до літературного процесу творів Володимира Винниченка: збірка «Намисто», оповідання «Кумедія з Костем», «Федько-халамидник».

Проза Бориса Антоненка-Давидовича: повість „Слово матері”: засудження автором національного нігілізму, бездуховності (Зіна, сім'я Кузьмініх-Караваєвих); роль почуття роду у формуванні особистості (Іван Сметана, Афоня); художні особливості: роль епіграфа, своєрідність композиції, засоби комічного, значення прізвища Кузьміні-Караваєви. Оповідання „Золотий кораблик”: символізм назви, образ хлопчика, роль картин природи. Оповідання „Не святі горшки ліплять”: образ Степана Васильовича (Степана Васильченка), символізм назви, виховне значення. «Образи», «Ялинка з хлопцями».

Вагомий внесок письменників Західної України у розвиток української дитячої літератури. Антін Лотоцький – один із засновників видавництва «Світ дитини», (Львів, 1919) й однойменного часопису, вірші. Збірка історичних оповідань «Княжа слава», книжка «Історія України для дітей».

Вірші, пісеньки, загадки Марійки Підгірянки – зразки високохудожньої літератури для дітей («Діти й ластівка», «Місяць і зірки», «Колискова», «Грай, бджілко!» та ін.).

Богдан Лепкий. Казки і вірші для дітей («Казки мого життя», «Батько й мати», «Рідна стріха», «Рідні», вірші про Т.Шевченка «Тарас Шевченко» й «Шевченкова верба» та ін.).

Богдан-Ігор Антонич – поет-новатор європейського рівня. Особливості поезики, оригінальна художня система віршів «Весна», «Зелений ясень, серп і коні», «Назустріч» та ін.).

2. Література для дітей і юнацтва повоєнних років (40-50-ті й 60-80-ті рр.).

Демократизація літературної атмосфери наприкінці 60-х рр.. Створення Премії ім. Лесі Українки. Щорічник «Література. Діти. Час» (1976-1990 р.) і його роль у висвітленні літературознавчих і критичних проблем дитячої і юнацької літератури. До питання про долю української дитячої книжки в умовах тотальної русифікації 70-80-х рр. Проблема безконфліктності, відходу від правди життя, «рожевої» описовості творів для дітей і юнацтва.

Психологічно-реалістичні твори для дітей у літературі 60 – 80-х років ХХ століття. М. Вінграновський „Первінка”: проблематика, образ Миколки, своєрідність викладу матеріалу. Повість Г. Тютюнника „Климко”: автобіографічні моменти, роль прийому подорожі, система образів, проблематика. Реалістична достовірність, проблемна самотність повістей про воєнне і післявоєнне дитинство «Облога», «Вогник далеко в степу». Глибока психологічність підліткових і юнацьких характерів у оповіданнях «В сутінки», «Зав'язь». Повість Є. Гуцала „Пісні вогню і попелу”: символіка птахів, озера, пісень, загибелі Тереня; система образів повісті, проблематика. Проблеми формування світогляду і характеру підлітків у повісті Олеся Гончара «Бригантіна» й романі Юрія Збанацького «Кують зозулі».

Світ природи у творах для дітей. Повість Миколи Вінграновського „Сіроманець”. Засудження браконьєрства в оповіданні Є. Гуцала „Лось”. Оповідання Є. Гуцала „В гості до білого світу”. Поетичний струмінь оповідань «Ласочка», «Лісова сторожка», «Бушля», «Однокрил», «Степова казка» Григора Тютюнника. Видавнича діяльність Гр.Тютюнника на терені дитячої літератури: участь у роботі над популярним щорічником «Дванадцять місяців». О. Донченко. „Сад” (повість), „Вчителька”, „Лісничиха”.

Багатство поетичного світу прози В.Близнеця (1933-1981). Збірка оповідань «Сойкове гніздо», повісті «Землянка», «Звук павутинки», казкова повість «Земля світлячків».

Вірші й віршовані казки Наталі Забіли («Прабабині казки»), Дмитра Павличка («Пригоди кота Мартина»), Лариси Письменної («Як у чубасика сміх украли»), Всеволода Нестайка («В країні сонячних зайчиків»), Платона Воронька («Казка про чугайстра»), Ліни Костенко («Бузиновий цар»). Самотність казок Василя Симоненка «Цар Плаксій та Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки», «Казка про Дурила». Незабутній світ дитинства у поезіях «Дід умер», «З дитинства», «Кривда», поєднання суворого реалізму й тонкої ліричності творів. «Лебеді материнства» –

поетичний шедевр В.Симоненка. Високе естетичне й громадянське напруження твору, яскравий образ дитинства у поезії.

Здобутки української літератури для дітей і юнацтва в окремих жанрах. «Тарасові шляхи» Оксани Іваненко – один із найкращих творів історико-біографічного жанру, гумористично-пригодницькі повісті Всеволода Нестайка – золотий фонд української дитячої літератури («Тореадори з Васюківки», «Пригоди Грицька Половинки», «Одиниця з «обманом», «П'ятірка з хвостиком»). Трилогія „Тореадори з Васюківки”: історія написання твору; новаторство у творенні образів Яви Реня й Павлуші Завгороднього; своєрідність композиції і сюжету, відповідність вимогам до творів для дітей; засоби комічного; виховне й пізнавальне значення. Включення трилогії Міжнародною радою дитячої й юнацької літератури до Особливого Почесного списку Г.К.Андерсена (1979).

Художнє слово письменника-педагога В.Сухомлинського «Павлиські казки». Драматургія для наймолодших («Летючий корабель» А.Шияна, «Кривенька качечка» М.Пригари, «Троянові діти», «Коли зійде місяць» та ін. Н.Забіли.

Тема 9. Дитяча література діаспори. Олег Ольжич, Виховне значення казки „Рудько” О. Ольжича. Жанрове розмаїття творчості Наталени Королеви. Діаспорна періодика: «Веселка», річник «Молода Україна», журнал української демократичної молоді; «Милії діти». Панорама дитячої літератури діаспори (Дарія Дейко, Пилип Бакуленко, Дмитро Чуб, Юрій Ткач (Австралія), Віра Вовк (Бразилія), Леся Храплива, Леонід Полтава (Канада), Яр Славутич, Осип Зінкевич (США), Юрій Бача (Чехія і Словаччина) та ін. Особливості їх творчого доробку. Жанрова та тематична палітра.

Тема 10. Література для дітей і юнацтва у сучасних умовах (кінець ХХ - початок ХХІ ст.). Пригодницька література для дітей. Всеволод Нестайко „Таємничий голос за спиною”, „Неймовірні детективи”: поєднання містики й реальності, інформативність, ознаки детектива. А. Кокотюха

„Таємниця козацького скарбу”: алюзія на „Гаррі Поттера і філософський камінь” Дж. Роулінг, історія про пригоди трьох друзів, сюжетні колізії, проблематика. Я. Стельмах „Митькозавр із Юрківки”: роль гри в сюжеті повісті, виховний характер твору.

Найпомітніші явища дитячої літератури останніх років. «Диво калинове» Дмитра Білоуса як чудовий зразок письменницької відповідальності за справу відродження рідного слова. Структура книжки, композиційно-тематична свіжість і привабливість. Неоціненне пізнавально-наукове й художньо-виховне значення народознавчого циклу Василя Шкуратівського «Берегиня», «Білосвіт», «Погостини», «Покуть», успіх книг серед педагогів, дітей і молоді, масового читача.

Друге життя адаптованих книг про рідну історію Д.Гуптала, М.Драгоманова, М.Грушевського, А.Лотоцького, Д.Яворницького, А.Кащенко. Повість „Над Кодацьким порогом”: історична основа твору, образ Івана Сулими, засоби його творення. Повість „Зруйноване гніздо”: співвіднесеність історичних фактів і художнього вимислу у творі, символізм назви, особливість композиції й сюжету, система образів.

Плідна праця у дитячій літературі сучасних авторів – І.Калинця («Писанки», «Дивосвіт» (фрагменти), «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою»; Галини Малик «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії»; Лесі Воронини «Таємне товариство боягузів, або Засіб від переляку № 9», «Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру»; Марини Павленко «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських»; Олександра Гавроша «Неймовірні пригоди Івана Сили»; Ніни Бічуї «Шпага Славка Беркути»; Сашка Дерманського «Король Буків, або Таємниця Смарагдової книги».

Якісне оновлення змісту і форми сучасних українських періодичних видань для дітей і юнацтва. Помісячний журнал міжнародної асоціації українських дитячих письменників «Соняшник». Сучасна критична й літературознавча думка у царині літератури для дітей і юнацтва

(В.Брюховецький, Т.Буженко, Г.Довженок, Л.Кіліченко, О.Ковалів, В.Костюченко, В.Неділько, Г.Сивокінь, М.Слабошпицький, Ю.Ярмиш та ін.).

3. Рекомендована література

Базова

1. Білецький Д., Гурвич Ф. та ін. Дитяча література: Посібник для студентів педінститутів і учнів педучилищ. – К.: Рад.школа, 1967.
2. Богданець-Білоskalенко Н.І. Українська дитяча література. Маловідомі твори українських письменників II половини XIX ст. – I половини XX ст. Навчальний посібник. Видання друге, доповнене і перероблене. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2009. – 280с.
3. Вавілова І. В. Дитяча література як засіб формування особистості дитини (друга половина XIX – початок XX ст.) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 13.00.01 „Українська література” / Вавілова Ірина Володимирівна. – Х., 2008. – 22 с.
4. Веселка : Антологія української літератури для дітей: У 3 т. – К.: Веселка, 1984-1985.
5. Весняні обрії : Літературно- критичний збірник. – К. : Дніпро, 1978.
6. Грицай М.С., Бойко В.Г., Дунаєвська Л.Д. Українська народнопоетична творчість. – К: Вища школа, 1983.
7. Грушевський М. Історія української літератури: У 6 т., 9 кн. – Т.1. – К.: Либідь, 1993.
8. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. – Луцьк: Вежа, 1997.
9. Дей О. Сторінки з історії української фольклористики. – К.: Наукова думка, 1975.
10. Єфремов С. Історія українського письменства. – К.: Femina, 1995. – 688с.
11. Закувала зозуленька: Антологія української народної поетичної творчості. – К., 1998.

12. Качак Т. Б. Зарубіжна дитяча література : навч.-метод. посіб. / Т. Б. Качак, Л. М. Круль. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2009. – 92 с.
13. Кіліченко Л.М. Українська дитяча література: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1988. – 264 с.
14. Колесса Ф. Українська усна словесність. – Едмонтон, 1983.
15. Костюченко В. Літературними стежками. Нарис історії української літератури для дітей ХХ століття / Віктор Костюченко. – К. : „К.І.С.”, 2009. – 344 с.
16. Костюченко В. Українська радянська література для дітей: Літературно-критична хроніка. – К.: Веселка, 1984.
17. Лановик М., Лановик З. Українська усна народна творчість.- К., 2005.
18. Література. Діти. Час : Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2011. – Вип. 1. – 192 с.
19. Література. Діти. Час : Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2012. – Вип. 2. – 192 с.
20. Література. Діти. Час : Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2012. – Вип. 3. – 108 с.
21. Мишанич С. Система жанрів українського фольклору. Українознавство: Посібник. – К., 1994.
22. Овдійчук Дитяча література. Модульний курс для студентів філологічних факультетів : навчальний посібник / Л. Овдійчук. – Рівне, 2008. – 304 с.
23. Павличко С. Теорія літератури. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 679 с.
24. Поліщук Ф. Український фольклор. Давня українська література. – К.: Вища школа, 1991.
25. Руснак І. Український фольклор.- К.: ВЦ «Академія», 2010.

26. Українська дитяча література : Хрестоматія (Вступна ст. та упорядкув. Л.П.Козачок. – К.: Вища шк., 2002. – 519 с.
27. Українська дитяча література : Хрестоматія : Навч. посібник для студентів пед. ін-тів: у 2 ч. (Упор. І.Луценко та ін.). – К.: Вища школа, 1992.
28. Українська дитяча література Хрестоматія критичних матеріалів (Упор. Ф.Гурвич, В.Савенко). – К.: Вища школа, 1969.
29. Українська дитяча література: Хрестоматія (Упор. П.Вовк, В. Савенко). – К. : Вища школа, 1976.
30. Українська народна поетична творчість. – К.: Вища школа, 1976.
31. Філоненко С.О. Усна народна творчість: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 416 с.
32. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). – К.: ВЦ «Академія», 2008.

Словники

1. Кузьменко В. І. Словник літературознавчих термінів: Навч. посібник з літературознавства. – К.: Укр. письменник, 1997. – 230с.
2. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці, 2001. – 636 с.
3. Лесин В. Літературознавчі терміни: Довідник для учнів. – К.: Рад. школа, 1985. – 251с.
4. Літературознавча енциклопедія: У 2 томах. Т.1 /укл. Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 608с.
5. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р.Гром'яка, Ю.Коваліва, В.Теремка. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 752с.
6. Шевченківський словник: В 2 т. – К.,1976.

Допоміжна

1. Агеєва В. Поетика зламу століть. – К.: Либідь, 1991.
2. Адамцевич Є. Спогади, статті, матеріали – Суми: Собор, 1999.
3. Бахтин М.М. Роман воспитания и его значение в истории реализма /Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М., 1986.
4. Березовський Г. Українські народні казки про тварин // Казки про тварин. – К.: Наукова думка, 1978.
5. Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні. – К., 1988.
6. Брюховецький В. На те вона й правда (Література. Діти. Час). 1984. – К., 1984. – С.14..
7. Воропай О. Звичай нашого народу. Етнографічний нарис: У 2 т. – К.: Оберіг, 1991. – Т.1.
8. Гарачковська О. О. Українська дитяча література 70–90-х років ХХ ст. / О. О. Гарачковська. // Вісн. Київського славістичного ун-ту. – 2005. – № 25. – С. 165 – 173
9. Гнідан О.Д., Дем'янівська О.С. Володимир Винниченко: Життя. Діяльність. Творчість: Навчальний посібник для студентів-філологів. – К.: Четверта хвиля, 1996. – 256 с.
10. Гріцина О. Світ мрій і сподівань // Соціально-побутова казка. – К.: Дніпро, 1987. – С.5-116.
11. Денисюк І. «Дворянське» гніздо Косачів. – Л., 2000.
12. Дзвінок з минулого: Вірші, оповідання, казки, байки, загадки, приповідки / Упор. заг. ред., післямова та примітка В.Лучука; Передмова Я.Гояна. – К.: Веселка, 1991.
13. Дитячий фольклор. – К.: Дніпро, 1988.
14. Дитячі ігри та речитативи (Упор. Г.Довженок, К.Луганська). – К.: Наук.думка, 1991.
15. Дитячі ігри та розваги: [Популярний посібник для педагогів, дітей та батьків]. Упоряд. І.Січовик. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2004. – 424 с.

16. Дівчина з легенди – Маруся Чурай. – К.: Дніпро, 1974.
17. Довженок Г.В. Український дитячий фольклор (Віршові жанри). – К.: Наук. думка, 1981.
18. Дончик В. Ростити людину (Гуманізм творення). – К.: Молодь, 1980.
19. Дунаєвська Л. Українська народна казка. – К., 1987.
20. Єфімов О. Спогад з поглядом в майбутнє. Дитяча література - вчора, сьогодні, завтра // Літ. Україна. – 1991. – 9 трав.
21. Здоров'яга Н. Нариси народної весільної обрядовості в Україні – К.: Наукова думка, 1974.
22. Знойко О. Міфи Київської землі та події стародавні. – К.: Молодь, 1989.
23. Золотослов: Поетичний космос Давньої Русі. – К., 1998.
24. Іванюк С. Адресат – майбутнє: Герой і концепція адресата української радянської прози для дітей (1917- 1941). – К. : Наук. думка, 1990.
25. Казки про тварин. – К.: Наукова думка, 1979.
26. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: У 2х кн. – 4т. – К.1. – К.: Обереги, 1994. – К.2 . – К.: Обереги, 1994.
27. Ключек Г. У світлі вічних критеріїв: Про систему критеріїв оцінки літературного твору. – К.: Дніпро, 1989. – 221с.
28. Колесса Ф. Фольклористичні праці. – К.: Наукова думка, 1970.
29. Костомаров М. Слов'янська міфологія. – К.: Либідь, 1994.
30. Круть Ю. Хліборобська обрядова поезія слов'ян. – К.: Наукова думка, 1973.
31. Лозинський Й. Українське весілля. – К.: Наукова думка, 1992.
32. Наймитські та заробітчанські пісні – К.: Наукова думка, 1975.
33. Наливайко С. Спільність і своєрідність: Українська література в контексті європейського літературного процесу. – К.: Дніпро, 1988. – 395с.
34. Народні думи: Збірник. – К.: Дніпро, 1986.
35. Народні пісні в записах Степана Руданського. – К, 1972.

36. Народні пісні з голосу Дніпрової Чайки та в її записах. – К., 1974.
37. Неділько В.Я. Обрії літератури для дітей та юнацтва. – К.: Знання, 1979.
38. Орест О. Мала проза великого майстра: (за оповіданнями В. Винниченка) // Рідна школа. – 2001. – №4. – С.33-36.
39. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: До проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу / О. Папуша // Слово і час. – 2004. – № 12. – С. 20 – 26.
40. Пільгук І. Квіти рідної землі // Веселка. Вибране : У 3 т. – К.: Веселка, 1984. – Т.1.
41. Пісні кохання. – К.: Дніпро, 1986.
42. Пісні літературного походження. – К.: Наукова думка, 1978.
43. Піхманець Р. Психологія художньої творчості (теоретичні та методологічні аспекти). – К.: Дніпро, 1991. – 164с.
44. Поліщук Я. Література як геокультурний проект: Монографія. – К.: Академвидав, 2008. – 304с.
45. Потєбня А. О мифическом значении некоторых обрядов и поверий // Потєбня А. Слово и миф. – М.: Правда, 1989.
46. Рости на щастя України-мами: Галицька читаночка (О. Бабій, І. Блажкевич, Р. Завадович та ін.). // Упор. Мельничук Б., Проник Б. – Тернопіль, 1992.
47. Семиліточка: Укр. нар. казка у записах та публікаціях письменників ХІХ – поч.. ХХ століття / Упор., передмова і примітка Л. Дунаєвської. – К.: Веселка, 1990.
48. Скуратівський В. Дідух: Свята українського народу. – К.: Освіта, 1995.
49. Скуратівський В. Місяцелік. Український народний календар. – К., 1993.
50. Слабошпицький М. Є такий особливий вік // Літ. Україна. – 1994. – 9 лютого.
51. Славова М. Попелюшка літератури. Теоретичні аспекти літератури для дітей / М. Славова. – К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2002.

- 52.Срібна книга казок. – К.: Веселка, 1992.
- 53.Тарас Шевченко:Твори в п'яти томах. – К.:Дніпро,1978.
- 54.Тарас Шевченко. Садок вишневий коло хати. – К.:Веселка,1985.
- 55.Тиховська О. М. Українська народна чарівна казка : психоаналітичний аспект : монографія / О. М. Тиховська / передне слово В. Івашківа. – Ужгород : Гражда, 2011. – 256 с.
- 56.Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2000. – №2 (журнал присвячений творчості Лесі Українки).
- 57.Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2000. – №1 (журнал присвячений творчості В.Винниченка).
- 58.Українські січові стрільці у піснях. – Тернопіль, 1991.
- 59.Франко І. Байка про байку //Зібр. Творів : У 50 т. – К. : Наук. думка, 1979. Т.20.
- 60.Франко І. Дві школи в фольклористиці // Франко І. Твори: У 50 т. – К.: Наукова думка,1981. – Т.29.
- 61.Франко І. Студії над українськими народними піснями // Франко І. Твори: У 50 т. – К.: Наукова думка, 1986. – Т.43. – С. 7 – 354.
- 62.Франко І. Як виникають народні пісні // Франко І. Твори: У 50 т. – К.: Наукова думка, 1980. – Т.27.
- 63.Чарівні казки. – К.: Веселка, 1992.
- 64.Черемський К. Повернення традиції: З історії нищення кобзарства. – Харків, 1999.
- 65.Шаблювський Є. Серце, відкрите людям // Шевченко Т. Малий Кобзар. – К.:Веселка,1976.
- 66.Шевченко Т.Г. Буквар південноруський 1861 року: для молодшого та середнього шк. віку/ Упоряд. М.М.Ілляша; Вступ. Слово О.Т.Гончара;Післямова В.М. Яцюка. – К.:Веселка,1991. – 63 с.:іл.
- 67.Шпиталь А.Г.Проблема вибору в сучасній прозі. – К.: Наук. думка, 1989.

68. Шумило Н.М. Під знаком національної самобутності. – К.: Задруга, 2003. – 354с.
69. Що непокоїть найбільше? Запрошення до розмови про стан сучасної дитячої літератури // Література. Діти. Час, 1987. – К.: Веселка, 1987. – С.12-27.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Ангелятка / Інтернет-сайт журналів «Ангелятко», «Ангеляткова наука» та «Розмальовки ангелятка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.angelyatko.com.ua/main.php>.
2. Бібліотека українських підручників (pidruchniki.website). Українські підручники онлайн admin{at}pidruchniki.ws. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=3351>
3. Григорій Клочек «Художній світ як категоріальне» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.slovoichas.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=317&Itemid=34
4. Дитячі вірші українською та російською мовами, фольклорні і літературні дражнилки / Дитячий сайт від 7 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uti-puti.com.ua/stix.php>.
5. Інтернет-сайт «Українська казка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kazka.in.ua/>.
6. Інтернет-сайт видавництва «Грані-Т» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grani-t.com.ua>.
7. Інтернет-сайт видавництва «Навчальна книга – Богдан» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bohdan-books.com>.
8. Інтернет-сайт видавництва «Теза» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.teza.in.ua>.
9. Інтернет-сайт дитячого журналу «Пізнайко» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://posnayko.com.ua/>.

10. Інтернет-сайт дитячого видавництва «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ababahalamaha.com.ua>.
11. Інтернет-сайт Пригодницького журналу для дітей «Крилаті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.krylati.org>.
12. Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія. У трьох книгах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc...9/01.pdf
13. Казки українських авторів (Іван Франко, Лариса Зіганшина, Леся Українка, Марко Вовчок, Микола Вінграновський, Олександр Олесь, Олеся Хромейчук, Остап Вишня та ін.) // Сайт для малят та їх батьків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://maluk.in.ua>.
14. Книжки для читання (Анонси цікавих дитячих книжок різноманітних видавництв) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://mama-tato.com.ua/article\(r-25.html](http://mama-tato.com.ua/article(r-25.html).
15. Мистецтво поетичне в дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2012/08/02/193000.html>
16. Сент-Бєв и жанр літературного портрета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.info-library.com.ua/books-text-1150
17. Скандинавські казки: Казки Швеції, Фінляндії, Данії, Норвегії, Ісландії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://s-skazka.org.ua/>.
18. Слово і час. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.slovoichas.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=105&Itemid=34&limit=1&limitstart=0
19. Українська компаративістика 1900-х - 1920-х років: теоретичні аспекти й дослідницька і практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2295/117/>

4. Форми підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання.

Поточний контроль знань має на меті виявити якісний рівень знань,

умінь і навичок студентів під час аудиторних (лекції, практичні заняття) та індивідуальних занять, перевірки самостійно виконаних студентами завдань, передбачених навчальною програмою дисципліни.

Робота студентів оцінюється на семінарських, практичних заняттях: відповіді на запитання, участь у дискусіях, робота в групах, виконання письмових робіт (експрес-опитування, тест-контроль), виступи з рефератами, презентація самостійних завдань, планів лекцій, практичних занять та ін.

Підсумковий контроль має на меті виконання модульної контрольної роботи як одного із видів контролю знань, що охоплює як основні питання теоретичного курсу, так і практичні завдання різного рівня складності, виявляє практичні вміння та навички, набуті студентом під час вивчення курсу.

Підсумковий контроль включає також підготовку та виступи з рефератами; участь студентів у підсумковій конференції; презентацію самостійних завдань; індивідуальна бесіда з визначених на залік питань; колоквиум з основних тем курсу.

Кінцевий результат підсумкового контролю – залік.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури

МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ ТА ІНФОРМАЦІЯ

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література)

(Шифр за ОПІ 2.2.1)

Херсон
2019 рік

Програма розроблена

Корівчак Людмилою Денисівною, доцентом, кандидатом філологічних наук

Рецензенти:

1.Олексенко В.П., професор, доктор філологічних наук кафедри української мови Херсонського державного університету

2.Варнавська І.В., доцент, кандидат педагогічних наук кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 9 від «17» квітня 2019 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 4 від «17» квітня 2019 р.

Схвалено НМР факультету української філології та журналістики

Протокол № 2 від «06» листопада 2018 р.

Голова НМР факультету української філології та журналістики

_____ (ст. викладач Омельчук Ю. О.)

Розглянута на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 5 від «05» листопада 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (доц. Демченко А. В.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Масова комунікація та інформація» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література) спеціалізація: **медіалінгвістика**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення навчальної дисципліни є масова інформація та засоби її передачі.

Міждисциплінарні зв'язки.

Курс «Масова комунікація та інформація» пов'язаний з дисциплінами «Психологія», «Соціологія», «Культурологія», «Теорія журналістики», «Медіаправо».

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

1. Історія та основні теорії масових комунікацій
2. Своєрідність інформації як домінанти масових комунікацій
3. Особливості масово-комунікаційного впливу
4. Професія журналіста і нові медіа

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Масова комунікація та інформація» є сформуванню у студентів уявлення про закономірності розвитку масових комунікацій, характерні риси інформації як домінанти масмедіа.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Масова комунікація та інформація» є:

- формувати навички вільного володіння державною мовою в усній та писемній формі;
- сформуванню знання у студентів з ключових понять масових комунікацій;
- ознайомити з теоріями і методами медіадосліджень;

- поінформувати про різноманітні технології для політичного та соціального впливу;
- охарактеризувати сучасні українські приклади розвитку медіагалузі.

1.3. Компетенції

- вільно володіти державною мовою в усній та писемній формі;
- вміти зіставляти теорії масових комунікацій;
- проводити медіадослідження;
- критично осмислювати сучасні медіа України;
- застосовувати правові норми під час роботи з представниками мас;
- вміти захиститись від інформаційної зброї.

Очікувані результати навчання

По завершенню курсу студент повинен знати ключові поняття масових комунікацій, роль нових медіа, види і форми психологічної / інформаційної війни; розрізняти особливості інформації, виявляти технології масовокомунікаційного впливу; коректно працювати з аудиторією під час отримання й донесення інформації; вміти логічно, грамотно висловлювати думки.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин 6 кредитів ECTS.

Змістовий модуль 1. Історія та основні теорії масових комунікацій

Тема 1. Масова комунікація як явище. Поняття про масову комунікацію. Визначення масової комунікації. Комунікація як процес та його ознаки. Модель масової комунікації. Функції масової комунікації.

Тема 2. Історія вивчення масових комунікацій за кордоном. Перший етап дослідження впливу медіа. Вивчення масових комунікацій у II половині XX століття. Сучасні розробки.

Тема 3. Формування масових комунікацій в Україні. Подолання тоталітаризму як певного способу мислення: вітчизняний варіант.

Дезінформаційний простір на початку XXI ст. Роль темників. Відносини між путінською Росією й Україною. Масовокомунікаційні аспекти Помаранчевої революції. Передумови виникнення та особливості журналістського протесту II половини 2004 року. Вибірчі технології та масові комунікації. Результати дослідження Центру медіареформи. Першочергові кроки медіареформ в Україні.

Тема 4. Шляхи дослідження української медіагалузі. Опосередковані ресурси медій в Україні. Діяльність Медіа Клубів. Екологія масових комунікацій. Функціонування медіакритики. Засади медіаграмотності.

Тема 5. Соціологічний сегмент масових комунікацій. Медіадослідження, як відгалуження соціальних студій. Характеристика якісних та кількісних досліджень. Основні соціологічні методи (лабораторний експеримент, опитування, польовий експеримент, лонгітюдні дослідження та допоміжні методи).

Тема 6. Теорії масових комунікацій. Медіа – соціальний інститут. Види теорії за Д.Мак-Квейлом. Основні постулати Чиказької школи, Віденського гуртка, Франкфуртської школи. Інші теорії перших десятиліть XX ст. Характеристика теорій 40-50-х років XX ст. Теорії II половини XX ст. Теорія візуальної комунікації. Особливості вивчення теорій масових комунікацій.

Тема 7. Типи, форми і моделі комунікації. Види комунікації: внутрішньоособистісна, міжособистісна, внутрішньо-групова, міжгрупова, масова комунікація. Типи комунікації за масштабністю процесу комунікації, за ступенем організованості. Форми комунікації. Формати масової комунікації. Моделі комунікації.

Тема 8. Види масової комунікації. Масмедійні комунікації. Рекламна комунікація. PR-комунікації. Пропагандистська комунікація. Агітаційна комунікація.

Тема 9. Фактори масової комунікації. Людські (особистісні) фактори масової комунікації. Інструментально-технологічні фактори масової комунікації. Ситуаційні фактори масової комунікації.

Тема 10. Формування мас, їх види та ознаки. Поняття про маси. Визначення мас. Види мас. Стихійні і штучні маси. Ознаки маси. Фази існування маси. Масифікація. Натовп і публіка. Масова аудиторія. Настрої, думки, свідомість і поведінка мас.

Тема 11. Комунікатори і комуніканти як суб'єкти комунікації. Поняття про професійного комуніканта. Професійний і соціальний аспекти діяльності професійних комунікантів. Типи комунікантів у масовій комунікації. Творче й виробниче в діяльності професійних комунікантів.

Змістовий модуль 2. Своєрідність інформації як доміанти масових комунікацій

Тема 1. Поняття інформації. Характеристика масової інформації. Зміст понять «інформація», «масова інформація». Поняття інформації у філософському аспекті. Особливості інформації у різних видах ЗМІ. Масова інформація як соціальний феномен. Закономірності масовоінформаційної діяльності.

Тема 2. Загальні властивості інформації. Природа інформації. Вимірювання та оцінювання інформації. Новизна інформації. Якість інформації. Цінність та своєчасність інформації. Достовірність інформації.

Тема 3. Специфічні властивості масової інформації. Репрезентативність масової інформації. Класифікація за доступністю інформації. Питання про достатність інформації та процес доведення. Оперативність масової інформації. Точність, зрозумілість, старіння інформації.

Тема 4. Види та основні функції інформації. Види інформації. Аналогова та дискретна інформація. Статична та динамічна інформація. Знакова і незнакова інформація. Вербальна інформація (образна, понятійна, образно-

понятійна). Основні типи масової та суспільної інформації. Функції масової інформації.

Тема 5. Законодавче регулювання масовоінформаційної діяльності.

Норми, що регулюють виробничу діяльність журналіста. Законодавчі акти та професійні стандарти масово інформаційної діяльності: Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Закон України «Про телебачення і радіомовлення». Закон України «Про інформаційні агентства». Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Найтипівіші журналістські помилки щодо порушення законодавства України.

Тема 6. Сегментація аудиторії та її соціально-психологічні характеристики.

Загальна характеристика аудиторії ЗМІ. Мотиви звернення до певних ЗМІ. Класифікація аудиторій. ЗМІ та їх відповідність певним аудиторним прошаркам. Соціально-психологічні особливості аудиторії. Інформація та інформаційні потреби аудиторії. Критерії свободи ЗМІ та проблеми медіавиховання аудиторії. Проблема сегментації аудиторії та роль інформаційних стереотипів.

Тема 7. Інформаційний простір. Види та особливості.

Види інформаційних просторів та їх загальна характеристика. Національний інформаційний простір. Інформаційна політика держави (внутрішня та зовнішня). Правові засади керування інформаційним простором держави в періоди стабільності і нестабільності. Інформування та аналітика, пропаганда і контрпропаганда. Оцінка інформаційної діяльності. Критерії оцінки ефективності ЗМІ.

Тема 8. Створення, зберігання та тиражування інформації.

Історія виробництва і розповсюдження інформації. Технологія виробництва інформації. Зберігання, тиражування та розповсюдження інформації. Сучасні технології масовоінформаційної діяльності.

Тема 9. Джерела інформації та робота з ними.

Основні джерела отримання інформації. Матеріальні носії інформації та їх види. Методи аналітико-

синтетичного опрацювання документів (бібліографування, індексування, анотування, реферування, пошук, коректура, редагування, переклад, готування оглядів). Робота репортера. Пошук і збір інформації. Поширення інформації з Інтернету.

Тема 10. Суспільна думка та масовоінформаційна діяльність. Суспільна думка як філософське поняття, особливості її формування ЗМІ. Відповідальність журналіста та професійні стандарти. Медіазахист різних аудиторних груп. Медіавиховання. Функції ЗМІ в тоталітарних та демократичних суспільствах. Принципи і функції журналістики в інформаційній діяльності.

Тема 11. Інформаційна безпека держави. Інформаційна війна. Основні складові інформаційної безпеки України. Поняття інформаційної війни. Історія виникнення. Види і форми психологічної/інформаційної війни. Методи і прийоми ведення інформаційної війни. Способи захисту від інформаційної зброї у XXI ст.

Змістовий модуль 3. Особливості масово-комунікаційного впливу

Тема 1. Масовокомунікаційна індустрія як комунікант. Зміст поняття «комунікативні технології». Комунікативна діяльність та її складові. Типи комунікації. Типологія комунікативних досліджень у сучасному науковому дискурсі. Структура і функції ЗМК в системі управління масовою комунікацією. Комунікаційна кампанія й виробництво інформації. Трансформація систем масової комунікації.

Тема 2. Масовий вплив як комунікаційний процес. Поняття впливу в журналістикознавстві. Основи масовокомунікаційного впливу. Концептуальні засади масовокомунікаційного впливу. Види масовокомунікаційного впливу. Масове зараження. Масова сугестія. Масова маніпуляція.

Тема 3. Технологія масовокомунікаційного впливу. Поняття про технологію. Основні атрибути технології впливу. Концептуальні засади

масовокомунікаційних технологій. Ознаки технологій масового впливу в рамках концепту «четверта влада» технологій. Види масовокомунікаційних технологій.

Тема 4. Засоби, методи, техніки масовокомунікаційного впливу. Засоби масовокомунікаційного впливу. Методи масовокомунікаційного впливу. Техніки масовокомунікаційного впливу.

Тема 5. Ефективність масової комунікації. Типологія комунікативних ефектів. Поняття комунікативного акту й комунікативного ефекту в масовій комунікації. Ефективність комунікації і її складові. Неефективна комунікація. Причини зниження ефективності комунікації. Типологія комунікативних ефектів.

Тема 6. Міфологічна та перформансна комунікація. Міфологічна комунікація та її функції у системі комунікаційних процесів. Поняття міф, архетип у сучасній комунікації. Основні функції міфу в соціально-політичних процесах. Типологічна класифікація сучасних міфів. Перформансна комунікація як специфічний вид комунікативного процесу. Гра, свято, ритуал у комунікативному та культурному оформленні соціуму. Сучасні форми перформансної комунікації. Флеш-моб та його комунікаційна семантика.

Тема 7. Технології політичних комунікацій. Спіндоктор. Пропаганда як соціально-психологічний феномен. Комунікативна схема пропаганди. Класифікація видів пропаганди. Механізми впливу. Сутність та особливості виборчих технологій. Класифікація. Політичний імідж: технологія створення. Спіндоктор у системі політичних комунікацій та його функції. П'ять типів роботи спіндоктора. Схема та різновиди.

Тема 8. Глобалізація систем масової комунікації. Сутність і феномен глобалізації. Глобалізація та медіа. Масова комунікація глобального суспільства. Інфосфера та глобальні комунікаційні моделі.

Тема 9. Лінгвістичні засади комунікативної ефективності. Мова як система засобів комунікації. Мовні засоби впливу й мовленнєві фігури.

Інформаційний резонанс і позиції комунікаторів. Мова прайм. Мовні засоби інформаційного комфорту. Гумор та засоби його створення. Прагмеми та інформеми. Механізми сенсibilізації прагмем. Універсальні квантифікатори. Модальні оператори можливості та необхідності. Типологія ескпресивів української мови з погляду впливу. Синтаксичні одиниці мови і вплив. Прийоми структурування мовних засобів упливу.

Тема 10. Поняття інформаційного комфорту, методи його встановлення.

Комунікативна дистанція як спосіб формування рамки комунікації. Оцінка результативності комунікації. Аналіз смислів та змістів комунікації щодо цілісного відображення дійсності. Граф як модель реальності. Функції єрархічної системи фактів дійсності у творі з позиції ефективності комунікації.

Змістовий модуль 4. Професія журналіста і нові медіа

Тема 1. Журналіст як професійний комунікатор. Універсалізм - важлива ознака професії журналіста. Журналістські стандарти. Дискурс журналістського розслідування. Алгоритм Д.Рендала. Особливості медіаосвіти. Своєрідність висвітлення специфічних проблем.

Тема 2. Правова культура журналіста. Правове регулювання діяльності журналіста. Журналістська етика. Соціологічна грамотність журналіста. Маніпулювання масовою свідомістю.

Тема 3. Медіаторська роль електронних медіа. Розрізнення понять «громадське» і «суспільне» мовлення. Проект громадського мовлення в Україні. Моделі громадського телебачення за М.Басенко. Структура громадських телерадіокомпаній. Історія формування громадських мовлень у світі.

Тема 4. Значення нових медій. Своєрідність інтернет-медій за О.Сахно. Розвиток мережі Інтернет. Особливості персональної журналістики. Блоги, подкасти як рушії медійної революції. Переваги ІР-Телебачення. Недоліки структурних змін у телекомунікаційній індустрії.

Тема 5. Специфічні представлення. Непристойність і громадська мораль. Жорстокість і насильство у медіях. Проблеми представлення жінок у ЗМК. Медіапредставлення тероризму.

3.Рекомендована література

Основна

1. Гриценко О. Мас-медіа у відкритому інформаційному суспільстві й гуманістичні цінності. – К.: КНУ, 2002. – 254 с.
2. Джеймс, Лалл. Мас-медіа, комунікація, культура. Глобальний підхід. – К.: «Вид-во«К.І.С»», 2002. – 456 с.
4. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми: наук.видання / Укл.: ПетрівТ., Сафаров А., Сюмар В., Чекмишев О., –К.: Нічлава, 2006. – 100 с.
5. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
6. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. – К.: Освіта, 1999. – 351 с.
7. Зражевська Н. Масова комунікація і культура. – Черкаси: Барама-Україна, 2006, – 195 с.
8. Іванов В.Контент-аналіз: Методологія і методика дослідження ЗМК. – К.: Центр вільної преси, 1994. – 123 с.
9. Іванов В. Масова комунікація. – К. : Віпол, 1998. – 334 с.
- 10.Іванов В., Сердюк В. Журналістська етика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. – К. :Вища школа, 2006. – 231 с.
- 11.Карпенко В. Журналістика: Основи професійної комунікації: навч.посібник. – К. : Нора-принт, 2002. – 348 с.
- 12.Квіт С. Масові комунікації. – Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 206 с.
- 13.Кузнецова О. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання

- моральних порушень / Львівський держ. ун-т ім. Івана Франка. – Л. : Світ, 1998. – 412 с.
14. Кузнецова О. Засоби масової комунікації. – Л.: ПАІС, 2005. – 158 с.
15. Мак-Квейл, Д. Теорія масової комунікації // Деніс Мак-Квейл [перекл. з англ. О. Возьна, Г. Сташків]. – Львів: Літопис, 2010. – 364 с.
16. Мас-медіа на перехідному етапі: система мас-медіа, політична комунікація, аспекти журналістики, методи дослідження / ред. Р. Блюм. – К.: Центр вільної преси, Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2001. – 287 с.
17. Масова комунікація: Підручник / А. З. Москаленко, Л. В. Губерський, В. Ф. Іванов, В. А. Вергун. – К.: Либідь, 1997. – 216 с.
18. Михайлин І.Л. Основи журналістики: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] – 5-те вид., переробл. та доп. – К. : Центр учбової л-ри, 2011. – 494 с.
19. Партико З.В. Теорія масової інформації: Навчальний посібник. – Львів, «Паїс», 2007. – 122 с.
20. Потятиник Б. Медіа : ключі до розуміння : монограф. – Львів : ПАІС, 2004. – 298 с. – (Серія: Медіакритика).
21. Почепцов Г. Г. Паблікрейшнз: навч. посіб. – 3-е вид., випр. ідоп. – К.: Знання, 2006. – 327 с.
22. Почепцов Г. Г. Информационные войны. – К.: Ваклер, 2001. – 576 с.
23. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. – К.: Видавничий центр «Київський університет», 1999. – 308 с.
24. Приступенко Т. Теорія журналістики : етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації : навч. посіб. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка – К. : Інститут журналістики, 2004. – 376 с.
25. Різун В. Методи наукових досліджень у журналістичному дослідстві : навч. посіб. / В.В. Різун, Т. В. Скотнікова. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. – 104 с.
26. Різун В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. – Київ: Просвіта, 2008. – 260 с.

Додаткова

1. Бацман О.Л. Особливості сучасного діалогу між пресою та владою // Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В.Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2008. – Т.30. – січень-березень. – С.39-42
2. Буряк В. Д. Журналістська творчість як система образної комунікації: Навч. посіб. – Дніпропетровськ: РВВ; ДНУ, 2003 – 59 с.
3. Бутиріна М. В. Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіа середовищі: монографія. – Дніпропетровськ: Слово,2009. – 368 с.
4. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі / М. К. Василенко. – К.: Ін-т журн. КНУ ім. Т.Шевченка,2006. – 238с.
5. Влада тьми і темників. Хрестоматія з політичної цензури в Україні. 2001–2004 / Упоряд. В. Кіпіані. – К.:Факт, 2005. – 336 с.
6. Ващенко О. Нормативно-правові аспекти діяльності ЗМІ України у виборчих кампаніях // Українська періодика : історія і сучасність : Доп. Та повідомл. восьмої Всеукр. наук.-теорет. конф. – Львів, 2003. – С. 503-506.
7. Гід журналіста: зб. навч. матеріалів, складена за фр. методикою вдосконалення працівників ЗМІ / Центр підготовки й вдосконалення журналістів [Париж] ;Інститут масової інформації [Київ] / Сергій Таран (ред.), Алла Лазарева (адапт.таупоряд.). – К., 1999. – 96 с.
8. Гутиря С.І. Незалежна преса і нова влада // Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник / за ред. В. Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2006. – Т.22. – січень-березень. – С.40-45.
9. Декларація принципів поведінки журналіста // Іванов В., Сердюк В. Журналістська етика / В.Іванов, В. Сердюк. – К. : Вища школа, 2006. – С. 218

10. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» // Засоби масової інформації : Українське законодавство. – К. : IREX, 2004. – С. 83-99
11. Закон України «Про інформацію» // Засоби масової інформації: Українське законодавство. – К.: IREX, 2004. – С. 61-82
12. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» // Засоби масової інформації : Українське законодавство. – К. : IREX, 2004. – С. 101-126
13. Заславська О. О. Засоби масової інформації як інструмент моделювання політичної свідомості у виборчій кампанії: на матеріалах президентських і парламентських виборів 2004-2006 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. політ. наук : 23. 00. 03 / О. О. Заславська; Інст. журн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 19 с.
14. Засоби масової інформації та брудні виборчі технології: президентські вибори 2004 року в Україні (аналітичний звіт) / Керівник авторського колективу В. Фесенко. – Х.: ІПГД, 2005. – 12 с.
15. Кишкин В. Б. Основы теории коммуникации. Краткий курс – 3-изд., перераб. и доп. – М. : АСТ: Восток-запад, 2007. – 256 с.
16. Королько В. Паблікрілейшнз: наукові основи, методика, практика : Підручник для студ. вузів – 2-е вид., доп. – Київ: Скарби, 2001. – 399 с.
17. Литвинова М.К. Політична журналістика в Україні : деякі аспекти теорії і практики // Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В. Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2003. – Т. 11. – квітень-червень. – С. 26-30.
18. Медіаосвіта та медіаграмотність як актуальні тенденції виховання сучасної молоді / Іванова Т. В., Іванов В. Ф. // Педагогіка і психологія : Науково-теоретичний та інформаційний вісник Національної академії педагогічних наук України. – 2013. – № 2. – С. 46-55.
19. Михайлюта В. До дискусії про перспективи суспільного (громадського) телебачення та радіомовлення в Україні // Журналістика. – Вип. 5. – К., 2006. – С. 72–79.

20. Науменко Т. В. Социология массовых коммуникаций в структуре социологического знания // Социологические исследования – 2003. – № 10. – С. 43
21. Опитування громадської думки: Посібник для журналістів і політиків / [уклад., ред. І. Бекешкіна; пер. з англ. Т. Герасименко]. – К. : Фонд «Демократичні ініціативи», 2005. – 88 с.
22. Пітерс Дж. Д. Слова на вітрі. Історія ідеї комунікації – К.: КМ Академія, 2004. – 302 с.
23. Потятиник Б. Інтернет-журналістика. – Львів.: ПАІС, 2010. – 246 с.
24. Потятиник Б. Медіа: ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Львів: ПАІС, 2004. – 312 с.
25. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст. / Борис Потятиник, Мар'ян Лозинський. – Львів : Місіонер, 1996. – 296 с.
26. Смирнова М. Г. Социологические исследования печати, радио и телевидения в развитых капиталистических странах. Учеб.-метод. пособие. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. С. 13–22
27. Різун В. Журналістська освіта в Україні // Українське журналістичне кознавство. – К. : Інститут журналістики, 2001. – Вип. 2. – С. 43–48.
28. Різун В. Маси: тексти лекцій. – К.: Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2003. – 118 с.
29. Холод О. М. ЗМІ та іміджування політиків // Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник / за ред. В. Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2004. – Т. 14. – січень-березень. – С. 106–119.
30. Холод О. М. ЗМІ як діагностичний інструмент утворення іміджу за допомогою аналізу «звукових малюнків» мовлення політиків // Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник / за ред. В. Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2004. – Т. 15. – квітень-червень. – С. 118–124.

- 31.Халер М. Пошук і збір інформації. – К.: Арт-Аз, 2006. –180 с.
- 32.Чічановський А. А. Новина в журналістиці. –К.: Грамота, 2003. – 321 с.
- 33.Шелест О.О. Роль та специфіка молодіжної передачі як частини науково-популярного мовлення // Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник / за ред. В. Різуна; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2010. – Т.38. – січень-березень. – С. 188-190.

Інтернет-ресурси

1. Богуш Д.Украина и Россия: информационные войны ниже пояса // [http:// www.manipulation.com.ua/publications.php?show_full_id=91](http://www.manipulation.com.ua/publications.php?show_full_id=91)
2. Грабовський С.Російська новобудова: неототалітаризм ХХІ століття // [http:// www.universum.org.ua/journal/2003/grab_11.html](http://www.universum.org.ua/journal/2003/grab_11.html)
3. Гоян В. В. Телевізійна комунікація як складова масової комунікації у світлі медіадосліджень [Електронний ресурс]: // Українське журналістикознавство. – Випуск 7 : [сайт] – Режим доступу:<http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1669>. – Назва з екрана
4. Горбик Р. Комунікативна стратегія похибки у мовній практиці мережевих спільнот [Електронний ресурс] // Стиль і текст. Електронна бібліотека Інституту журналістики – 2007. – Вип. 8. – Режим доступу до бібліотеки : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2145>.
5. Зварич О.Баба Поразка та її бойфренди // [http:// www.pravda.com.ua/news/2006/8/8/45784.htm](http://www.pravda.com.ua/news/2006/8/8/45784.htm)
6. КвуртК. Корінь проблем українських ЗМІ полягає у приналежності до російської культури // [http:// www.internews.ua/ukraine/events/2006/0](http://www.internews.ua/ukraine/events/2006/0)
7. <http://www.denieuwereporter.nl/2017/06/dennis-mcquail-1935-2017-schreef-de-bijbel-voor-communicatiewetenschappers/>

4.Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5.Засоби діагностики успішності навчання – самостійна робота, презентації, реферат, тестування.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури

ФАНТАСТИЧНИЙ МОДУС УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів

спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література)

(Шифр за ОПП ВК 10)

Херсон
2018 рік

Програма розроблена

Бондаренко Лідією Григорівною, кандидатом педагогічних наук, доцентом

Рецензенти:

1. Пентилюк М.І., професор кафедри мовознавства Херсонського державного університету, доктор педагогічних наук
2. Бокшань Г.І., доцент кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 5 від «27» грудня 2018 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 2 від «14» грудня 2018 р.

Схвалено НМР факультету української філології та журналістики

Протокол № 2 від «06» листопада 2018 р.

Голова НМР факультету української філології та журналістики

_____ (ст. викладач Омельчук Ю.О.)

Розглянута на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 5 від «05» листопада 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (доц. Демченко А.В.).

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни **Фантастичний модус української літератури** складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **бакалаврів** спеціальності **035.01 Філологія (українська мова та література)**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є твори української літератури фантастичного спрямування.

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна пов'язана з «Історією української літератури», «Вступом до літературознавства», «Фольклором», «Постмодерною літературою», «Історією зарубіжної літератури».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Від фольклорної фантастики до фентезі.
2. Розвиток української фантастичної літератури від середини ХХ ст. до початку ХХІ ст.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Фантастичний модус української літератури» є поглиблене вивчення української літератури через розгляд української фантастичної прози як окремого літературного явища.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Фантастичний модус української літератури» є формування у студентів:

- здатності самостійного оволодіння знаннями про історію розвитку української літератури фантастичного спрямування;
- ґрунтовних теоретичних знань про особливості творення різних видів фантастики;
- умінь застосовувати велику кількість робіт дослідницького характеру;
- навичок аналізу творів фантастичного спрямування у єдності змісту і форми.

1.3. Дисципліна покликана формувати у студентів низку **компетентностей**:

- культурознавчу компетентність як сукупність знань про матеріальну і духовну культуру, традиції, звичаї, обряди рідного народу, сукупність умінь використовувати культурознавчі знання у професійній діяльності;

- фольклорну, літературознавчу компетентність як сукупність знань про українську літературу і фольклор у їх історичному розвитку та на сучасному етапі, сукупність знань здійснювати літературознавчий аналіз, усвідомлювати закономірності літературного процесу, оцінювати художню своєрідність творів, творчості письменника в цілому;

- комунікативну як сукупність знань, умінь, здібностей, ініціатив особистості, необхідних для здійснення комунікації в різних мовленнєвих сферах. Формування умінь виступу;

- науково-дослідну компетентність: індивідуально-творче мислення, мотивація науково-дослідницької діяльності.

1.4. Очікувані **результати навчання**. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент **знає**:

- завдання вивчення курсу «Фантастичний модус української літератури»;
- витоки розвитку української фантастики;
- принципи та шляхи аналізу фантастичного твору;
- основні етапи роботи над твором української фантастики;
- провідних українських фантастів;
- етапи становлення жанру фентезі в Україні.

вміє:

- використовувати літературознавчу термінологію з теми;
- визначати основні ознаки твору фантастики;
- аналізувати твори української фантастики;
- розглядати фантастичний художній твір в контексті розвитку світової фантастики.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Від фольклорної фантастики до фентезі.

Тема 1. Твори фантастичного спрямування в українській літературі XIX ст. (М. Гоголь, Г. Квітка-Основ'яненко, Пантелеймон Куліш, Марко Вовчок, О. Стороженко, М. Костомаров, І. Франко, Б. Лепкий, Леся Українка, Панас Мирний, В. Стефаник, М. Коцюбинський та ін.)

Тема 2. Література сучасного українського фентезі.

Тарас Завітайло «Зброя вогню». Розповіді про дивовижних, непересічних героїв – людей і не людей. Створення сучасної фантастичної

прози на основі української міфології (за самостійно прочитаними творами Т. Завітайла, Н. Тисовської, братів Капранових, О. Кушніра та ін.).

Тема 3. Становлення української фантастичної прози від 1920-х років до 1940 р. (довоєнний період)

Розвиток наукової та соціальної фантастики (В. Винниченко «Сонячна машина», Д. Бузько «Кришталевий край»). Тенденції до освоєння нових жанрів в українській літературі як одна з причин появи фантастичних творів (Ю. Смолич «Господарство доктора Гальванеску»). Микола Трублаїні «Глибинний шлях»: науково-фантастичний роман (1939-1941).

Тема 4. Швидкий розвиток фантастичної літератури «під знаком панування науково-технологічного напрямку» в повоєнний період (1945-1960-і роки)

Тема космічних мандрівок, життя на інших планетах, подорожей в антисвіт, дослідження космічних тіл. Володимир Владко – «український Жюль Верн». «Аргонавти Всесвіту» – перший в українській літературі твір про політ на інші планети, зокрема Венеру. Василь Бережний – представник нової хвилі українських фантастів. Науково-фантастичні ідеї М. Дашкієва – гідні претенденти на роль передових здобутків сучасної науки (за творами «Торжество життя», «Загибель Уранії»).

Тема 5. Фантастична творчість Юрія Бездика.

Юрій Бездик – єдина «жива легенда» української фантастики із його славетного покоління. «Людина без серця» – гостросюжетна науково-фантастична повість. Фантастично-пригодницький роман «Великий день інків». Соціально-фантастичний роман «Меч Торквемади» про винайдення квантової бомби неонацистами у джунглях Оріноко.

Змістовий модуль 2. Розвиток української фантастичної літератури від середини ХХ ст. до початку ХХІ ст.

Тема 1. Творчість Олесья Бердника в європейському культурному контексті.

О. Бердник – родоначальник жанру фантастичної феєрії, творець радісних фантастичних світів. Прийом сну як засіб розкриття основної ідеї твору «Зоряний Корсар» (1971). Автобіографічний роман «Пітьма вогнища не розпалює» (1993).

Тема 2. Основні тенденції розвитку української фантастичної прози (1960 – 1990-і роки).

Вплив соціально-політичних умов на розвиток фантастичної літератури. Фантастика як літературна сфера вільніших творчих почувань (Ю. Щербак. «Хроніка міста Ярополя» (1968). Розвиток жанру гумористичної фантастики та впровадження її у дитячу літературу. (М. Білкун «Годованці Сонця», «Багато, багато, багато золота», Ю. Ячейкін «Всесвітні пригоди капітана Небрехи»).

Тема 3. Визначні письменники-фантасти кінця ХХ століття.

Радій Полонський «Між нами Всесвіт» – розповідь про проблему промислового виготовлення антиречовини. Віктор Савченко. Роман «Тільки мить» – лауреат Всеукраїнського 1989 р. конкурсу «читацьких симпатій» на кращу книжку фантастики. Фантастичний роман «З того світу – інкогніто» – лауреат премії «Благовіст» за 1998 р.

Тема 4. Пригодницький науково-фантастичний роман Олега Романчука «Зоряний кристал».

Особливості пригодницького науково-фантастичного твору. «Зоряний кристал» – вершина літературної діяльності письменника в жанрі фантастики. Орієнтація твору на «наше самопізнання як народу», його виразна українська національна специфіка.

Тема 5. Розвиток української фантастичної прози на початку ХХІ століття.

Особливості постмодерністської манери письма Ю. Винничука (роман «Мальва Ланда» 2003). Роман «Писар Східних Воріт Притулку» Г. Пагутяк. Розвиток особистості на тлі незвичайних подій у романі М. Малинової «Фіолетові діти». Всесвітня роль людини у романі Марини та Сергія Дяченків «Vita nostra» (2007).

3. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Войтович В. Українська міфологія / Валерій Войтович. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.
2. Наєнко М. К. Художня література України: Програма-мінімум. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2005. – Ч. I: Від міфів до реальності / Михайло Наєнко. – 660 с. – Бібліогр.: 27 с.
3. Нямцу А. Миф. Легенда. Литература (теоретические аспекты функционирования) / Анатолий Нямцу: монография. – Черновцы: Рута, 2007. – 520 с.

4. Олійник С. Інтертекстуальні та жанрово-стильові параметри фантастики Олесь Бердника: автореф. дис. канд. філол. наук / Світлана Олійник. – К., 2009. – 17 с.
5. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму / Вид. друге, доп. і переробл. – Івано-Франківськ, 2002. – 392 с.
6. Сабат Г. У лабіринтах утопії та антиутопії / Галина Сабат. – Дрогобич: Коло, 2002. – 160 с.
7. Стужук О. Художня фантастика як метажанр (на матеріалі української літератури ХІХ – ХХ ст.): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук / Олесь Стужук. – К., 2006. – 18 с.
8. Хороб С. Жанрові особливості української фантастики кінця ХХ - початку ХХІ століття: автореф. дис. канд. філол. наук / Соломія Хороб. – Тернопіль, 2017. – 22 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Аверинцев С. Софія-Логос. Словник. 2-е видання / Сергій Аверинцев. – К.: Дух і Літера, 2004. – 640 с.
2. Баран Г. Утопія і антиутопія як жанри / Галина Баран // Слово і час. – 1997. – № 7. – С. 47–52.
3. Бердник О. Серце Всесвіту. Всесвіт Олесь Бердника / Олесь Бердник. – К.: Тріада-А: «Афон» ВД, 2004. – С. 513–584.
4. Білецький О. «Сонячна машина» В. Винниченка // Олександр Білецький. Літературно-критичні статті. – К.: Дніпро, 1990. – С. 121–131.
5. Город между мифом и цивилизацией (Фэнтези в пространстве мегаполиса): Монография / Отв.ред. О.Н. Калениченко. – Харьков: АТОС, 2013. – 85с.
6. Дубинянська Я. Про фантастику, ізоляцію і репутацію. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2012/02/20/pro-fantasyku-izoljacija-i-reputaciju/>
7. Дяченки М. і С. Погляд на фентезі / Марина і Сергій Дяченки // Книжковий клуб плюс. – 2006. – № 10. – С. 37.
8. Ешкилев В. Украинская фантастика – час Быка / Владимир Ешкилев // Радуга. – Киев, 2012. – № 1. – С. 130–136.
9. Кирюшко Н. Героїзація як методологічний принцип типологізації української фантастики / Наталія Кирюшко // Другий міжнародний конгрес українців / відп. Любомир Сенік (Львів, 22–28 серпня 1993 р.). Доповіді і повідомлення. Літературознавство, Львів, 1993. – С. 20–24.
10. Ковтун Е. Художественный вымысел в литературе XX века. Учебное пособие / Елена Ковтун. – М.: Высш. шк., 2008. – 406 с.
11. Комісаренко К. Фантастична проза братів Аркадія і Бориса Стругацьких та Олесь Бердника: порівняльна типологія і поетика /

- Катерина Комісаренко: автореф. дис. канд. філол. наук. – Бердянськ, 2015. – 20 с.
12. Нямцу А. Поэтика современной фантастики / Анатолий Нямцу. Ч. 1. – Черновцы: Рута, 2002. – 240 с.
 13. Нямцу А. Современная фантастика (проблемы теории): Учебное пособие. – Черновцы: Рута, 2004. – 80 с.
 14. Нямцу А. Фантастика и общекультурная традиция (проблемы теории) / Анатолий Нямцу // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. Т. 3. – К.: Освіта України, 2016. – С. 7–18.
 15. Логвіненко Н. Повоєнний період (1945–1960) розвитку української фантастичної прози / Наталія Логвіненко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 7–8. – С. 39–44.
 16. Мельникова Н. Порівняльний аналіз утопії та міфу / Наталя Мельникова. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/spl/2010_4/Melnykova.pdf.
 17. Назаренко М. Опыт классификации фантастических жанров. – Режим доступу: <http://nevmenandr.net/nazarenko/sf.php>
 18. Олійник С. Термінологічне впорядкування поняття «фантастика» / Світлана Олійник // Філологічні семінари / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Інститут філології. – Київ, 2007. – Вип.10: Понятійний апарат сучасного літературознавства: «своє» й «чуже». – С. 270–277.
 19. Олійник С. Фантастичні антиутопії О. Бердника «Дві безодні», «Зоряний Корсар» як простір людської свободи / Світлана Олійник // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред. проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2009. – Вип. 26. – С. 119–126.
 20. Осипов А. Основи фантастології: Пособие для культпросветучреждений и любителей объединений. – М.: ВНИИ ИТ и КИР МК СССР, 1989. – 127 с.
 21. Пархоменко І. Утопія, антиутопія та соціальний міф / Ірина Пархоменко. – Режим доступу: <http://dspase.univer.kharkov.ua>.
 22. Положій В. Погляд із минулого. Спроба стислого нарису з історії української радянської фантастики / Віктор Положій // Подорож без кінця: Літературно-критичні статті/ Упорядник М.Славинський. – К.: Рад. письменник, 1986. – С.165-218.
 23. Радишевський Р. Фантастика в літературі (Розмовляють: Ростислав Радишевський і Станіслав Лем) // Порівняльні та полоністичні студії. Збірник наукових статей. – К., 2009. – С. 458-467.
 24. Нямцу А. Антиутопическая традиция в современном литературном контексте / Анатолий Нямцу // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць [ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін]. – К.: Освіта України, 2015. – Т. 2. – С. 329–342.
 25. Нямцу А. Легендарно-мифологические традиции в современной фантастике / Анатолий Нямцу // Слов'янська фантастика. Збірник

- наукових праць [ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін.]. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – С. 39–51.
26. Авраменко О. Погляд на фентезі / Олег Авраменко // Книжковий клуб плюс. – 2006. – №10. – С. 23–24.
27. Баран-Сабат Г. Український утопійно-антиутопійний феномен / Галина Баран-Сабат // Укр. літ-во. – 2006. – Вип. 67. – С. 24–29.
28. Баран Г. Роман-пантопія В. Винниченка «Сонячна машина»: Проблематика, особливості поетики / Галина Баран. – Дрогобич: Вимір, 2001. – 194 с.
29. Бердник О. У жанрі космоісторії працюють українські фантасти Марина і Сергій Дяченки / О. Бердник // Зарубіжна література. – 2000. – № 6. – С. 21.
30. Бовсунівська Т. Епістемологічна нестабільність межі фантастики / Тетяна Бовсунівська // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць [Ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін.]. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – С. 9–14.
31. Варварич О. Без фантазій, але з фентезі (інтерв'ю з Мариною і Сергієм Дяченками) / Олена Варварич // День. – 2007. – 16 березня (№ 45). – С. 19.
32. Верховський В. Українська фантастика: пошук себе / Валерій Верховський. – Дніпро. – 2010. – № 10–11. – С. 100–102.
33. Вівчар С. Художні доміанти постмодерної літературної фантастики (на матеріалі хорватської літератури): автореф. дис. канд. філол. наук. – Львів, 2014. – 20 с.
34. Від Лани // Дяченки М. і С. Дика енергія. Лана: Роман / Марина і Сергій Дяченки. – Вінниця: Теза, 2006. – С. 411–412.
35. Від Руслани // Дяченки М. і С. Дика енергія. Лана: Роман / Марина і Сергій Дяченки. – Вінниця: Теза, 2006. – 410 с.
36. Головачева И. В. О соотношении фантастики и фантастического / Ирина Головачева // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 9: научно-теоретический журнал / Санкт-Петербургский университет. – Санкт-Петербург, 2014. – С. 33–42. – (Филология. Востоковедение. Журналистика; вип.1).
37. Грабовський С. Науково-технічний прогрес на полігоні фантастики радянського часу / С. Грабовський // Філософська думка. – 2013. – № 6. – С. 55–67.
38. Драгойлович Ю. Фантастика versus реальність в історіях двох винаходів («Сонячна машина» В. Винниченка, «Хронос» Т. Антиповича) / Юлія Драгойлович // Слов'янська фантастика: збірник наукових праць. – К.: ВПЦ Київський університет, 2012. – С. 309–320.
39. Дроздовський Д. Годинниковий божок смерті: рецензія на «Хронос». – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2011/12/1112_08_book_review_antypovych_drozdovskyj.shtml

- 40.Єшкілев В. «Майбутнє буде більш жорстким, тоталітарним і менш гуманним» / Володимир Єшкілев // Офіційний сайт газети «Ратуша» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://ratusha.lviv.ua/index.php?dn=news&to=art&id=1463>.
- 41.Захаржевська В. Утопія та антиутопія в художній фантастичній літературі слов'ян другої половини ХХ століття / Вікторія Захаржевська // Слов'янські обрії (текст): збірник наук. праць / НАН України. – К., 2008. – Вип. 2. – С. 199–221.
- 42.Кирюшко Н. Моделювання фантастичного світу / Наталія Кирюшко // Слово і час. – 2001. – № 5. – С. 45–51.
- 43.Ковтун Е. Рациональность мистического: фантастическая посылка на рубеже тысячелетий / Елена Ковтун // Слов'янська міфологія. Збірник наукових праць [ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін.]. – К.: ВПЦ Київський університет, 2012. – С. 15–38.
- 44.Копистянська Н. Час і простір у мистецтві слова: [монографія] / Нонна Копистянська. – Львів: ПАІС, 2012. – 342 с.
- 45.Лахман Р. Дискурсы фантастического / перевод с немецкого. – М.: Новое литературное обозрение, 2009. – 384 с.
- 46.Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. А. Волкова. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
- 47.Лем С. Фантастика і футурологія / Станіслав Лем // Режим доступу: <http://www.litmir.me/br/?b=143678>.
- 48.Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / автор-укладач Ковалів Ю. – К.: Академія, 2007. – Т. 2. – 624 с.
- 49.Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
- 50.Логвіненко Н. Трансформація міфологічно-фольклорних традицій у творах сучасного українського фентезі / Наталія Логвіненко // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: Освіта України, 2015. – С. 134–143.
- 51.Макшеєва Н. Міфологічна символіка Хаосу в сучасній українській науковій фантастиці / Наталія Макшеєва // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: Освіта України, 2015. – С. 144–152.
- 52.Мельник Я. Вдома у Бога / Ярослав Мельник // Мельник Я. Чому я не втомлююся жити: збірка. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. – С. 46–57.
- 53.Мельник Я. Мій Барабанкін / Ярослав Мельник // Мельник Я. Чому я не втомлююся жити: збірка. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. – С. 24–30.
- 54.Наливайко М. Міфологія і сучасна література / М. Наливайко // Всесвіт. – 1980. – № 2. – С. 170–182.
- 55.Палій О. Фантастичне у постмодернізмі (приклад чеської прози) / Оксана Палій // Слов'янська фантастика. Збірник наукових статей. – К.: Освіта України, 2015. – Т. 2. – С. 424–434.

56. Пахаренко В. Основи теорії літератури / Василь Пахаренко. – К.: Генеза, 2009. – 296 с.
57. ПЛЕРОМА 3'98. Повернення деміургів: Мала українська енциклопедія актуальної літератури. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. – 288 с.
58. Покальчук О. Герої безгеройного часу Марини та Сергія Дяченків / О. Покальчук // Слово і час. – 2001. – № 5. – С. 52–54.
59. Савченко В. Послесловие к роману «Под знаком сверчка» / Виктор Савченко // Под знаком сверчка: роман / пер. с укр. – Днепропетровск: Пороги, 1994. – С. 354–356.
60. Сайковська О. Фентезі у сучасній болгарській літературі / Олена Сайковська // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. Том 3. – К.: Освіта України, 2016. – С. 156–164.
61. Світ перед закипанням?! Спроба аналітичного пророцтва: Діалог письменників-фантастів Олеся Бердника та Володимира Савченка // Золоті Ворота. Всесвіт Олеся Бердника. Поезія, публіцистика, інтерв'ю / упоряд. Громолиця Бердник; від. за вип. Осип Зінкевич). – К.: Смолоскип, 2008. – С. 1–166.
62. Славинський М. Фентезі: відстань до істини / Микола Славинський // Книжковий клуб плюс. – 2006. – № 10. – С. 6–7.
63. Словник символів / За заг. ред. О.І. Потапенка, М. К. Дмитренка. – К.: Ред. часопису «Народознавство», 1997. – 156 с.
64. Стужук О. Художня фантастика як теоретична проблема / Олеся Стужук // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць / кол. ред. Г. Ф. Семенюк та ін. – К.: ВПЦ Київський університет, 2012. – С. 52–65.
65. Ткаченко Р. Світ науки в інтепретації В. Винниченка і Ю. Смолича (на матеріалі науково-фантастичного роману «Сонячна машина» і трилогії «Прекрасні катастрофи») / Роман Ткаченко // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: Освіта України, 2015. – С. 514–522.
66. Улюра Г. Когда фантастическая условность не противоречит установкам документальности: случай антиутопии (на материале «Дзюдо» Вячеслава Дурненкова) / Ганна Улюра // Слов'янська фантастика. Збірник наукових статей / [ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін.]. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – С. 357–369.
67. Шадурский М. Литературная утопия от Мора до Хаксли: Проблемы жанровой поэтики и семиосферы. Обретение острова / Максим Шадурский. – Изд. 2-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2011. – 160 с.
68. Шацкий Е. Утопия и традиция / Ежи Шацкий; пер. с польск.; общ. ред. и послесл. В. А. Чаликовой. – М.: Прогресс, 1990. – 456 с.
69. Щербак Ю. «Люди без моралі – це смертохристи» / Юрій Щербак // Українська літературна газета, 2011. – № 10 (20 травня). – С. 8–9.
70. Стужук О. Соцреалізм і наукова фантастика / Олеся Стужук // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: Освіта України, 2015. – С. 351–358.

71. Стужук О. Утопія та фантастика: генеза та ідеологічне регулювання / Олеся Стужук // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. Т. 3. – К.: Освіта України, 2016. – С. 227–230.
72. Чобанюк В. «Недитяча» дитяча література: художня картина світу в романі Марини та Сергія Дяченків «Дика енергія. Лана» / Вікторія Чобанюк // Слово: Прикарпатський вісник НТШ. – Івано-Франківськ, 2009. – С. 158–165.
73. Шацкий Е. Утопия и традиция / Ежи Шацкий; пер. с польск.; общ. ред. и послесл. В. А. Чаликовой. – М.: Прогресс, 1990. – 456 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Аргонавти Всесвіту – веб-сайт україномовної фантастики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://argo-unf.at.ua/load/kozlov_ivan/3
2. Клуб любителів україномовної фантастики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrfantclub.com.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

3. **Засоби діагностики успішності навчання** – тестування, індивідуальна співбесіда, самостійна робота, залік.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ФАНТАСТИЧНА ПРОЗА

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки магістрів

спеціальності 035.Філологія (українська мова та література)

(Шифр за ОПП ВК7)

Херсон
2018 рік

Програма розроблена

Бондаренко Лідією Григорівною, кандидатом педагогічних наук, доцентом

Рецензенти:

3. Пентилюк М.І., професор кафедри мовознавства Херсонського державного університету, доктор педагогічних наук
4. Бокшань Г.І., доцент кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 5 від «27» грудня 2018 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 2 від «14» грудня 2018 р.

Схвалено НМР факультету української філології та журналістики

Протокол № 2 від «06» листопада 2018 р.

Голова НМР факультету української філології та журналістики

_____ (ст. викладач Омельчук Ю.О.)

Розглянута на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 5 від «05» листопада 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (доц. Демченко А.В.).

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни **Сучасна українська фантастична проза** складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **магістрів** спеціальності **035. Філологія (українська мова та література)**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є твори української фантастичної прози.

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна пов'язана з «Історією української літератури», «Вступом до літературознавства», «Фольклором», «Постмодерною літературою», «Історією зарубіжної літератури».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Становлення української фантастичної прози.
2. Розвиток української фантастичної прози кінця ХХ- початку ХХІ ст.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасна українська фантастична проза» є поглиблене вивчення української літератури через вивчення української фантастичної прози як окремого літературного явища.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасна українська фантастична проза» є формування у студентів:

- здатності самостійного оволодіння знаннями про історію розвитку української фантастичної прози;
- ґрунтовних теоретичних знань про особливості творення різних видів фантастики як літературного жанру;
- умінь застосовувати велику кількість робіт дослідницького характеру;
- навичок аналізу творів фантастичної української прози як літературного явища.

1.3. Дисципліна покликана формувати у студентів низку **компетентностей**:

- культурознавчу компетентність як сукупність знань про матеріальну і духовну культуру, традиції, звичаї, обряди рідного народу, сукупність умінь використовувати культурознавчі знання у професійній діяльності;

- фольклорну, літературознавчу компетентність як сукупність знань про українську літературу і фольклор у їх історичному розвитку та на

сучасному етапі, сукупність знань здійснювати літературознавчий аналіз, усвідомлювати закономірності літературного процесу, оцінювати художню своєрідність творів, творчості письменника в цілому;

- комунікативну як сукупність знань, умінь, здібностей, ініціатив особистості, необхідних для здійснення комунікації в різних мовленнєвих сферах. Формування умінь виступу;

- науково-дослідну компетентність: індивідуально-творче мислення, мотивація науково-дослідницької діяльності.

1.4. Очікувані **результати навчання**. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент **знає**:

- завдання вивчення курсу «Сучасна українська фантастична проза»;
- витоки розвитку української фантастичної прози;
- принципи та шляхи аналізу фантастичного твору;
- основні етапи роботи над твором української фантастичної прози;
- провідних сучасних українських фантастів-прозаїків та їх твори.

вміє:

- використовувати літературознавчу термінологію з теми;
- аналізувати тексти української фантастичної прози у єдності змісту і форми;
- визначати місце фантастичного прозового твору в українському історико-літературному процесі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин / 3,5 кредити ECTS.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Становлення української фантастичної прози.

Тема 1. Уведення у фантастику.

Фантастика як тип художнього вимислу. Труднощі визначення поняття «фантастика». Класифікація фантастики.

Тема 2. Елементи фантастики в українській класичній літературі.

Літописи Самовидця, Величка, Граб'янки, трагікомедія Феофана Прокоповича «Володимир», «Енеїда» Івана Котляревського, «Конотопська відьма» Григорія Квітки-Основ'яненка, Микола Гоголь та ін.

Тема 3. Становлення української фантастичної прози від 1920-х до 1940-х років.

Соціально-утопічний і фантастичний роман В. Винниченка «Сонячна машина». Події, життєві факти, ідеї епохи, що лягли в основу твору.

Реальність і плід авторської фантазії. Місце і роль винаходу інженера Рудольфа Штофа. Філософське осмислення приходу нової ери «сонцеїзму». Першовідкривач наукової фантастики Д. Бузько і його роман «Кришталевий край». Вплив винаходу Фріца Грубера на світ. Капіталістичний та соціалістичний світи. Характерні ознаки соціально-політичного, утопічного, пригодницького та авантюрного жанру.

Тема 4. Вплив соціально-політичних умов на розвиток фантастичної літератури в Україні середини ХХ століття

Олесь Бердник «Серце Всесвіту». Існування суспільства в утопічному світі. Панування розуму над тваринною істотою людини. Пошук інших світів та цивілізацій. Ю. Щербак «Хроніка міста Ярополя». Фантастика як літературна сфера вільніших творчих почувань. Гротескно-фантастична манера оповіді. Поєднання елементів наукової фантастики, легенди, казки та реальності. М. Білкун «Багато, багато, багато золота», «Годованці сонця». Розвиток жанру гумористичної фантастики.

Змістовий модуль 2. Розвиток української фантастичної прози кінця ХХ- початку ХХІ ст.

Тема 1. Українська «чиста фантастика».

Роман «Печера» Марини та Сергія Дяченків. Життя не межі двох світів. Таємні бажання звичайних людей. Пізнання самого себе через боротьбу зі своєю натурою. Збірка малої прози Я. Мельника «Чому я не втомлююся жити». Концепція безсмертя, вічне життя індивідуумів. Зв'язок із фольклором.

Тема 2. Наукова фантастика в українській літературі.

Роман Віктора Савченко «Під знаком цвіркуна». Зображення тоталітарного та посттоталітарного світу. Проблеми моралі. Перегукування головних інсектоїдів зі схожими істотами з творів світової літератури. Космічний трилер «З того світу – інкогніто». Боротьба людини та істоти в людській подобі. Зв'язок та запозичення із світової фантастики. Володимир Єшкілев «Тінь попередника». Авторський стиль. Розвиток науки – смерть людства? Характеристика соціального ладу. Держава в житті людини.

Тема 3. Міфологічні елементи у сучасній українській фантастиці.

Роман Марини та Сергія Дяченків «Дика енергія. Лана». Поєднання світу технологій та міфів. Поєднання жанрів у романі. Образ головної героїні.

Роман «Ритуал». Зв'язок із міфами північних народів. Любовний трикутник. Людяне серце у тілі монстра.

Тема 4. Українська утопія.

«Хронос» Тараса Антиповича. Оволодіння роками власного життя. Розумне використання відведеного нам часу. Проекція космополітичного світу роману на сучасну Україну.

Тема 5. Фантастичний світ Юрія Щербака.

Дилогія «Час...». Новаторство створення світу у порівнянні зі світовими зразками. Образ головного героя. Зображення політичних подій у світі. Жанрова унікальність романів.

Тема 6. Технотрилер в українській літературі.

Дилогія «Бот» Макса Кідрука. Загальні відомості про жанр. Наукова складова романів. Образ головного героя. Відповідальність учених за свої винаходи.

3. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

9. Копистянська Н. Час і простір у мистецтві слова: [монографія] / Нонна Копистянська. – Львів: ПАІС, 2012. – 342 с.
10. Логвіненко Н. М. Українська фантастична проза в системі факультативних занять: Методичний посібник. – К: Книга, 2012. – 227 с.
11. Нямцу А. Поэтика современной фантастики / Анатолий Нямцу. Ч. 1. – Черновцы: Рута, 2002. – 240 с.
12. Нямцу А. Современная фантастика (проблемы теории): Учебное пособие. – Черновцы: Рута, 2004. – 80 с.
13. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму / Вид. друге, доп. і переробл. – Івано-Франківськ, 2002. – 392 с.
14. Сабат Г. У лабіринтах утопії та антиутопії / Галина Сабат. – Дрогобич: Коло, 2002. – 160 с.
15. Стужук О. Художня фантастика як метажанр (на матеріалі української літератури XIX – XX ст.): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук / Олеся Стужук. – 18 с.
16. Хороб С. Жанрові особливості української фантастики кінця XX - початку XXI століття: автореф. дис. канд. філол. наук / Соломія Хороб. – Тернопіль, 2017. – 22 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Аверинцев С. Софія-Логос. Словник. 2-е видання / Сергій Аверинцев. – К.: Дух і Літера, 2004. – 640 с.

2. Авраменко О. Погляд на фентезі / Олег Авраменко // Книжковий клуб плюс. – 2006. – №10. – С. 23–24.
3. Баран – Сабат Г. Український утопійно-антиутопійний феномен / Галина Баран-Сабат // Укр. літ-во. – 2006. – Вип. 67. – С. 24–29.
4. Баран Г. Роман-пантопія В.Винниченка «Сонячна машина»: Проблематика, особливості поетики / Галина Баран. – Дрогобич: Вимір, 2001. – 194 с.
5. Баран Г. Утопія і антиутопія як жанри / Галина Баран // Слово і час. – 1997. – № 7. – С. 47–52.
6. Бердник О. У жанрі космоісторії працюють українські фантасти Марина і Сергій Дяченки / О. Бердник // Зарубіжна література. – 2000. – № 6. – С. 21.
7. Білецький О. «Сонячна машина» В. Винниченка // Олександр Білецький. Літературно-критичні статті. – К.: Дніпро, 1990. – С. 121–131.
8. Бовсунівська Т. Епістемологічна нестабільність межі фантастики / Тетяна Бовсунівська // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць [Ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін.]. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – С. 9–14.
9. Варварич О. Без фантазій, але з фентезі (інтерв'ю з Мариною і Сергієм Дяченками) / Олена Варварич // День. – 2007. – 16 березня (№ 45). – С. 19.
10. Верховський В. Українська фантастика: пошук себе / Валерій Верховський. – Дніпро. – 2010. – № 10–11. – С. 100–102.
11. Вівчар С. Художні доміанти постмодерної літературної фантастики (на матеріалі хорватської літератури): автореф. дис. канд. філол. наук. – Львів, 2014. – 20 с.
12. Від Лани // Дяченки М. і С. Дика енергія. Лана: Роман / Марина і Сергій Дяченки. – Вінниця: Теза, 2006. – С. 411–412.
13. Від Руслани // Дяченки М. і С. Дика енергія. Лана : Роман / Марина і Сергій Дяченки. – Вінниця: Теза, 2006. – 410 с.
14. Войтович В. Українська міфологія / Валерій Войтович. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.
15. Головачева И. В. О соотношении фантастики и фантастического / Ирина Головачева // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия 9: научно-теоретический журнал / Санкт-Петербургский университет. – Санкт-Петербург, 2014. – С. 33–42. – (Филология. Востоковедение. Журналистика; вип.1).
16. Город между мифом и цивилизацией (Фэнтези в пространстве мегаполиса): Монография / Отв.ред. О.Н. Калениченко. – Харьков: Издательство «АТОС», 2013. – 85с.
17. Грабовський С. Науково-технічний прогрес на полігоні фантастики радянського часу / С. Грабовський // Філософська думка. – 2013. – № 6. – С. 55–67.

18. Гречаник І. Репрезентація ідеї національної ідентичності в українській фантастиці: змістовий та конструктивний аспект (на прикладі творів Олеся Бердника, Олега Говди та Тимура Литовченка) / Ірина Гречаник // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: Освіта України, 2015. – С. 285–292.
19. Драгойлович Ю. Фантастика versus реальність в історіях двох винаходів («Сонячна машина» В. Винниченка, «Хронос» Т. Антиповича) / Юлія Драгойлович // Слов'янська фантастика: збірник наукових праць. – К.: ВПІ Київський університет, 2012. – С. 309–320.
20. Дроздовський Д. Годинниковий божок смерті: рецензія на «Хронос». Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2011/12/111208_book_review_antypovych_drozdovskyj.shtml
21. Дубинянська Я. Про фантастику, ізоляцію і репутацію. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2012/02/20/pro-fantastyku-izoljaciju-i-reputaciju/>
22. Дяченки М. і С. Погляд на фентезі / Марина і Сергій Дяченки // Книжковий клуб плюс. – 2006. – № 10. – С. 37.
23. Ешкилев В. Українська фантастика – час Быка / Владимир Ешкилев // Радуга. – Киев, 2012. – № 1. – С. 130–136.
24. Єшкілев В. «Майбутнє буде більш жорстким, тоталітарним і менш гуманним» / Володимир Єшкілев // Офіційний сайт газети «Ратуша» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ratusha.lviv.ua/index.php?dn=news&to=art&id=1463>.
25. Завгородній О. Коментар до роману / Олесь Завгородній // Савченко Віктор. З того світу – інкогніто. – Дніпропетровськ, 2004. – 174 с.
26. Захаржевська В. Утопія та антиутопія в художній фантастичній літературі слов'ян другої половини ХХ століття / Вікторія Захаржевська // Слов'янські обрії (текст): збірник наук. праць / НАН України. – К., 2008. – Вип. 2. – С. 199–221.
27. Ільницький М. Альтернативна історія В. Кожелянка та антиутопія Ю. Щербака / Микола Ільницький // Знаки доби і грані таланту. – К.: ТОВ «Видавництво «КЛІО», 2014. – С. 335–349.
28. Кирюшко Н. Героїзація як методологічний принцип типологізації української фантастики / Наталія Кирюшко // Другий міжнародний конгрес українців / відп. Любомир Сенік (Львів, 22–28 серпня 1993 р.). Доповіді і повідомлення. Літературознавство, Львів, 1993. – С. 20–24.
29. Кирюшко Н. Моделювання фантастичного світу / Наталія Кирюшко // Слово і час. – 2001. – № 5. – С. 45–51.
30. Ковтун Е. Рациональность мистического: фантастическая посылка на рубеже тысячелетий / Елена Ковтун // Слов'янська міфологія. Збірник

- наукових праць [ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін.]. – К.: ВПЦ Київський університет, 2012. – С. 15–38.
- 31.Ковтун Е. Художественный вымысел в литературе XX века. Учебное пособие / Елена Ковтун. – М.: Высш. шк., 2008. – 406 с.
- 32.Комісаренко К. Фантастична проза братів Аркадія і Бориса Стругацьких та Олесья Бердника: порівняльна типологія і поетика / Катерина Комісаренко: автореф. дис. канд. філол. наук. – Бердянськ, 2015. – 20 с.
- 33.Лахман Р. Дискурсы фантастического / перевод с немецкого. – М.: Новое литературное обозрение, 2009. – 384 с.
- 34.Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. А. Волкова. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
- 35.Лем С. Фантастика і футурологія / Станіслав Лем // Режим доступу: <http://www.litmir.me/br/?b=143678>.
- 36.Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / автор-укладач Ковалів Ю. – К.: Академія, 2007. – Т. 2. – 624 с.
- 37.Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
- 38.Логвіненко Н. Повоєнний період (1945–1960) розвитку української фантастичної прози / Наталія Логвіненко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 7–8. – С. 39–44.
- 39.Логвіненко Н. Трансформація міфологічно-фольклорних традицій у творах сучасного українського фентезі / Наталія Логвіненко // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: Освіта України, 2015. – С. 134–143.
- 40.Макшеєва Н. Міфологічна символіка Хаосу в сучасній українській науковій фантастиці / Наталія Макшеєва // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: Освіта України, 2015. – С. 144–152.
- 41.Мельник Я. «Я є людина лісу» [інтерв'ю з лит. – укр. письменником, літ. критиком і філософом Ярославом Мельником вів В. Панченко] // Мандрівець. – 2011. – № 5. – С. 15–19.
- 42.Мельник Я. Вдома у Бога / Ярослав Мельник // Мельник Я. Чому я не втомлююся жити: збірка. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. – С. 46–57.
- 43.Мельник Я. Мій Барабанкін /Ярослав Мельник // Мельник Я. Чому я не втомлююся жити: збірка. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. – С. 24–30.
- 44.Мельникова Н. Порівняльний аналіз утопії та міфу / Наталя Мельникова. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/spl/2010_4/Melnykova.pdf.
- 45.Назаренко М. Опыт классификации фантастических жанров. – Режим доступу: <http://nevmenandr.net/nazarenko/sf.php>
- 46.Наливайко М. Міфологія і сучасна література / М. Наливайко // Всесвіт. – 1980. – № 2. – С. 170–182.

- 47.Нямцу А. Антиутопическая традиция в современном литературном контексте / Анатолий Нямцу // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць [ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін]. – К.: Освіта України, 2015. – Т. 2. – С. 329–342.
- 48.Нямцу А. Легендарно-мифологические традиции в современной фантастике / Анатолий Нямцу // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць [ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін.]. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – С. 39–51.
- 49.Нямцу А. Миф. Легенда. Литература (теоретические аспекты функционирования) / Анатолий Нямцу: монографія. – Черновцы: Рута, 2007. – 520 с.
- 50.Нямцу А. Фантастика и общекультурная традиция (проблемы теории) / Анатолий Нямцу // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. Т. 3. – К.: Освіта України, 2016. – С. 7–18.
- 51.Олійник С. Інтертекстуальні виміри роману Володимира Єшкілева «Тінь попередника» / Світлана Олійник. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/1712/1/S_Oliinyk_Synopsys_1_GI.pdf.
- 52.Олійник С. Інтертекстуальні та жанрово-стильові параметри фантастики Олеса Бердника: автореф. дис. канд. філол. наук / Світлана Олійник. – К., 2009. – 17 с.
- 53.Олійник С. Термінологічне впорядкування поняття “фантастика” / Світлана Олійник // Філологічні семінари / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Інститут філології. – Київ, 2007. – Вип.10: Понятійний апарат сучасного літературознавства: «своє» й «чуже». – С. 270–277.
- 54.Олійник С. Фантастичні антиутопії О. Бердника «Дві безодні», «Зоряний Корсар» як простір людської свободи / Світлана Олійник // Наукові записки. Серія: Літературознавство / за ред проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2009. – Вип. 26. – С. 119–126.
- 55.Осипов А. Основи фантастології: Посібник для культпросветучреждений и любителейских объединений. – М.: ВНИИ ИТ и КИР МК СССР, 1989. – 127 с.
- 56.Палій О. Фантастичне у постмодернізмі (приклад чеської прози) / Оксана Палій // Слов'янська фантастика. Збірник наукових статей.– К.: Освіта України, 2015. – Т. 2. – С. 424–434.
- 57.Пархоменко І. Утопія, антиутопія та соціальний міф / Ірина Пархоменко. – Режим доступу: <http://dspase.univer.kharkov.ua>.
- 58.Пахаренко В. Основи теорії літератури / Василь Пахаренко. – К.: Генеза, 2009. – 296 с.
- 59.ПЛЕРОМА 3'98. Повернення деміургів: Мала українська енциклопедія актуальної літератури. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. – 288 с.
- 60.Покальчук О. Герої безгеройного часу Марини та Сергія Дяченків / О. Покальчук // Слово і час. – 2001. – № 5. – С. 52–54.

17. Положій В. Погляд із минулого. Спроба стислого нарису з історії української радянської фантастики / Віктор Положій // Подорож без кінця: Літературно-критичні статті/ Упорядник М.Славинський. – К.: Рад.письменник, 1986. – С.165-218.
18. Радишевський Р. Фантастика в літературі (Розмовляють: Ростислав Радишевський і Станіслав Лем) // Порівняльні та полоністичні студії. Збірник наукових статей. – К., 2009. – С. 458-467.
61. Савченко В. Послесловие к роману «Под знаком сверчка» / Виктор Савченко // Под знаком сверчка: роман / пер. с укр. – Днепропетровск: Пороги, 1994. – С. 354–356.
62. Сайковська О. Фентезі у сучасній болгарській літературі / Олена Сайковська // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. Том 3. – К.: Освіта України, 2016. – С. 156–164.
63. Світ перед закипанням?! Спроба аналітичного пророцтва: Діалог письменників-фантастів Олеся Бердника та Володимира Савченка // Золоті Ворота. Всесвіт Олеся Бердника. Поезія, публіцистика, інтерв'ю / упоряд. Громовиця Бердник; від. за вип. Осип Зінкевич). – К.: Смолоскип, 2008. – С. 1–166.
64. Славинський М. Фентезі: відстань до істини / Микола Славинський // Книжковий клуб плюс. – 2006. – № 10. – С. 6–7.
65. Словник символів / За заг. ред. О.І. Потапенка, М. К.Дмитренка. – К.: Ред. часопису «Народознавство», 1997. – 156 с.
19. Соболев В. Наукова фантастика Віктора Савченка / Валентина Соболев // Не будьмо тінями зникомими. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2006. – 256 с.
20. Стужук О. Соцреалізм і наукова фантастика / Олеся Стужук // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: “Освіта України”, 2015. – С. 351–358.
21. Стужук О. Утопія та фантастика: генеза та ідеологічне регулювання / Олеся Стужук // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. Т. 3. – К.: Освіта України, 2016. – С. 227–230.
66. Стужук О. Художня фантастика як теоретична проблема / Олеся Стужук // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць / кол. ред. Г. Ф. Семенюк та ін. – К.: ВПЦ Київський університет, 2012. – С. 52–65.
67. Ткаченко Р. Світ науки в інтерпретації В.Винниченка і Ю. Смолича (на матеріалі науково-фантастичного роману «Сонячна машина» і трилогії «Прекрасні катастрофи») / Роман Ткаченко // Слов'янська фантастика. Збірник наукових праць. – К.: Освіта України, 2015. – С. 514–522.
68. Улюра Г. Когда фантастическая условность не противоречит установкам документальности: случай антиутопии (на материале «Дзюдо» Вячеслава Дурненкова) / Ганна Улюра // Слов'янська фантастика. Збірник наукових статей / [ред. кол. Г. Ф. Семенюк та ін.]. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – С. 357–369.

69. Утопия и утопическое мышление: антология зарубежн. лит. / пер. с разн. яз.; сост., общ. ред. и предисл. В. А. Чаликовой. – М.: Прогресс, 1991. – 405с.
22. Чобанюк В. «Недитяча» дитяча література: художня картина світу в романі Марини та Сергія Дяченків «Дика енергія. Лана» / Вікторія Чобанюк // Слово: Прикарпатський вісник НТШ. – Івано-Франківськ, 2009. – С. 158–165.
70. Шадурский М. Литературная утопия от Мора до Хаксли: Проблемы жанровой поэтики и семиосферы. Обретение острова / Максим Шадурский. – Изд. 2-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2011. – 160 с.
71. Шацкий Е. Утопия и традиция / Ежи Шацкий; пер. с польск.; общ. ред. и послесл. В. А. Чаликовой. – М.: Прогресс, 1990. – 456 с.
72. Щербак Ю. «Люди без моралі – це смертохристи» / Юрій Щербак // Українська літературна газета, 2011. – № 10 (20 травня). – С. 8–9.
73. Щербак Ю. Україна і велика геополітична гра / Юрій Щербак // Україна: Загрози і виклики. – К.: Бібліотека газети «Літературна Україна», 2013. С. 3–11.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

4. Аргонавти Всесвіту – веб-сайт україномовної фантастики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://argounf.at.ua/load/kozlov_ivan/3
5. Клуб любителів україномовної фантастики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrfantclub.com.ua/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання – тестування, індивідуальна співбесіда, самостійна робота, залік.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури**

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

рівня підготовки магістр

напряму 03 Гуманітарні науки

спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література)

(Шифр за ОПІ ВК5)

**Херсон
2019 рік**

Програма розроблена

Чухонцевою Наталією Дмитрівною, кандидатом філологічних наук,
доцентом

Рецензенти:

1.Олексенко Володимир Павлович, декан факультету української філології та журналістики ХДУ, доктор філологічних наук, професор

2. Бокшань Галина Іванівна, доцент кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук, доцент

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 9 від «17» квітня 2019 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 4 від «17» квітня 2019 р.

Схвалено НМР факультету української філології та журналістики

Протокол № 2 від «06» листопада 2018 р.

Голова НМР факультету української філології та журналістики

_____ (ст. викладач Омельчук Ю. О.)

Розглянута на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 5 від «05» листопада 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (доц. Демченко А. В.)

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Гендерні аспекти сучасної української прози» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки рівня вищої освіти «магістр» для спеціальності 035 Філологія (Українська мова та література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Гендерні аспекти сучасної української прози» є гендерна проблематика, специфіка «чоловічих» і «жіночих» способів образотворення та манер письма у сучасній українській прозі.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна «Гендерні аспекти сучасної української прози» пов'язана з філософією, естетикою, психологією, теорією та історією літератури, мистецтвознавством, мовознавством.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Проблематика і теоретичні засади гендерних студій.
2. Феміністичні та маскулінні дискурси в сучасній українській прозі.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Гендерні аспекти сучасної української прози» є ознайомлення студентів із теорією і практикою гендерних студій, вивчення текстів сучасної української прози крізь призму гендерної проблематики та повніше розкриття жіночого внеску в розвиток мистецтва слова.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Гендерні аспекти сучасної української прози» є

- розвиток у студентів вільного володіння державною мовою в усній і письмовій формах, навичок самостійної роботи і творчого наукового мислення;

- актуалізація опорних знань із новітньої філософії та естетики, української та зарубіжної літератур; ознайомлення з основними поняттями та ідеями, теоретичними засадами і термінологічним апаратом гендерних

студій; опрацювання і критичне осмислення рекомендованої літератури, матеріалів Усесвітньої інформаційної мережі ІНТЕРНЕТ та газетно-журнальної періодики;

- оволодіння практичними умінями і навичками здійснення гендерного аналізу літературних текстів; підготовка до написання випускних робіт та до майбутньої професійної діяльності.

1.3. У результаті вивчення курсу студенти оволодівають такими **компетенціями:**

культурологічною (сукупність знань про українську матеріальну і духовну культуру та її значущість у світовому контексті, а також уміння використовувати ці знання у професійній діяльності);

літературознавчою (сукупність знань про гендерне літературознавство, уміння компетентно здійснювати гендерний аналіз, усвідомлювати закономірності літературного процесу, оцінювати художню своєрідність творів, усього доробку письменника у контексті національної і світової культури);

комунікативною (сукупність знань, умінь, здібностей, ініціатив особистості, необхідних для здійснення комунікації; формування риторичних навичок: уміння розкрити суть проблеми, аргументувати власну позицію щодо шляхів її вирішення, підтримувати у слухачів інтерес і увагу, керувати аудиторією тощо);

науково-дослідною (сукупність умінь здійснювати пошукове, наукове, експериментальне дослідження, працювати з першоджерелами, критичною літературою, конструювати власну і колективну науково-дослідницьку діяльність).

Очікувані результати навчання:

- філософсько-естетичні засади та методи гендерних досліджень;
- здобутки найважливіших шкіл гендерного літературознавства;
- праці найвидатніших літературознавців, присвячені гендерній проблематиці;

- художні тексти з яскраво вираженою гендерною проблематикою;
- орієнтуватися в новітніх наукових тенденціях;
- грамотно використовувати гендерну термінологію;
- застосовувати різні методи гендерного літературознавства.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин / 3,5 кредити ECTS.

Змістовий модуль 1. Проблематика і теоретичні засади гендерних студій

Тема 1. Вступ

Предмет, мета і завдання дисципліни. Джерела, за якими вона вивчається. Аналіз навчальних посібників «Основи теорії гендеру», «Гендерні студії в літературознавстві», розділу «Феміністична теорія та критика» в «Антології світової літературно-критичної думки ХХ ст.», книги Пітера Баррі «Вступ до теорії: літературознавство та культурологія», збірників «Гендерна перспектива», «Гендерний розвиток у суспільстві: конспекти лекцій» та ін.

Тема 2. Напрями і теоретичні засади гендерних студій

Гендер як соціокультурне поняття (за Робертом Столлером та «Літературознавчою енциклопедією»). Становлення і розвиток теорії гендеру. Гендерні ролі та стереотипи. Гендерна культурологія і літературна критика.

Тема 3. Феміністична теорія та критика

Поняття «фемінність», «фемінізм», «гінокритика». Роль фрейдизму, юнгіанства, ніцшеанства, екзистенціалізму в розвитку феміністичної літератури та критики. Концепція «фемінізму як модернізму» в есеїстиці, літературно-критичних статтях, лекціях і романах Вірджинії Вульф. Значення праці Сімони де Бовуар «Друга стаття». Внесок Юлії Крістевої, Кейт Міллет, Елейн Шовалтер Віри Агєєвої, Тамари Гундорової, Ніли Зборовської, Оксани

Забужко, Соломії Павличко та ін. представниць постмодерного літературознавства у розвиток феміністичної теорії та критики.

Змістовий модуль 2. Феміністичні та маскулінні дискурси в сучасній українській прозі

Тема 4. Феміністичні дискурси у сучасній прозі

Гендерна специфіка творчості Емми Андіївської та Віри Вовк. «Українська Реконкіста» Ніли Зборовської – перший антироман в українській літературі. Феміністичні тенденції у творчості Марії Матіос (на прикладі роману «Майже ніколи не навпаки»). Специфіка постколоніального фемінізму в художній прозі Оксани Забужко. Гендерні ролі героїв у романах Ірен Роздобудько, Галини Вдовиченко, Ірени Карпи та ін. сучасних письменниць.

Тема 5. Маскулінні дискурси в літературі та літературознавстві

Чоловік і маскулінність у площині тексту. Огляд традиціоналістських і постмодерністських чоловічих дискурсів. Феномени «чорного гумору» і «волоцюжництва», авантюризму і героїки у сучасній чоловічій прозі (Юрій Винничук, Юрій Андрухович, Сергій Жадан та ін.).

Маскулінність у постмодерній культурі та літературі.

Тема 6. Імагологічні аспекти гендерної проблематики у літературі

Чоловічі погляди на жіноче питання. Гендерна проблематика та феміністичні тенденції у творчості Павла Загребельного, Михайла Слабошпицького та ін. Образи жінок у прозі Валерія Шевчука та Юрія Винничука. Постмодерністський антифемінізм Юрія Андрухоча, Сергія Жадана та ін.

Колізії маскулінного / фемінного у творчості жінок (на прикладі Ліни Костенко й Оксани Забужко).

Гей-лесбійська проблематика у літературі та літературній критиці.

3. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гендер і культура: збірник статей / упоряд. В. Агеєва, С. Оксамитна. – Київ: Факт, 2001. – 223 с.
2. Гендерна перспектива / упор. В.Агеєва. – К.: Факт, 2004. – 256 с.
3. Гендерний розвиток у суспільстві: Конспект лекцій / відп.ред. К.М.Левківський. – 2-е вид. – К.: Фоліант, 2005. – 351с.
4. Гендерні студії в літературознавстві: навч. пос. / за ред. В. Погребної. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. – 222 с.
5. Основи теорії гендеру: навч. посіб. – К.: «К.І.С.», 2004. – 536 с.
6. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс/ гендер/ жанр: монографія / С. Філоненко. – Донецьк: Ландон – XXI, 2011. – 432 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

7. Агеєва В. Апологія модерну: обрис ХХ віку / В. Агеєва. – К.: Грані-Т, 2011. – 408 с.
8. Агеєва В. Жіночий простір: феміністичний дискурс українського модернізму / В.Агеєва. – К.: Факт, 2003. – 320 с.
9. Агеєва В. Філософія жіночого існування / В.Агеєва // Бовуар С. де. Друга стаття: у 2 т. / С. де Бовуар. – К.: Основи, 1995. – Т. 1. – С.5-21.
10. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с.
11. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / П.Баррі. – К.: Смолоскип, 2008. – С. 19-50.
12. Бовуар С. де. Друга стаття: у 2 т. / С. де Бовуар. – К.: Основи, 1995. – Т. 1. – 390 с.
13. Бовуар С. де. Друга стаття: у 2 т. / С. де Бовуар. – К.: Основи, 1995. – Т. 2. – 392 с.
14. Вульф В. Жінки як розповідна література / Вірджинія Вульф // Незалежний культурологічний часопис Ї. – 2000. – №17. – С. 78-86.
15. Вульф В. Власний простір / В. Вульф. – К.: Альтернативи, 1999. – 111 с.

16. Галич О. Історія літературознавства: підручник / О.Галич. – К.: Либідь, 2013. – 392 с.
17. Голобородько Я. New Ukrainian alternative: знакові тексти помежів'я XX – XXI століть / Я. Голобородько.- Харків: Основа, 2005. – 116 с.
18. Голобородько Я. Артеграунд: український літературний істеблішмент / Я.Голобородько. – К.: Факт, 2006. – 160 с.
19. Голобородько Я. Елізіум. Інкорпорація стратогем / Я.Голобородько. – Харків: Фоліо, 2009. – 187 с.
20. Грабович Г. Шевченко як міфотворець: семантика символів у творчості поета – К.: Рад. письменник, 1991. – 212 с.
21. Гундорова Т. Кітч і Література: травестії / Т. Гундорова. – К.: Факт, 2008. – 284 с.
22. Гундорова Т. Транзитна культура: симптоми постколоніальної травми / Т. Гундорова. – К.: Грані-Т, 2013. – 548 с.
23. Гундорова Т. ПроЯвлення слова: дискурсія раннього українського модернізму: постмодерна інтерпретація. – Львів: Літопис, 1997. – 299 с.
24. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: український літературний постмодерн / Т.Гундорова. – К.: Критика, 2005. – 264 с.
25. Еліаде М. Мефістофель і андрогін / М. Еліаде. – К.: Основи, 2001. – 591 с.
26. Енциклопедія постмодернізму /за ред. Чарлза Е. Вінквіста та Віктора Е. І. Тейлора. – К.: Основи, 2003. – 503 с.
27. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / О.Забужко. – К.: Факт, 2007. – 640 с.
28. Забужко О. Шевченків міф України: спроба філософського аналізу / О.Забужко. – К.: Факт, 1997. – 160 с.
29. Зборовська Н. Код української літератури: проект психоісторії новітньої української літератури: монографія / Н. Зборовська. – К.: Академвидав, 2006. – 504 с.
30. Зборовська Н. Моя Леся Українка: есей / Н. Зборовська. – Тернопіль: Джура, 2002. – 228 с.

31. Зборовська Н. Психологія і літературознавство: посібник / Н.Зборовська. – К.:Академвидав, 2003. – 392 с.
32. Зборовська Н. Феміністичні роздуми / Н. Зборовська. – Львів, Літопис, 1999. – 128 с.
33. Іванишин П. Українське літературознавство постколоніального періоду / П. Іванишин. – К.: ВЦ «Академія», 2014. – 192 с.
34. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч. посіб. / за ред. В.Кузьменка. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 496 с.
35. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В. Кузьменка. – К.: Академвидав, 2013. – Т. 1. – 592 с.
36. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В. Кузьменка. – К.: Академвидав, 2014. – Т. 2. – 536 с.
37. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В. Кузьменка. – К.: Академвидав, 2017. – Т. 3. – 544 с.
38. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – Т. 1. – 512 с.
39. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – Т. 2. – 624 с.
40. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2014. – Т. 3. – 472 с.
41. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2015. – Т. 4. – 576 с.
42. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2017. – Т. 5. – 544 с.
43. Крістева Ю. Полілог / Ю.Крістева. – К.: Юніверс, 2004. – 480 с.
44. Левченко Г. Міф проти історії: семіосфера лірики Лесі Українки: монографія / Г. Левченко. – К.: Академвидав, 2013. – 332 с.
45. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.

46. Література. Теорія. Методологія / пер. з польськ. С. Яковенка; упор. і наук. ред. Д. Уліцької. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. – 543 с.
47. Літературна дефіляда: сучасна українська критика про сучасну українську літературу. – К.: Темпора, 2012. – 544 с.
48. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт-уклад. Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 1. – 608 с.
49. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт-уклад. Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 2. – 624 с.
50. Міллет К. Сексуальна політика / Кейт Міллет. – К.: Основи, 1998. – 231 с.
51. Набитович І. Універсум *sacrum*'у в художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму) / І.Набитович. – Дрогобич; Люблін: Посвіт, 2008. – 600 с.
52. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики / М.Наєнко. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 520 с.
53. Незнайомі: антологія української «жіночої» прози та есеїстики другої пол. ХХ – поч. ХХІ ст. – Львів: Піраміда / авт. проект, упоряд., вступне слово, бібліограф. відомості та приміт. В. Габора, 2005. – 600 с.
54. Павличко С. Зарубіжна література: дослідження та критичні статті / С. Павличко. – К.: Основи, 2001. – 559 с.
55. Павличко С. Національність, сексуальність, орієнталізм: складний світ Агатангела Кримського / С.Павличко. – К.: Основи, 2001. – 328 с.
56. Павличко С. Теорія літератури / С.Павличко. – К.: Основи, 2002. – 679 с.
57. Павличко С. Фемінізм / С.Павличко. – К.: Основи, 2002. – 322 с.
58. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму / Я.Поліщук. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 392 с.
59. Перехресні стежки українського маскулінного дискурсу: культура й література ХІХ – ХХ століть / за ред. Агнешки Матусяк. – К.: Laurus, 2014. – 368 с.
60. Постколоніалізм. Генерації. Культура / за ред. Тамари Гундорової, Агнешки Матусяк. – К.: Laurus, 2014. – 336 с.

61. Ревакович М. Гендерний дискурс в сучасній українській літературі / М.Ревакович // *Wielkie tematy kultury w literaturach slowianskich: Slavika Wratislaviensia* CLIII. – Wrocław, 2011. – AU № Wr 3277. – С. 633-641.
62. Сучасна українська белетристика: координати «Коронації слова»: [колективна монографія] / за заг. ред. С. Підпригори. – Миколаїв: Іліон, 2014. – 306 с.
63. Тебешевська-Качак Т. Художні особливості жіночої прози 80-90-х рр. ХХ століття: монографія / Т. Тебешевська-Качак. – Тернопіль: Навч. книга; Богдан, 2009. – 192 с.
64. Таран Л. Жіноча роль: жінка-автор у сучасній українській прозі: емансипаційний дискурс / Л. Таран. – К.: Основи, 2007. – 128 с.
65. Ушкалов Л. Що таке українська література / Л. Ушкалов. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 352 с.
66. Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. праць. – Вип.10. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2011. – С. 385-390.
67. Харчук Р. Сучасна українська проза: постмодерний період: навч. пос. / Р. Харчук.- К.: Академія, 2008. – 248 с.
68. Эстес К. П. Бегущая с волками: женский архетип в мифах и сказаниях / К. П. Эстес. – М.: София, 2007. – 496 с.

Інтернет-ресурси

1. Слово і Час [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.Slovoichas.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=105&Itemid
2. Мистецтво поетичне в дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2012/08/02/193000.html>
3. <http://ukrlit.kma.mk.ua>
4. <http://www.nbuv.gov.ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання:

комплекти питань для практичних занять та індивідуальні завдання (тематика рефератів).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний університет
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури

ЖАНРИ ВІРТУАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки магістрів
напряму 03 Гуманітарні науки
спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література)

(Шифр за ОПІ ВК6)

Херсон
2019 рік

Програма розроблена

Цепкало Тетяною Олександрівною, кандидатом філологічних наук, старшим викладачем кафедри української літератури

Рецензенти:

1. Окуневич Т. Г. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства Херсонського державного університету.
2. Бокшань Г. І. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету.

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 9 від «17» квітня 2019 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 4 від «17» квітня 2019 р.

Схвалено

НМР факультету української філології та журналістики

Протокол №4 від 07 лютого 2019 р.

Голова НМР факультету української філології та журналістики

_____ ст. викл. Ю.О. Омельчук

Розглянуто

на засіданні кафедри української літератури

Протокол №7 від 04 лютого 2019 р.

Завідувач кафедри _____ доц. А.В. Демченко

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Жанри віртуальної літератури» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів напряму 03 Гуманітарні науки спеціальності 035.01 Філологія (українська мова та література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є віртуальна література як різновид літературного мистецтва.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Жанри віртуальної літератури» пов'язана з курсами «Історія української літератури», «Теорія літератури», «Постмодерна література», «Інтермедіальні студії», «Літературна компаративістика» та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Жанри інтернет-поезії.
2. Особливості гіпертекстуальної прози.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Жанри віртуальної літератури» є засвоєння термінологічного апарату мережевої літератури та жанрових особливостей літератури в інтернет-просторі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- **методичні:** навчити студентів послуговуватися понятійним апаратом віртуальної літератури, розуміти гіпертекстуальні особливості мережевих текстів, вільно орієнтуватися в системі інтернет-жанрів, формувати у студентів особистісно-ціннісні орієнтири та культурно-пізнавальні інтереси;
- **пізнавальні:** розкрити сучасні теорії мережевої літератури, дати уявлення про гіпертекстуальність та жанри віртуальної літератури, з'ясувати співвідношення вербальних та невербальних компонентів у мережевій поезії та інтермедіальні особливості інтернет-прози; переосмислити сферу побутування сучасних художніх творів, поглиблювати літературознавчу освіту майбутніх філологів, ознайомити студентів із сучасними творами мережевої літератури, із новітніми дослідженнями в галузі віртуальних жанрів тощо;
- **практичні:** розвинути у студентів навички самостійної роботи з інтернет-джерелами, із сучасними літературно-критичними статтями, монографіями; вміння читати інтерактивні тексти, аналізувати гіпертекстуальну прозу та креолізовані віршовані тексти; підготувати старшокурсників до професійної діяльності.

1.3. Курс формує такі види компетентностей:

- вільне володіння українською мовою в усній та писемній формі;
- **культурологічну** (сукупність знань про національно-культурні особливості, звичаї, норми, соціальні умови та стереотипи українського народу та народів країн світу, література яких вивчається в курсі «Жанри віртуальної літератури»; розвиток планетарного мислення, формування культурної неупередженості, соціокультурного такту, полікультурності, толерантного ставлення до національних відмінностей інших народів; культури інтерпретації фактів, подій, реліктів рідної та нерідної країн; орієнтація на загальнолюдські цінності);
- **літературознавчу** (сукупність знань про мережеву літературу та її роль в українському та світовому літературному процесі ХХІ століття; вміння читати та аналізувати гіпертекстуальні твори, декодувати та інтерпретувати приховані смисли цих текстів; логічно й правильно висловлювати свою думку щодо креолізованих текстів; володіння науковим інструментарієм з метою осмислення новітніх художніх явищ, їх кількісних та якісних параметрів; сукупність властивостей особистості, що визначають ціннісне ставлення індивіда до художньої практики і літературознавства; володіння способами, методами та прийомами вирішення професійних завдань відповідно до принципів і норм літературознавчої діяльності);
- **комунікативну** (сукупність знань, умінь, здібностей, ініціатив особистості, необхідних для здійснення вербальної та інтернет-комунікації; креативність, спроможність реалізувати комунікативний задум у професійному та мережевому дискурсі; удосконалення таких мислительних операцій, як порівняння, узагальнення, аналіз, систематизація; здатність враховувати контекстуальну доречність і правильне вживання мовних одиниць для реалізації когнітивної та комунікативної діяльності; формування риторичних навичок: уміння розкрити суть проблеми, аргументувати власну позицію щодо шляхів її вирішення, підтримувати у слухачів інтерес і увагу, керувати аудиторією тощо);
- **науково-дослідну** (сукупність умінь особистості здійснювати пошукове, наукове, експериментальне дослідження; розвиток творчих здібностей, пізнавальних інтересів; вміння відбирати способи та методи дослідницької наукового пізнання; здатність аналізувати, порівнювати, конкретизувати, узагальнювати, систематизувати, класифікувати наукові факти, опрацьовувати першоджерела, критичну літературу українських та зарубіжних учених; уміння складати наукове повідомлення, брати

участь у накових дискусіях, критично мислити, враховувати інноваційні тенденції науки;

- **інформаційно-технологічну** (сукупність умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, працювати з різними видами інформації; навички працювати на комп'ютері, використовувати інформаційно-комунікаційні технології з метою розв'язання інноваційних професійних задач; критично аналізувати різноманітні повідомлення та інформацію, триману з інтернет-джерел; мати уявлення про інформаційну безпеку; використання різноманітного цифрового обладнання).

1.4. Очікувані результати навчання:

- володіння загальною термінологією інтернет-дискурсу;
- вміння визначати жанрову специфіку віртуальної літератури, функції інтертекстуальності та інтермедіальності у мережевій літературі
- знання передумов виникнення та характерних рис гіпертекстуальних творів;
- розуміння особливостей креолізованих віршованих текстів;
- знання основних творів та авторів візуальної, «пірижкової» та відео поезії, представників та основні тексти графічних та гіпертекстуальних романів, онлайн-щоденників, інтерактивної цифрової літератури;
- самостійний аналіз літературного гіпертексту, виокремлення в ньому спільні та відмінні риси з лінійним текстом;
- орієнтування в системі жанрів мережевої літератури;
- вміння з'ясувати художні та стилістичні особливості графічного роману;
- дослідження блогів та інтернет-щоденників;
- встановлення співвідношення вербального і невербального компонентів у структурі креолізованих текстів.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин 3,5 кредитів ECTS.

Змістовий модуль 1. Жанри інтернет-поезії

Поняття віртуальної літератури, її жанрові різновиди. Поняття віртуальної літератури. Зародження мережевої літератури в Україні. Гіпертекстуальна та мультимедійна література. Віртуальна література в

системі мережевих жанрів. Функції автора та читача в гіпертекстуальному художньому дискурсі. Проблема сприйняття віртуальних творів. Основні типи читання художнього гіпертексту. Жанрові різновиди віртуальної літератури. Роль у становленні і поширенні термінологічної бази.

Структурні та жанрові особливості візуальної поезії. Поняття візуальної поезії. Генеза розвитку явища. Специфіка креолізованого тексту. Характерні риси візуальної поезії та засоби її творення. Жанрові різновиди зорової поезії. Розвиток візуальної поезії в Україні: інтерактивна зорова поезія доби бароко; фігурні вірші І. Величковського; зорова поезія українських та світових футуристів; постмодерна та сучасна експериментальна поезія. Зорова поезія Миколи Сороки. Візуальні вірші І.Лова, В. Женченка, І. Лучука, М. Мірошніченка, Л. Госейка, Ю. Завадського та ін. Збірка Мирослава Короля «Час достиглого каміння». Поезюмалярство М. Луговика.

Інтермедіальні аспекти відеопоезії. Виникнення та розвиток відеопоезії. Інтермедіальний характер відеопоезії. Змістові різновиди відеопоезій. Технічні характеристики поетичних кліпів. Відеопоезія сучасних українських письменників. Відеопоезія С. Жадана та проект «Rozdilovi». Катерина Бабкіна та проект «Відеопоезія/Відеопроба». Любов Якимчук – співавторка циклу відеопоезії «Досить розмов у моїй голові». Поетичні відеоролики як засіб популяризації творчості українських митців.

«Пиріжкова поезія» та буріме як малі форми віртуальної літератури. Історія виникнення «пиріжка» як віртуального жанру. Збірка мережевої поезії Є. Непомнящої «Взбрыки Пегаса. Сетевые стишки». Пиріжки та порошки поетеси. Художні особливості «пиріжкової поезії». Жанрові різновиди «пиріжків». Тематичні категорії «пиріжкової поезії». Своєрідність віршів зі збірки «Пирожки с буквами» та «Чорная : перашки» (В. Сахненко). «Пиріжкова поезія» українських письменників. Буріме як жанр інтерактивної літератури. Історія становлення жанру.

Змістовий модуль 2. Особливості гіпертекстуальної прози

Графічний роман у системі мережевої літератури. Інтерактивна цифрова література. Історія виникнення жанру графічного роману та його еволюція у сучасній мережевій літературі. Художні та стилістичні особливості графічного роману. Взаємодія вербального та невербального компонентів у графічному романі. Функції паралінгвістичних засобів у креолізованому тексті. Розвиток графічної прози в Україні. Інтерактивна

книжка-комікс «Бийся за неї» (Жадана і Собаки). Арт-бук Ю. Іздрика «АВ ОУТ». Графічний роман за повістю І. Франка «Герой поневолі» (М. Тимошенко & К. Горішний).

Поняття інтерактивної цифрової художньої літератури, її іманентні характеристики. Мережеві літературні ігри. Проблема наявності наративу в комп'ютерній грі. Ігровий роман «Twelve Blue» М. Джойса. Інтерактивні твори Марії Менчіа та Керолін Гуйєр. Роман-комп'ютерна гра «Квест» Б. Акуніна.

Поетика гіпертекстуального роману. Поняття гіперроману. Особливості поетики комп'ютерного роману. М. Павич як засновник роману-гіпертексту. Жанрові різновиди романів письменника. Роман-лексикон М. Павича «Хозарський словник»: жіночий та чоловічий примірники. Нелінійний роман про кохання «Дамаскин» М. Павича. Роман «Зникнення» Жоржа Перека як гіпертекст. Розвиток поетики гіпертекстуальної прози (на прикладі творчості М. Джойса, С. Мойлтрома, Ш. Джексона, М. Каверлі).

Гіпертекстуальна проза в українській літературі. Розвиток гіпертекстуальної прози в українській літературі. Риси гіпертекстуальності в романі-puzzle Ю. Іздрика «АМ™». Мережеві романи О. Шинкаренка «Кагарлик» та «Перші українські роботи». Риси жіночого письма: «8. Жіноча мережева проза». Женя Галяс «Пісьма братана».

Блог та інтернет-щоденник як гіпержанри. Поняття блогу та його різновиди. Функції блогів. Класифікація блогів. Гіпертекст як структурний принцип організації текстового простору в інтернет-щоденниках. Жанрові характеристики віртуальних щоденників. Проблемно-тематичний спектр онлайн-щоденників. Блог-щоденник Крістіни Бердинських «Єлюди. Теплі історії з Майдану». Особливості онлайн-щоденника Г. Шалапової «Блог. Почти дневник». Ю. Іздрик «Мертвий щоденник».

3. Рекомендована література

Основна

1. Барбукова І. Онлайн-щоденник як феномен віртуальної літератури : жанрова природа, поетика : дис. ... канд. філол. наук : спеціальність 10.01.06 «Теорія літератури». Луганськ, 2012. 231 с.
2. Белла М. Соціально-комунікаційні особливості гіпертексту : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: спеціальність 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій (соціальні комунікації)». Рівне, 2018. 182 с.

3. Біла А. Поезюмаларство і пошук метамови мистецтва / А. Біла. *Український літературний авангард : пошуки, стильові напрямки* : монографія. Київ : Смолоскип, 2006. С. 148-158.
4. Бовсунівська Т. Жанрові модифікації сучасного роману : монографія. Харків : Вид-во «Діса плюс», 2015. 368 с.
5. Драпак Г. Ідентичність читача : відтексту до гіпертексту : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.06 «Теорія літератури». Тернопіль, 2015. 176 с.
6. Заборовская С. Особенности виртуального дискурса в пространстве Интернет (на примере интернет-дневников) : дис. ... канд. филол. наук : специальность 10.02.02 «Русский язык». Харьков, 2006. 217 с.
7. Завадський Ю. Віртуальна література. Нарис типології та поетики : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. 130 с.
8. Захарченко А. Виникнення та розвиток медіамистецтв у системі масової комунікації : дис. на здобуття наук. ступеня канд. із соціальних комунікацій : спец. 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій». Київ, 2008. 235 с.
9. Починок Ю. Українська експериментальна поезія кінця ХХ – початку ХХІ століття : текст, контекст, інтертекст : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спеціальність 10.01.06 «Теорія літератури». Львів, 2015. 20 с.
10. Рітц-Ракул К. Поетика гіперроману у культурологічній та літературно-критичній перспективі (на прикладі романів М. Джойса, С. Моултропа, Ш. Джексона, М. Каверлі) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн». Дніпропетровськ, 2009. 24 с.
11. Guyer C. "Quibbling". Serious Hypertext. Eastgate System Inc, 2008. URL : <http://www.eastgate.com/catalog/Quibbling.html>.

Додаткова

1. Бандура Н. Типологія журналістських блогів німецького віртуального дискурсу. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* : зб. наук. пр. Вип. 26. / відп. ред. Н.М. Корбозерова. Київ : Логос, 2014. С. 15-26.
2. Бердников Л. Первые русские буриме. URL : http://magazines.russ.ru/nov_yun/2012/4/b15.html.
3. Бехта І., Доскоч І. Специфіка репрезентації художнього наративу в структурі електронної. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2016. № 5 (1). С. 24-26. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2016_5%281%29__7.

4. Буханцова С. Милорад Павич – перший письменник третього тисячоліття. *Світова література*. 2015. № 11-12 (червень). С. 23-28.
5. Буханцова С. Милорад Павич «Дамаскин». *Дивослово*. 2015. № 1 (694). С. 22-26.
6. Васильев В. Возникновение жанра пиріжки. URL : <http://www.perashki.ru/Info/History/>.
7. Волошенко І. Жанрові особливості молодіжних інтернет-щоденників (на матеріалі сучасної німецької мови). *Studia linguistica : збірник наукових праць. Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. Вип. 6 (1). Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. С. 54-57.
8. Волощук Є. «Інтелектуальні вітаміни» від Милорада Павича : матеріали до вивчення творчості Милорада Павича. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2012. № 3. С. 53-61.
9. Вялікова О. Прагматика креолізованого віршованого тексту в культурологічній лінгвосеміотиці. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2016. № 5 (1). – С. 56-59.
10. Вялікова О. Системно-структурний підхід до аналізу знакової організації візуалізованих віршованих текстів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2015. №17 (2). С. 118-120.
11. Гаврилова О. Відеопоезія як засіб популяризації творчості Т.Г. Шевченка. *Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 4 червня 2014 р., м. Миколаїв*. Миколаїв : МНАУ, 2014. С. 13-16.
12. Гаврилюк Н. Відеопоезія як інтермедіальність. *Література на полі медій. Збірка наукових праць відділу теорії літератури та компаративістики Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України / ред. Т.І. Гундорова, Г.М. Сиваченко*. Київ : 2018. С. 144-183.
13. Голобородько Я. Інсталяція жанру : роман-puzzle Іздрика. *Слово і час*. 2009. № 6. С. 102-105.
14. Горошко Е., Жигалина Е. Виртуальное жанроведение : устоявшееся и спорное. *Вопросы психолингвистики*. 2010. № 12. Москва : Негосударственное образовательное учреждение высшего профессионального образования «Московский институт лингвистики», 2010. С. 105-124.

15. Дербеньова Л. Літературний комп'ютерний феномен у комунікативно-мережевій культурній парадигмі. *Гілея : науковий вісник*. 2013. №76. С. 151-153.
16. Дрофань Л. Література поза літературою. *МІСТ : мистецтво, історія, сучасність, теорія : зб. наук. праць з мистецтвознавства і культурології / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України ; редкол. : В.Д. Сидоренко (голова редкол.), О.О. Роговиченко (гол. ред.), О.А. Пучков (заст. гол. ред.) та ін.* Київ : Фенікс, 2013 Випуск 9. С. 37-45.
17. Жадан і Собаки. Бийся за неї : харків. ска-панк-проект «Книжка-комікс-CD» / авт. ідеї проекту «Книжка-комікс-CD» С. Померанцев, куратор проекту «Книжка-комікс-CD» Д. Качан, іл. А. Колядинський, авт. тексту С.В. Жадан, авт. тексту М. Swietlicki. Чернівці : Meridian Czernowitz, 2014.
18. Завадський Ю. До проблеми існування «мережевої літератури» в Україні : явища і терміни. *Studia Methodologica : альманах. Вип. 19.: Теорія літератури. Компаративістика. Україністика : зб. наук. праць з нагоди 70-річчя д-ра філол. наук, проф., акад. Академії вищої школи України Романа Гром'яка. / гол. О. Лецак ; відп. ред. І. Папуша ; редкол.: О. Куца, Р. Гром'як, Т. Волкова [та ін.]*. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. С. 123-127.
19. Іздрік Ю. АМ™ : як досягнути безсмертя в домашніх умовах : роман-новелах / авт.-ред. Ю. Іздрік. Харків : Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2010. 313 с.
20. Іщук Н. Візуальна поезія в сучасному літературному процесі. *Дивослово*. 2011. № 4 (649). С. 16-21.
21. Коржик У. Виразність мови візуалів (на матеріалі творів українських поетів-візуалістів кінця ХХ – початку ХХІ ст.). *Літературний процес : методологія, імена, тенденції. Філологічні науки*. 2014. № 3. С. 28-31.
22. Коржик У. Жанрова різноманітність візуалів Миколи Луговика. *Султанівські читання. Актуальні проблеми літературознавства в компаративних вимірах. (На пошану пам'яті доктора філологічних наук, професора М. В. Теплінського та доктора філологічних наук, професора В. Г. Матвійшина)*. Збірник статей / редкол.: І. В. Козлик (голова) й ін. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. Вип. III. С. 258-265.
23. Коржик У. Сучасна зорова поезія як літературна модифікація доби бароко (на матеріалі поезій Івана Іова). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Вип. 60, ч. 1. Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2014. С. 219-224.

24. Корицька Г. Блог-технології у процесі навчання української мови. *Дивослово*. 2015. № 1 (694). С. 2-8.
25. Кузнецов И. Человек по имени Милорад. *Иностранная литература*. 2010. № 6. С. 229-234.
26. Луговик М. Зорова поезія від античності до сьогодення, або Чи смакував Іван Величковський власних раків до київського пива. *Дзвін*. 2017. № 4. С. 197-219.
27. Луговик М. Зорова поезія : від футуризму Михайля Семенка до паліндромічних братчиків літературного гурту «Геракліт». *Слово і час*. 2014. № 2 (638). С. 33-44.
28. Лучук І. Українська експериментальна поезія (деякі аспекти). *Українське літературознавство*. 2017. Випуск 82. С. 139-149.
29. Максимова В. Роль вербально-визуальної метафори в графічному романе. *Наука и современность*. 2014. №33. С. 162-166.
30. Матковська О. Перспективи лінгвістичних досліджень блогів. Людина. Комп'ютер. Комунікація : збірник наукових праць / *Національний університет «Львівська політехніка», Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій, Кафедра прикладної лінгвістики*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 128-131.
31. Одаренко О. Простір розгалужених шляхів : знайомство з гіперлітературою. *Всесвіт*. 2003. № 9-10. С. 161-168.
32. Олександрова Г. Реалізація семантичного потенціалу креолізованих текстів як сублімаційних моделей. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2015. №17 (2). С. 65-67.
33. Павич М. Хозарський словник : роман-лексикон на 100 000 слів : чоловічий примірник / пер. з серб. О. Рось; худож.-оформлювач В.М. Карасик. Харків : Фоліо, 2018. 351 с.
34. Підпригора С. Графічний роман як інтермедіальна проекція (на матеріалі роману «Діра» С. Захарова). *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство) : збірник наукових праць / за ред. О. Філатової*. № 2 (20) жовтень 2017. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. С. 180-187.
35. Підпригора С. Українська графічна проза на шляху до популярності. URL : https://www.ideo-grafika.com/ukrainian-grafik-novels/?fbclid=IwAR2Kf6UMfZ_QBEpbkjEmMEL3hkRyuY5wqmm1_AqD1TuZ8jVTMqDLVHi65Uo/.
36. Поліщук Н. Зорова поезія другої половини ХХ – початку ХХІ століття : «періодична система слів» Івана Юва. *Актуальні проблеми філології та*

- перекладознавства : зб. наук. пр. / гол. ред. М.Є. Скиба. Хмельницький : Хмельн. нац. ун-т, 2012. –С. 141-149.*
37. Починок Ю. Зорова поезія: від писанкарства до супрематизму. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна.* Львів : Львів. нац. ун-т імені Івана Франка, 2014. Вип. 60. Ч. 1. С. 225-231.
38. Радченко С. Милорад Павич. «Дамаскин». Лепбук у увивченні новели. *Всесвітня література.* 2018. № 6. С. 32-34.
39. Рітц-Ракул К. Поетика лабіринту в романі С. Моултропа «Сад перемоги». *Наукові праці : науково-методичний журнал. Т. 59. Вип. 46. Філологія / ред. Н. П. Матвеева [та ін.].* Миколаїв : МДГУ ім. П. Могилы, 2006. С. 91-98.
40. Рітц-Ракул К. Фігура автора в гіпертекстуальній літературі. *Іноземна філологія. Український науковий збірник.* Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2007. С. 267-273.
41. Слободянік М. Інтертекстуальний аспект української барокової зорової поезії. *Літеартурознавчі студії.* 2015. Вип. 1 (2). С. 207-217.
42. Снегірєва В. Літературний маг Мілорад Павич. *Всесвітня література.* 2017. № 4. С. 38-40.
43. Соболев В. Відчуття в українській бароковій літературі (на прикладі зорової поезії). *Волинь філологічна: текст і контекст.* 2013. Вип. 16. С. 229-243.
44. Сорока М. Зорові Поезії. Київ : [б.в.], 1997. – с. не нумер.
45. Станіславська К. Художні особливості «пиріжкової поезії» як малої літературної форми в Інтернеті. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури.* Вип. 31. 2013. С. 247-261.
46. Ульянова М. Класифікація жанров інтернет-дискурса. *Lingua mobilis.* 2014. №3 (49). С. 102-110.
47. Шинкаренко О. Кагарлик. Друге видання. Київ : Люта справа, 2015. 240 с.
48. Шинкаренко О. Перші українські роботи : роман. Київ : Люта справа, 2016. 224 с.
49. Якимчук Л. Від поетроніки до відеопоезії. *Дніпро.* 2010. № 5. С. 152-156.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. audioknigi.club.
2. chtyvo.org.ua.
3. vuzlib.com.ua.probapera.org.
4. 1tv.com.ua.
5. gak.com.ua.

6. blog.meta.ua;
7. blog.i.ua;
8. blox.ua;
9. weblog;
10. livejournal;

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – тестування, індивідуальна бесіда, самостійна робота, проектування, моделювання, залік.

КОПІЯ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

ТИПОЛОГІЯ І ПОЕТИКА МЕРЕЖЕВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА

**варіативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів та магістрів
усіх напрямів та спеціальностей**

Херсон

2019 рік

Програма розроблена

Демченко Аллою Вікторівною, кандидатом філологічних наук,
доцентом

Рецензенти:

1. Олексенко В. П. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Херсонського державного університету
2. Бокшань Г. І. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 9 від «17» квітня 2019 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 4 від «17» квітня 2019 р.

Схвалено НМР факультету української філології та журналістики

Протокол № 2 від «06» листопада 2018 р.

Голова НМР факультету української філології та журналістики

_____ (ст. викладач Омельчук Ю. О.)

Розглянута на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 5 від «05» листопада 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (доц. Демченко А. В.)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Типологія і поетика мережевої літератури» належить до циклу дисциплін вільного вибору студентів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Типологія і поетика мережевої літератури» є мережева література як різновид сучасного літературного мистецтва.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Типологія і поетика мережевої літератури» пов'язана з курсами «Інтермедіальні студії», «Жанри віртуальної літератури», «Історія української літератури», «Історія зарубіжної літератури», «Теорія літератури», «Постмодерна література».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Жанри інтернет-поезії.
2. Гіпертекстуальна та графічна проза.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання курсу «Типологія і поетика мережевої літератури» є вивчення особливостей виникнення та розвитку мережевої літератури як багатошарового сучасного культурного явища.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Типологія і поетика мережевої літератури» є:

- з'ясувати основні тенденції розвитку жанрів мережевої літератури як у світовому контексті, так і у вітчизняному;
- спонукати до аналізу складної жанрової проблематики в інтернет-мережі;
- залучати студентів до використання широких можливостей інтернет-технологій (анімація, гіперпосилання) та мов програмування;
- аналізувати різні підходи до вивчення мережевої літератури в працях літературознавців;

- навчити зрозуміти жанрові та типологічні різновиди мережевої літератури.

1.3. У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **компетентностями:**

Загальнопредметні:

- здатність працювати самостійно, готовність удосконалювати й розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень;
- здатність до аналізу і синтезу;
- вільне володіння українською мовою в усній та письмовій формі;
- цінування та повага різноманітності та мультикультурності;
- здатність застосовувати знання на практиці;
- набуття міцних знань із професійних дисциплін;
- здатність демонструвати знання сучасної наукової парадигми в галузі літературознавства й динаміки її розвитку, системи методологічних принципів і методичних прийомів літературознавчого дослідження.

Фахові:

- знання специфіки українського та зарубіжного літературного дискурсу кінця XX - початку XXI ст.;
- уміння зіставляти гіпертекстову та мультимедійну літературу в Україні;
- уміння розглядати літературних текстів у широкому культурно-мистецькому ракурсі та розвиток критичного мислення;
- здатність вирізняти основні стратегії сучасної української літератури початку XXI ст. згідно з теоретичними засадами закономірностей розвитку світового літературного процесу кінця XX – початку XXI ст.;
- формування інтерпретаційних умінь і навичок, розвиток літературно-творчої компетентності студентів філологічних спеціальностей.

Очікувані результати навчання:

- вільне володіння термінологічним апаратом мережевої літератури;

- вільне володіння українською мовою в усній та писемній формі;
- орієнтування в системі жанрів мережевої літератури;
- вміння аналізувати літературний гіпертекст, виокремлюючи в ньому спільні та відмінні риси з лінійним текстом;
- засвоєння здобутків сучасних літературознавців із питань креолізованого тексту;
- оволодіння різними методиками сучасного літературознавства;
- вміння працювати з інтернет-джерелами;
- встановлювати співвідношення вербального і невербального компонентів у структурі коміксів та графічних романів.
- здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній та науковій діяльності.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Змістовий модуль 1. Сучасні аудіовізуальні літературні формати: інтернет-поезія

Тенденції розвитку мережевих жанрів у світовому та вітчизняному контексті. Причини виникнення жанрів у віртуальному комунікативному середовищі. Сучасна література віртуального простору як література авторських художніх моделей. Різновид стилів. Типологія і поетика мережевої літератури. Поняття гіпертекст, нелінійність, інтертекстуальність, «пріквел», «спін-оф», «сіквел». Особливості уніфікації терміна «мережева література». Поняття гіпертекстуальність як різновид інтертекстуальності,

що включає: особливості прочитання, принципи поєднання інформації, «віртуальна смерть автора». Твори, які побудовані за гіпертекстовим принципом, що призначені для читання виключно у мережі («кібература», або «гіперлітература»). Відмінність між лінійним текстом та гіпертекстом.

Зв'язок віртуальної літератури з багатьма літературними напрямками початку та середини ХХ століття, серед яких експресіонізм, футуризм, дадаїзм, сюрреалізм, летризм, «новий роман», конкретна поезія, концептуалізм, мінімалізм. Пошук «вербо-воко-візуальних» мовних особливостей у віртуальних жанрах. Мережева література як особливий художньо-культурний простір, в якому виникають свої специфічні жанри: ангст, дарк/даркфік, драма, ретеллінг, філк, хоррор тощо.

Роль у становленні і поширенні термінологічної бази, класифікацій віртуальних жанрів дослідників (Е. Дж. Аарсет, Дж. Болтер, Ю. Завадський, У. Коржик, С. Корнєв, П. Кошель, К. Левченко, Л. Щипицина тощо) та українських письменників (О. Бережний, В. Васильченко, Б. Коломійчук, І. Лучук, М. Мірошниченко, Т. Назаренко, Неда Неждана, Р. Садловський, М. Сорока, О. Шинкаренко та ін.).

Відеопоезія. Специфічна форма відеопоезій. Текст, що детально розроблений в аудіо- та візуальній площинах. Текст-група «Орбіта» як класика відеопоезії. Д. Лазуткін та його відеопоезія («Твоя порядність така спокуслива», «Тривожні пальці ловлять вітер»). Катерина Бабкіна – авторка проекту «Відеопоезія/Відеопроза» («А потім запахли липи – тоді він і зник», «Пам'яті небесної сотні»). Любов Якимчук – співавторка циклу відеопоезії «Досить розмов у моїй голові» («Гусінь»). Сергій Жадан та проект «Розділові». Міжнародний фестиваль відеопоезії «CYCLOP». Міжнародний фестиваль відеопоезії «Пятая нога». Полтавський проект #Встол. Мультимедійний проект «Рибакилим». Проект «Долаючи тишу». АмнезіЯ project.

Збірки візуальної поезії. В. Мельник і його збірка «Вишуки», сповнена літературної гра як прихованої, так і відкритої (модифікації сонетів

«Повішений сонет», «Сонет навстоячки»). Полемічність, в'їдлива іронія, експеримент із традиційною версифікацією. Збірки М. Сороки «Ще не вмерла Україна» та «Зорові поезії». Візуальні книжки Р. Садловського («Сонні сонця» та «Два вікна»). І. Іов («Періодична система слів»). В. Трубай («Згвалтування реальності»). В. Женченко («Зорова поезія»). М. Король («Час достиглого каміння»). М. Зарічний («Повний нуль»). Збірка М. Лукаша під назвою «Шпигачки» (додатково підсилювальні образи, гра наголосів).

Мала літературна форма: «пиріжки», «порошки», буріме. Поетичний жанр у мережі Інтернет «пиріжок», «порошок», буріме. Історія виникнення жанрів, тематичні категорії, художні особливості. «Пиріжкова поезія» українських письменників.

Змістовий модуль 2. Гіпертекстуальна та графічна проза

Віртуальна проза. Гіпертекст. Проект «Букви і Цифри» – книга «8. Жіноча мережева проза». Віртуальний роман. Б. Коломійчук «Людвисар. Ігри вельмож». В. Васильченко «Tattoo. Читання по очах». Гостросюжетний детектив О. Шинкаренка «Кагарлик». Сатирична антиутопія. Зупинення часу. Використання свідомості для створення комп'ютерів. Г. Вдовиченко «Маріупольський процес». М. Андреев «Піраміди богів». М. Керп «Фабрика кролів». В. Бобков «Гра». Д. Галковський «Нескінченний тупик». Н. Спаркс «Щоденник пам'яті». Поетика інтертекстуальності. Інтерактивний роман «Полудень» М. Джойса. С. Майер «Хімік». Ігровий роман «Twelve Blue» М. Джойса. Інтерактивні твори Марії Менчіа та Керолін Гуйєр. Роман-комп'ютерна гра «Квест» Б. Акуніна.

Віртуальна повість. Дж. Джойс («Евеліна», «Земля», «Сестри», «Нещасний випадок»). О. Спейсер Кацай «Реплікація Неймана», «Інопланетні казки: Приборкувачі з Сузір'я Столової Гори». О. Бережний («Кабани»).

Кіберпанк. Кіберпанк – наукова фантастика епохи комп'ютерної революції. Виникнення та розвиток літературного напрямку під назвою кіберпанк, що включає такі поняття: «кіберпростір», віртуальна реальність, штучний інтелект. Творчість В. Гібсона. Смісл назви роману «Нейромант». Принцип побудови тексту у вигляді віртуальної реальності. Використання неодмінних атрибутів та умов існування: високі технології, глобальної комп'ютерної мережі, суспільства недалекого майбутнього. Оцінка роману критикою.

Графічний роман. Комікс. Графічний роман та його еволюція у сучасній мережевій літературі. Художні та стилістичні особливості графічного роману, відмінність його від коміксу та образотворчого мистецтва. Взаємодія вербального та невербального компонентів у графічному романі. Функції паралінгвістичних засобів у креолізованому тексті. Розвиток графічної прози в Україні (графічний роман І. Франка «Герой поневолі»). Комікс в українському комунікаційному просторі. Серія «Класні комікси», в яку увійшли твори українських класиків І. Франка, І. Нечуя-Левицького, М. Гоголя, Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського, М. Куліша. Вітчизняні комікси «Даогопак», «Максим Оса», «Серед овець» тощо. Українсько-польський проект: комікс за романом С. Жадана «Ворошиловград». Арт-бук «Шептицький від А до Я», «Франко від А до Я», «Скриня. Речі сили», «UNDERWORD» Ю. Іздрика, «Пливи, рибо, пливи» С. Жадана.

Віртуальний щоденник. Блог. Лінгвокультурні особливості віртуального щоденника. Мовленнєвий портрет автора Інтернет-щоденника. Види віртуальних щоденників: вільний від критики щоденник, онлайн-щоденник тощо. Авторська інтерпретація мережевого щоденника Ю. Іздрика під назвою «Мертвий щоденник», специфіка його побудови (візуальні засоби, графіка). Блог як гіпержанр в інтернеті, його функції та різновиди.

Ергодічна література. Феномен нелінійної прози, його характеристики та причини появи. Смерть паперової книги (Умберто Еко) і криза

гуманітарного знання (Жан-Марі Шеффер). Аарсет і ергодична література. Риси нелінійності. Збірка «Каліграми» Г. Аполлінера. Драматичний твір «Ніч 16 січня» Айна Ранда. «Композиція №1. Роман» Марк Сапорт. Твір «Сто трильйонів віршів» Раймона Квене.

Віртуальна масова література. Загальна культурна ситуація «занурення в ілюзорне», трансформаційні зміни в сучасній літературі, які виникають унаслідок подальшої симуляризації й віртуалізації світу. Творчість Ф. Бегбеде, Б. Вербера як представників масової літератури. Кіберпротезування як підміна суспільства у процесі віртуалізації. Футурологічні ідеї та заміна людини нанороботом у романі «Останній секрет» Б. Вербера.

3. Рекомендована література

Основна

1. Бовсунівська Т. Жанрові модифікації сучасного роману : монографія. Харків : Вид-во «Діса плюс», 2015. 368 с.
2. Завадський Ю. Віртуальна література. Нарис типології та поетики. Тернопіль, 2009. 130 с.
3. Захарченко А. Інтернет-медіа: інтерактивний навчальний посібник для курсу «Підтримка сайту» для студентів відділення «Видавнича справа та редагування». Тернопіль, 2014. 198 с.
4. Підпригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література. Миколаїв, 2018. 392 с.

Додаткова

1. Андріанова Н. Концептуально-типологічний етап формування віртуальної жанрології. *Лінгвістичні дослідження : зб. наук. праць Харк. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди*. 2014. Вип. 37. С. 103–109.

2. Андріанова Н. Мотиваційний етап виокремлення віртуальної жанрології в самостійну науку. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2013. Вип. 11. С. 33–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2013_11_7.
3. Бандура Н. Типологія журналістських блогів німецького віртуального дискурсу. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр.* Вип. 26. / відп. ред. Н.М. Корбозерова. Київ : Логос, 2014. С. 15-26.
4. Баранько І. Максим Оса: графічний роман. Одеса, 2011. 96 с.
5. Барбукова І. Онлайнвий щоденник як феномен віртуальної літератури : жанрова природа, поетика : дис. ... канд. філол. наук : спеціальність 10.01.06 «Теорія літератури». Луганськ, 2012. 231 с.
6. Белла М. Соціально-комунікаційні особливості гіпертексту : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: спеціальність 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій (соціальні комунікації)». Рівне, 2018. 182 с.
7. Бехта І., Доскоч І. Специфіка репрезентації художнього наративу в структурі електронної комунікації. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2016. № 5 (1). С. 24-26. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2016_5%281%29__7.
8. Буханцова С. Милорад Павич – перший письменник третього тисячоліття. *Світова література*. 2015. № 11-12 (червень). С. 23-28.
9. Вагіна М. Пирожки: как пишут и с чем едят. URL : <http://mnenia.ru/rubric/culture/pirojki--kak-pishut-i-schem-edyat/>.
10. Васильев В. Возникновение жанра пирожки. URL : <http://www.perashki.ru/Info/History/>.
11. Вісім. Жіноча мережева проза. URL : http://chtyvo.org.ua/authors/Hrunia_Pani/Visim_Zhinocha_merezheva_proza/.
12. Волосенко І. Жанрові особливості молодіжних інтернет-щоденників (на матеріалі сучасної німецької мови). *Studia linguistica : збірник наукових праць. Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. Вип. 6

- (1). Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. С. 54-57.
13. Волощук Є. «Інтелектуальні вітаміни» від Милорада Павича : матеріали до вивчення творчості Милорада Павича. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2012. № 3. С. 53-61.
14. Вялікова О. Прагматика креолізованого віршованого тексту в культурологічній лінгвосеміотиці. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки. Мовознавство»*. 2016. № 5 (1). – С. 56-59.
15. Вялікова О. Системно-структурний підхід до аналізу знакової організації візуалізованих віршованих текстів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2015. №17 (2). С. 118-120.
16. Гаврилова О. Відеопоезія як засіб популяризації творчості Т. Г. Шевченка. *Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції, 4 червня 2014 р., м. Миколаїв*. Миколаїв : МНАУ, 2014. С. 13-16.
17. Гаврилюк Н. Відеопоезія як інтермедіальність. *Література на полі медій. Збірка наукових праць відділу теорії літератури та компаративістики Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України / ред. Т. І. Гундорова, Г. М. Сиваченко*. Київ : 2018. С. 144-183.
18. Герасименко Н. Мережева література: нова форма чи зміст? *Слово і час*. 2010. № 10. С. 64-71.
19. Глінка Н., Гавриленко В. Жанр «кіберпанк» в американській літературі: причини виникнення та мовно-стилістичні особливості. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»*. 2016. Вип. 62. С. 88-90.
20. Голобородько Я. Інсталяція жанру : роман-puzzle Іздрика. *Слово і час*. 2009. № 6. С. 102-105.

- 21.Дербеньова Л. Літературний комп'ютерний феномен у комунікативно-мережевій культурні парадигмі. *Гілея : науковий вісник*. 2013. №76. С. 151-153.
- 22.Драпак Г. Ідентичність читача : від тексту до гіпертексту : дис.. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.06 «Теорія літератури». Тернопіль, 2015. 176 с.
- 23.Дрік Саша. Шанхайский тревелог. URL: <https://shanghaitravelog.wordpress.com/tag>.
- 24.Жадан і Собаки. Бийся за неї : харків. ска-панк-проект «Книжка-комікс-CD» / авт. ідеї проекту «Книжка-комікс-CD» С. Померанцев, куратор проекту «Книжка-комікс-CD» Д. Качан, іл. А. Колядинський, авт. тексту С. В. Жадан, авт. тексту М. Swietlicki. Чернівці : Meridian Czernowitz, 2014.
- 25.Заборовська С. Особливості віртуального дискурсу в просторі Інтернет (на прикладі інтернет-щоденника) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2006. 19 с.
- 26.Завадський Ю. До проблеми існування «мережевої літератури» в Україні : явища і терміни. *Studia Methodologica : альманах. Вип. 19.: Теорія літератури. Компаративістика. Україністика* : зб. наук. праць з нагоди 70-річчя д-ра філол. наук, проф., акад. Академії вищої школи України Романа Гром'яка. / гол. О. Лещак ; відп. ред. І. Папуша ; редкол.: О. Куца, Р. Гром'як, Т. Волкова [та ін.]. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. С. 123-127.
- 27.Завадський Ю. Типологія й поетика мережевої літератури і сучасне західне літературознавство: автореф. дис. ...канд. філол. наук. Тернопіль, 2006. 24 с.
- 28.Захарченко А. Інтернет-медіа: інтерактивний навчальний посібник для курсу «Підтримка сайту» для студентів відділення «Видавнича справа та редагування». Тернопіль, 2014. 198 с.
- 29.Зуб О. Мій щоденний ритуал (у мандрах та вдома). URL: <https://openmind.com.ua/2017/11/06/ritual/> (дата звернення: 23.10.2018).

- 30.Зубенко Т. Жанрова панорама інтернет-комунікації в науковій сфері. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_60/81.pdf .
- 31.Іздрик Ю. АМ™ : як досягнути безсмертя в домашніх умовах : роман-новелах / авт.-ред. Ю. Іздрик. Харків : Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2010. 313 с.
- 32.Іщук Н. Візуальна поезія в сучасному літературному процесі. *Дивослово*. 2011. № 4 (649). С. 16-21.
- 33.Калашнік О. Міф як синкретична форма віртуальної реальності. Хмельницький, 2010. С. 141–151
- 34.Кальвіно Італо. Замок скрещених судеб. URL: <https://www.e-reading.club/book.php?book=93503>.
- 35.Книга versus інтернет. Вісн. НАН України, 2007. № 3. С. 52–59.
- 36.Коржик У. Виразність мови візуалів (на матеріалі творів українських поетів-візуалістів кінця ХХ – початку ХХІ ст.). *Літературний процес : методологія, імена, тенденції. Філологічні науки*. 2014. № 3. С. 28-31.
- 37.Коржик У. Жанрова різноманітність візуалів Миколи Луговика. *Султанівські читання. Актуальні проблеми літературознавства в компаративних вимірах. (На пошану пам'яті доктора філологічних наук, професора М. В. Теплінського та доктора філологічних наук, професора В. Г. Матвійшина). Збірник статей / редкол.: І. В. Козлик (голова) й ін.* Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2014. Вип. III. С. 258-265.
- 38.Коржик У. Сучасна зорова поезія як літературна модифікація доби бароко (на матеріалі поезій Івана Юва). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Вип. 60, ч. 1. Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2014. С. 219-224.
- 39.Корицька Г. Блог-технології у процесі навчання української мови. *Дивослово*. 2015. № 1 (694). С. 2-8.
- 40.Коцарев О. Чергова спроба літературно-мистецького синтезу в Інтернеті. URL: <http://litakcent.com/2013/03/26/cherhova-sproba-literaturno-mysteckoho-syntezu-v-interneti/>

- 41.Луговик М. Зорова поезія від античності до сьогодення, або Чи смакував Іван Величковський власних раків до київського пива. *Дзвін*. 2017. № 4. С. 197-219.
- 42.Луговик М. Зорова поезія : від футуризму Михайля Семенка до паліндромічних братчиків літературного гурту «Геракліт». *Слово і час*. 2014. № 2 (638). С. 33-44.
- 43.Лучук І. Українська візуальна поезія. URL : http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/10628-Ukra%D1%97nska_v%D1%96zualna_poez%D1%96ja/1.html.
- 44.Лучук І. Українська експериментальна поезія (деякі аспекти). *Українське літературознавство*. 2017. Випуск 82. С. 139-149.
- 45.Маркова В. Феномен мережевої літератури: книгознавчий аспект. Київ, 2015. № 1. С. 42–45.
- 46.Матковська О. Перспективи лінгвістичних досліджень блогів. Людина. Комп'ютер. Комунікація : збірник наукових праць. *Національний університет «Львівська політехніка», Інститут комп'ютерних наук та інформаційних технологій, Кафедра прикладної лінгвістики*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 128-131.
- 47.Михед О. АмнезіЯ. Київ, 2013. 162 с.
- 48.Назаренко М. Особливості жанру «кіберпанк» в американській літературі II половини ХХ століття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : зб. наук. праць*. Острог, 2014. Вип. 45. С. 149–153.
49. Нестерович Є. «Розповідати себе»: наративна ідентичність особистості у інтернеті. *Сучасні літературознавчі студії*. 2013. Вип. 10. С. 265–275.
- 50.Новіков О. В Кошику Червоної Шапочки : пиріжкова поезія. URL : <http://probapera.org/publication/13/10236/v-koshyku-chervonoji-shapochky.html>.
- 51.Одаренко О. Простір розгалужених шляхів : знайомство з гіперлітературою. *Всесвіт*. 2003. № 9-10. С. 161-168.

- 52.Олександрова Г. Реалізація семантичного потенціалу креолізованих текстів як сублімаційних моделей. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2015. №17 (2). С. 65-67.
- 53.Пиркало С. Мій світ. Блог BBC. URL: <http://www.bbc.co.uk/blogs/ukrainian/pyrkalo/>
- 54.Підпригора С. Артбук у просторі літератури: художні особливості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 8: Філологічні науки (мовознавство та літературознавство)*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 10. С. 44-50.
- 55.Підпригора С. Графічний роман як інтермедіальна проекція (на матеріалі роману «Діра» С. Захарова). *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство) : збірник наукових праць / за ред. О. Філатової. № 2 (20) жовтень 2017*. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2017. С. 180-187.
- 56.Підпригора С. Експериментальне письмо З. Бережана: художньо-стильові варіації. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)*. №1 (21), квітень. 2018. С. 112–117.
- 57.Підпригора С. Концепт пам'яті в мультимедійному проєкті «АмнезіЯ». *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)*. №1 (19), квітень. 2017. С. 170–176.
- 58.Підпригора С. Українська графічна проза на шляху до популярності. URL : https://www.ideo-grafika.com/ukrainian-grafik-novels/?fbclid=IwAR2Kf6UMfZ_QBEpbkjEmMEL3hkRyuY5wqmm1_AqD1TuZ8jVTMqDLVHi65Uo/.
- 59.Підпригора С. «Як написати експериментальний роман?»: техніка художнього експерименту на англomовних літературних сайтах. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)*. №2 (18), листопад. 2016. С. 179 –184.

60. Поезія інтернету, або що таке «пиріжки»? : ефір 20 жовтня 2011 р. *Перший національний*. URL: <http://1tv.com.ua/ru/video/program/knyga/2011/10/20/3668>
61. Поліщук Н. Зорова поезія другої половини ХХ – початку ХХІ століття : «періодична система слів» Івана Іова. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. пр. / гол. ред. М.Є. Скиба*. Хмельницький : Хмельн. нац. ун-т, 2012. – С. 141-149.
62. Починюк Ю. Зорова поезія: від писанкарства до супрематизму. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів : Львів. нац. ун-т імені Івана Франка, 2014. Вип. 60. Ч. 1. С. 225-231.
63. Починюк Ю. Українська експериментальна поезія кінця ХХ – початку ХХІ століття : текст, контекст, інтертекст : дис. ... канд. філол. наук : спеціальність 10.01.06 «Теорія літератури». Львів, 2015. 210 с.
64. Радченко С. Милорад Павич. «Дамаскин». Лепбук у вивченні новели. *Всесвітня література*. 2018. № 6. С. 32-34.
65. Рітц-Ракул К. Поетика гіперроману у культурологічній та літературно-критичній перспективі (на прикладі романів М. Джойса, С. Моултропа, Ш. Джексона, М. Каверлі) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.04 «Література зарубіжних країн». Дніпропетровськ, 2009. 24 с.
66. Рітц-Ракул К. Фігура автора в гіпертекстуальній літературі. *Іноземна філологія. Український науковий збірник*. Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2007. С. 267-273.
67. Сахненко В. Чорная : перашки. В 6-ти книгах. 2016. URL : <https://www.facebook.com/chornaya2016/>.
68. Слободянік М. Інтертекстуальний аспект української барокової зорової поезії. *Літеартурознавчі студії*. 2015. Вип. 1 (2). С. 207-217.
69. Соболь В. Відчуття в українській бароковій літературі (на прикладі зорової поезії). *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2013. Вип. 16. С. 229-243.
70. Станіславська К. Художні особливості «пиріжкової поезії» як малої літературної форми в Інтернеті. *Актуальні проблеми історії, теорії та*

- практики художньої культури*. Вип. 31. 2013. С. 247-261. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/apitphk_2013_31_37%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/apitphk_2013_31_37%20(1).pdf).
71. Татаренко А. Ергодична література як «позакомп'ютерний гіпертекст»: гіпертекстуальні стратегії в романі Мілорада Павича «Краєвид, мальований чаєм». *Онтологія літератури в сучасних комунікативних умовах*. Миколаїв, 2016. С. 37-59.
72. Тропина Н. Стихотворный Интернет-жанр «пирожки» и постмодернистская игра прецедентными текстами. *Слов'янський збірник*. Вип. 21. 2017. С. 290-304.
73. Ульянова М. Классификация жанров интернет-дискурса // *Lingua mobilis*. 2014. №3 (49). С. 102-110.
74. Устимко Я. Пиріжковий флешмоб. Підсумки. URL : <http://www.gak.com.ua/creatives/2/46880>.
75. Флінт Т. Жіноча мережева проза. Київ. 2006. 216 с.
76. Чабак Л. Книга як культурний феномен та процес її віртуалізації. URL: <http://kulturolog.org.ua/i-conference/2011-year/369-chabak.html>
77. Чиянова М. Відеопоезія як лінія розвитку. URL : <https://uamodna.com/articles/videopoeziya-yak-liniya-rozvytku/>.

Інтернет-ресурси

- Вісім. Жіноча мережева проза. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Hrunia_Pani/Visim_Zhinocha_merezheva_proza/
- Офіційний сайт Сергія Жадана. URL: <http://www.zhadan.info>
- Офіційний сайт І. Карпи. URL: <http://www.karpa.name>
- Міжнародний фестиваль відеопоезії «CYCLOP». URL: <http://cyclop.in.ua/about>
- Міжнародний фестиваль відеопоезії «Пятая нога». URL: <https://www.facebook.com/5noga/>
- Відеопоезія у Полтаві: Презентація проекту #Встол. URL: https://www.youtube.com/channel/UCo_K6uhrqDHVhmaQzSLSRLg

Мультимедійний проект «Рибакилим». URL:

<http://www.tsikura.com.ua/index.php?id=321>

Проект «Долаючи тишу». URL: <http://breakthesilence.shchohla.org/>

Поетична відеоантологія «Римовані міста»

<https://www.youtube.com/user/rymovanimista/videos>

АмнезіЯ project: відкрита платформа. URL:

<http://artukraine.com.ua/a/dekompresiya-v-parizhe1/?fbclid=IwAR0HV0UstSGfnlZWKiEX2lqIRp4axLbcPln56Ky7Ya5RqK01NWt0jjDcn8g#.XFCrPyxx1dh>

Арт-бук «Скриня. Речі сили». URL: <https://youtu.be/d9eoGpOH9CU>

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Семестровий контроль здійснюється у формі заліку.

6. Засоби діагностики успішності навчання

У процесі вивчення дисципліни «Типологія і поетика мережевої літератури» використовуються методи усного, письмового, практичного контролю та самоконтролю, що забезпечує мотиваційний аспект навчання майбутніх фахівців.

Застосовано такі види контролю: індивідуальне та фронтальне опитування; колоквіум; підготовка мультимедійного проекту, наукових статей, анотацій, рецензій; самоаналіз; контрольні питання та завдання до практичних занять, тестові завдання, питання до заліку.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури**

**ГЕНДЕРНІ МОДУСИ МОДЕРНІСТСЬКОЇ ТА
ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

**АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни вільного вибору
рівня підготовки бакалавр
для всіх спеціальностей**

**Херсон
2018 рік**

Програма розроблена

Чухонцевою Наталією Дмитрівною, кандидатом філологічних наук,
доцентом

Рецензенти:

- 1.Олексенко Володимир Павлович, декан факультету української філології та журналістики ХДУ, доктор філологічних наук, професор
2. Бокшань Галина Іванівна, доцент кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук, доцент

Затверджена

Вченою радою ХДУ
Протокол № 9 від 17 квітня 2019 р.

Погоджено

НМР ХДУ
Протокол № 4 від 17 квітня 2019 р.

Схвалено

НМР факультету української філології та журналістики
Протокол № 2 від «06» листопада 2018 р.

Голова НМР факультету
_____ (Ю.О.Омельчук)

Розглянуто

на засіданні кафедри української літератури
Протокол № 5 від «05» листопада 2018 р.

Завідувач кафедри
_____ (А.В. Демченко)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни вільного вибору «Гендерні модули модерністської та постмодерністської літератури» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів ступеня вищої освіти «бакалавр» для всіх спеціальностей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є гендерна проблематика, специфіка «чоловічих» і «жіночих» способів образотворення та манер письма у модерністській та постмодерністській літературі.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Гендерні модули модерністської та постмодерністської літератури» пов'язана з філософією, естетикою, психологією, теорією та історією літератури, мовознавством, мистецтвознавством.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Проблематика і теоретичні засади гендерних студій.
2. Гендерні аспекти модерністської та постмодерністської літератури.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Гендерні модули модерністської та постмодерністської літератури» є з'ясування теорії і практики гендерних студій, нове «прочитання» текстів модерністської і постмодерністської літератури крізь призму гендерних модусів та повніше розкриття жіночого внеску в розвиток мистецтва слова.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Гендерні модули модерністської та постмодерністської літератури» є

- розвиток у студентів навичок самостійної роботи і творчого наукового мислення, удосконалення володіння українською мовою в усній і письмовій формах;

- актуалізація опорних знань із новітньої філософії та естетики, української та зарубіжної літератур; ознайомлення з основними поняттями та ідеями, теоретичними засадами і термінологічним апаратом гендерних студій; опрацювання і критичне осмислення рекомендованої літератури,

матеріалів Всесвітньої інформаційної мережі ІНТЕРНЕТ та газетно-журнальної періодики;

- оволодіння практичними умінями і навичками здійснення гендерних досліджень; підготовка до майбутньої професійної діяльності.

1.3. У результаті вивчення курсу студенти оволодівають такими **компетенціями:**

комунікативною (вільне володіння державною мовою в усній і письмові формах; сукупність знань, умінь, ініціатив, необхідних для здійснення комунікації; формування риторичних навичок: уміння розкрити суть проблеми, аргументувати власну позицію щодо шляхів її вирішення, підтримувати у слухачів інтерес і увагу, керувати аудиторією тощо);

культурологічною (сукупність знань про українську матеріальну і духовну культуру та її значущість у світовому контексті, а також уміння використовувати ці знання у професійній діяльності);

літературознавчою (сукупність знань про гендерне літературознавство, уміння компетентно здійснювати гендерний аналіз, усвідомлювати закономірності літературного процесу, оцінювати художню своєрідність творів, усього доробку письменника у контексті національної і світової культури);

науково-дослідною (сукупність умінь здійснювати пошукове, наукове, експериментальне дослідження, працювати з першоджерелами, критичною літературою, конструювати власну і колективну науково-дослідницьку діяльність).

Очікувані результати навчання:

- філософсько-естетичні засади та методи гендерних досліджень;
- здобутки найважливіших шкіл гендерного літературознавства;
- праці найвидатніших літературознавців, присвячені гендерній проблематиці;

- модерністські і постмодерністські твори з гендерною проблематикою;
- орієнтуватися в новітніх наукових тенденціях;
- грамотно використовувати гендерну термінологію;
- застосовувати різні методи гендерних досліджень.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Змістовий модуль 1. Проблематика і теоретичні засади гендерних студій

Тема 1. Вступ

Предмет, мета і завдання дисципліни. Джерела, за якими вона вивчається. Аналіз навчальних посібників «Основи теорії гендеру», «Гендерні студії в літературознавстві», розділу «Феміністична теорія та критика» в «Антології світової літературно-критичної думки ХХ ст.», книги Пітера Баррі «Вступ до теорії: літературознавство та культурологія», збірників «Гендерна перспектива», «Гендерний розвиток у суспільстві: конспекти лекцій» та ін.

Тема 2. Напрями і теоретичні засади гендерних студій

Гендер як соціокультурне поняття (за Робертом Столлером та «Літературознавчою енциклопедією»). Становлення і розвиток теорії гендеру. Гендерні ролі та стереотипи. Гендер і ЗМК. Гендер і мова. Гендер і педагогіка. Українська гендерна культурологія. Гендерна теорія і літературна критика.

Тема 3. Феміністична теорія та критика

Поняття «фемінність» і «фемінізм». Жорж Санд і Марко Вовчок як предтечі модерного фемінізму. Дискусії навколо драми Генріка Ібсена «Ляльковий дім». Роль фройдизму, юнгіанства, ніцшеанства, екзистенціалізму в розвитку феміністичної літератури та критики. Концепція «фемінізму як модернізму» в есеїстиці, літературно-критичних статтях,

лекціях і романах Вірджинії Вульф. Значення праці Сімони де Бовуар «Друга стаття». Феміністична спрямованість української преси кінця XIX – перших десятиріч XX ст. Видавнича й організаційна діяльність, публіцистика Наталі Кобринської.

Внесок Віри Агеєвої, Тамари Гундорової, Ніли Зборовської, Оксани Забужко, Юлії Крістевої, Кейт Міллет, Соломії Павличко, Елейн Шовалтер та ін. представників постмодерного літературознавства у розвиток феміністичної теорії та критики.

Змістовий модуль 2. Гендерні аспекти модерністської і постмодерністської літератури

Тема 4. Феміністичні дискурси у художніх творах епох модернізму і постмодернізму

Модернізм як фемінізм у художній прозі Ольги Кобилянської і Наталі Кобринської. Гендерні аспекти творчості Лесі Українки. Гендерна проблематика у творчості Анни Ахматової, Марини Цвєтаєвої, Зінаїди Гіппіус, Ольги Шапір та ін. письменниць «срібного віку».

Гендерні аспекти роману «Чорний принц» Айріс Мердок. Гендерна специфіка творчості Емми Андіївської та Віри Вовк. «Українська Реконкіста» Ніли Зборовської – перший антироман в українській літературі. Феміністичні тенденції у творчості Марії Матіос (на прикладі роману «Майже ніколи не навпаки»). Специфіка постколоніального фемінізму в художній прозі Оксани Забужко. Гендерні ролі героїв у романах Ірен Роздобудько, Галини Вдовиченко, Ірени Карпи та ін. сучасних письменниць

Тема 5. Маскулінні дискурси в літературі та літературознавстві

Чоловік і маскулінність у площині тексту. Огляд народницьких і модерністських чоловічих дискурсів у культурі та літературі. Культурні проєкції українського і зарубіжного наративів війни.

Маскулінність у постмодерній культурі та літературі.

Тема 6. Імагологічні аспекти гендерної проблематики у літературі

Чоловічі погляди на жіноче питання. Інтерпретація жіночої долі у літературно-критичних статтях і художній творчості Івана Франка та Михайла Павлика. Образи жінок у романах Віктора Петрова-Домонтовича «Аліна і Костомаров», «Романи Куліша». Гендерна проблематика у творчості Володимира Винниченка та Юрія Косача. Феміністичні тенденції у творчості Дж. Фаулза, Умберто Еко, Дена Брауна і Павла Загребельного. Антифемінізм у творчості Валерія Шевчука, «бубабістів», Юрія Винничука, Сергія Жадана та ін. сучасних письменників.

Колізії маскулінного / фемінного у творчості жінок (на прикладі Айріс Мердок, Лесі Українки, Олени Теліги, Ліни Костенко й Оксани Забужко).

Гей-лесбійська проблематика у літературі та літературній критиці.

3. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

69. Гендер і культура: збірник статей / упоряд. В. Агеєва, С. Оксамитна. – Київ: Факт, 2001. – 223 с.
70. Гендерна перспектива / упор. В. Агеєва. – К.: Факт, 2004. – 256 с.
71. Гендерний розвиток у суспільстві: Конспект лекцій / відп.ред. К.М.Левківський. – 2-е вид. – К.: Фоліант, 2005. – 351с.
72. Гендерні студії в літературознавстві: навч. пос. / за ред. В. Погребної. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2008. – 222 с.
73. Основи теорії гендеру: навч. посіб. – К.: «К.І.С.», 2004. – 536 с.
74. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс/ гендер/ жанр: монографія / С. Філоненко. – Донецьк: Ландон – XXI, 2011. – 432 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Агеєва В. Апологія модерну: обрис ХХ віку / В. Агеєва. – К.: Грані-Т, 2011. – 408 с.

2. Агеєва В. Жіночий простір: феміністичний дискурс українського модернізму / В.Агеєва. – К.: Факт, 2003. – 320 с.
3. Агеєва В. Філософія жіночого існування / В.Агеєва // Бовуар С. де. Друга стаття: у 2 т. / С. де Бовуар. – К.: Основи, 1995. – Т. 1. – С.5-21.
4. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 2001. – 832 с.
5. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / П.Баррі. – К.: Смолоскип, 2008. – С. 19-50.
6. Бовуар С. де. Друга стаття: у 2 т. / С. де Бовуар. – К.: Основи, 1995. – Т. 1. – 390 с.
7. Бовуар С. де. Друга стаття: у 2 т. / С. де Бовуар. – К.: Основи, 1995. – Т. 2. – 392 с.
8. Вульф В. Жінки як розповідна література / Вірджинія Вульф // Незалежний культурологічний часопис Ї. – 2000. – №17. – С. 78-86.
9. Вульф В. Власний простір / В. Вульф. – К.: Альтернативи, 1999. – 111 с.
10. Галич О. Історія літературознавства: підручник / О.Галич. – К.: Либідь, 2013. – 392 с.
11. Голобородько Я. New Ukrainian alternative: знакові тексти помежів'я ХХ – ХХІ століть / Я. Голобородько.- Харків: Основа, 2005. – 116 с.
12. Голобородько Я. Артеграунд: український літературний істеблішмент / Я.Голобородько. – К.: Факт, 2006. – 160 с.
13. Голобородько Я. Елізіум. Інкорпорація стратогем / Я.Голобородько. – Харків: Фоліо, 2009. – 187 с.
14. Грабович Г. Шевченко як міфотворець: семантика символів у творчості поета – К.: Рад. письменник, 1991. – 212 с.
15. Гундорова Т. Кітч і Література: травестії / Т. Гундорова. – К.: Факт, 2008. – 284 с.
16. Гундорова Т. Транзитна культура: симптоми постколоніальної травми / Т. Гундорова. – К.: Грані-Т, 2013. – 548 с.

17. Гундорова Т. Проявлення слова: дискурсія раннього українського модернізму: постмодерна інтерпретація. – Львів: Літопис, 1997. – 299 с.
18. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: український літературний постмодерн / Т.Гундорова. – К.: Критика, 2005. – 264 с.
19. Еліаде М. Мефістофель і андрогін / М. Еліаде. – К.: Основи, 2001. – 591 с.
20. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Чарлза Е. Вінквіста та Віктора Е. І. Тейлора. – К.: Основи, 2003. – 503 с.
21. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / О.Забужко. – К.: Факт, 2007. – 640 с.
22. Забужко О. Шевченків міф України: спроба філософського аналізу / О.Забужко. – К.: Факт, 1997. – 160 с.
23. Зборовська Н. Код української літератури: проект психоісторії новітньої української літератури: монографія / Н. Зборовська. – К.: Академвидав, 2006. – 504 с.
24. Зборовська Н. Моя Леся Українка: есей / Н. Зборовська. – Тернопіль: Джура, 2002. – 228 с.
25. Зборовська Н. Психоаналіз і літературознавство: посібник / Н.Зборовська. – К.: Академвидав, 2003. – 392 с.
26. Зборовська Н. Феміністичні роздуми / Н. Зборовська. – Львів, Літопис, 1999. – 128 с.
27. Іванишин П. Українське літературознавство постколоніального періоду / П. Іванишин. – К.: ВЦ «Академія», 2014. – 192 с.
28. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч. посіб. / за ред. В.Кузьменка. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 496 с.
29. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В. Кузьменка. – К.: Академвидав, 2013. – Т. 1. – 592 с.
30. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В. Кузьменка. – К.: Академвидав, 2014. – Т. 2. – 536 с.
31. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В. Кузьменка. – К.: Академвидав, 2017. – Т. 3. – 544 с.

32. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – Т. 1. – 512 с.
33. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – Т. 2. – 624 с.
34. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2014. – Т. 3. – 472 с.
35. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2015. – Т. 4. – 576 с.
36. Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст.: підручник: у 10 т. / Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2017. – Т. 5. – 544 с.
37. Крістева Ю. Полілог / Ю.Крістева. – К.: Юніверс, 2004. – 480 с.
38. Левченко Г. Міф проти історії: семіосфера лірики Лесі Українки: монографія / Г. Левченко. – К.: Академвидав, 2013. – 332 с.
39. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.
40. Література. Теорія. Методологія / пер. з польськ. С. Яковенка; упор. і наук. ред. Д. Уліцької. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. – 543 с.
41. Літературна дефіляда: сучасна українська критика про сучасну українську літературу. – К.: Темпора, 2012. – 544 с.
42. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт-уклад. Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 1. – 608 с.
43. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт-уклад. Ю. Ковалів. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 2. – 624 с.
44. Міллет К. Сексуальна політика / Кейт Міллет. – К.: Основи, 1998. – 231 с.
45. Набитович І. Універсум *sacrum*'у в художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму) / І.Набитович. – Дрогобич; Люблін: Посвіт, 2008. – 600 с.
46. Наєнко М. Історія українського літературознавства і критики / М.Наєнко. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 520 с.

47. Незнайомі: антологія української «жіночої» прози та есеїстики другої пол. ХХ – поч. ХХІ ст. – Львів: Піраміда / авт. проект, упоряд., вступне слово, бібліограф. відомості та приміт. В. Габора, 2005.- 600 с.
48. Павличко С. Зарубіжна література: дослідження та критичні статті / С. Павличко. – К.: Основи, 2001. – 559 с.
49. Павличко С. Національність, сексуальність, орієнталізм: складний світ Агатангела Кримського / С.Павличко. – К.: Основи, 2001. – 328 с.
50. Павличко С. Теорія літератури / С.Павличко. – К.: Основи, 2002. – 679 с.
51. Павличко С. Фемінізм / С.Павличко. – К.: Основи, 2002. – 322 с.
52. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму / Я.Поліщук. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. – 392 с.
53. Перехресні стежки українського маскулінного дискурсу: культура й література ХІХ – ХХ століть / за ред. Агнешки Матусяк. – К.: Laurus, 2014. – 368 с.
54. Постколоніалізм. Генерації. Культура / за ред. Тамари Гундорової, Агнешки Матусяк. – К. : Laurus, 2014. – 336 с.
55. Ревакович М. Гендерний дискурс в сучасній українській літературі / М.Ревакович // *Wielkie tematy kultury w literaturach slowianskich: Slavika Wratislaviensia* CLIII. – Wrocław, 2011. – AU № Wr 3277. – С. 633-641.
56. Сучасна українська белетристика: координати «Коронації слова»: [колективна монографія] / за заг. ред. С. Підпригори. – Миколаїв: Іліон, 2014. – 306 с.
57. Тебешевська-Качак Т. Художні особливості жіночої прози 80-90-х рр. ХХ століття: монографія / Т. Тебешевська-Качак. – Тернопіль: Навч. книга; Богдан, 2009. – 192 с.
58. Таран Л. Жіноча роль: жінка-автор у сучасній українській прозі: емансипаційний дискурс / Л. Таран. – К.: Основи, 2007. – 128 с.
59. Ушкалов Л. Що таке українська література / Л. Ушкалов. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 352 с.

60. Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. праць. – Вип.10. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2011. – С. 385-390.
61. Харчук Р. Сучасна українська проза: постмодерний період: навч. пос. / Р.Харчук.- К.: Академія, 2008. – 248 с.
62. Эстес К. П. Бегущая с волками: женский архетип в мифах и сказаниях / К. П. Эстес. – М.: София, 2007. – 496 с.

Інтернет-ресурси

63. Слово і Час [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.Slovoichas.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=105&Itemid=34&limit=1&limitstart=0
64. Мистецтво поетичне в дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2012/08/02/193000.html>
65. <http://ukrlit.kma.mk.ua>
66. <http://www.nbu.gov.ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання:

комплекти питань для практичних занять та індивідуальні завдання (тематика рефератів).

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ ФЕНТЕЗІ

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
варіативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів

усіх спеціальностей

Херсон
2018 рік

Програма розроблена

Бондаренко Лідією Григорівною, кандидатом педагогічних наук, доцентом

Рецензенти:

5. Пентилюк М. І., професор кафедри мовознавства Херсонського державного університету, доктор педагогічних наук
6. Бокшань Г. І., доцент кафедри іноземних мов Херсонського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 5 від «27» грудня 2018 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 2 від «14» грудня 2018 р.

Схвалено НМР факультету української філології та журналістики

Протокол № 2 від «6» листопада 2018 р.

Голова НМР факультету української філології та журналістики

_____ (ст. викладач Омельчук Ю.О.)

Розглянута на засіданні кафедри української літератури

Протокол № 5 від «5» листопада 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (доц. Демченко А.В.).

ВСТУП

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Сучасне українське фентезі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **бакалаврів** усіх спеціальностей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є художні твори українського фентезі.

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна пов'язана з «Історією української літератури», «Історією зарубіжної літератури», «Теорією літератури», «Культурологією».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Витоки українського фентезі.
2. Література сучасного українського фентезі.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасне українське фентезі» є вивчення сучасного українського фентезі на компетентнісних засадах як шлях поглибленого засвоєння національної літератури.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасне українське фентезі» є:

- розширення у студентів-філологів термінологічного та понятійного апарату з варіативної навчальної дисципліни;
- формування у студентів знань про особливості фентезі як жанрового різновиду фантастики;
- озброєння студентів методами самостійного оволодіння знаннями про історію розвитку українського фентезі;
- ознайомлення студентів із творами сучасного українського фентезі, формування навичок аналізу творів цього жанрового різновиду.

1.3. Дисципліна покликана формувати у студентів низку **компетентностей**:

- культурознавчу компетентність як сукупність знань про матеріальну і духовну культуру, традиції, звичаї, обряди рідного народу, сукупність умінь використовувати культурознавчі знання у професійній діяльності;

- фольклорну, літературознавчу компетентність як сукупність знань про українську літературу і фольклор у їх історичному розвитку та на сучасному етапі, сукупність знань здійснювати літературознавчий аналіз, усвідомлювати закономірності літературного процесу, оцінювати художню своєрідність творів, творчості письменника в цілому;

- комунікативну як сукупність знань, умінь, здібностей, ініціатив особистості, необхідних для здійснення комунікації в різних мовленнєвих сферах. Формування умінь виступу;

- науково-дослідну компетентність: індивідуально-творче мислення, мотивація науково-дослідницької діяльності.

1.4. Очікувані **результати навчання**. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент **знає**:

- завдання вивчення курсу «Сучасне українське фентезі»;
- специфіку фентезі як жанрового різновиду фантастики;
- зміст народних міфів та легенд про створення світу, переказів про духовні сили та міфічних богів;
- витоки та історію розвитку жанру фентезі в українській літературі від давнини до сучасності;
- зміст найвідоміших творів фентезі в сучасній українській літературі та їх авторів.

вміє:

- визначати мету й завдання курсу; розкривати поняття «фентезі», «українське фентезі»;
- розкривати зміст понять «міф», «міфологія», «легенда», «переказ», «казка», оперувати ними під час розповіді про українську міфологію як особливу форму світосприймання;
- застосовувати набуті знання під час аналізу творів жанру фентезі;
- тлумачити поняття «фантастичний прийом», «фольклорна фантастика», «фантастичне спрямування твору»;
- порівнювати й узагальнювати явища фентезійного світу у творах різних авторів;
- володіти прийомами роботи з документами, критичними й науковими текстами, мемуарами, розвивати бібліографічні навички й уміння;
- самостійно аналізувати твори жанру фентезі та поглиблено вивчати матеріал про український міфічний простір як основу жанру сучасного фентезі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Витоки українського фентезі

Тема 1. Вступ. Джерела сучасного українського фентезі. Українська міфологія – одна з найдавніших та найоригінальніших міфологій світу.

Загальна характеристика факультативного курсу «Сучасне українське фентезі», його мета і завдання. Міфологія як особлива форма світосприймання. Витоки української міфології – вірування праслов'ян. Духовні сили (домовик, лісовик, водяник, русалка, чорт, перелесник, берегиня, болотяник та ін.) і міфічні боги (Перун, Велес, Сварог, Дажбог, Хорс, Стрибог, Мокош та ін.). Поєднання язичницьких і християнських вірувань і традицій у світогляді – особливості української ментальності.

Тема 2. Історія розвитку жанру фентезі від давнини до сучасності.

Трансформація фольклорно-фантастичних традицій у творах українських письменників-класиків (Іван Котляревський, Микола Гоголь, Григорій Квітка-Основ'яненко, Пантелеймон Куліш, Марко Вовчок, Олекса Стороженко, Микола Костомаров, Іван Франко, Богдан Лепкий, Леся Українка, Панас Мирний, Василь Стефаник, Михайло Коцюбинський та ін.).

Тема 3. Фентезі як вид фантастичної прози.

Критерії відмінностей фентезі і фантастики (корені, час, простір, цілісність структури, ім'я, ціна, міфологія). Прийом паралельного показу життя людей і міфічних істот, дії й думки яких тісно переплітаються у певних життєвих ситуаціях; фантастичні прийоми змалювання дійсності, перевтілення людини в рослину чи тварину, перетворення на людину-невидимку, використання прийому сну – особливості жанру. Тематика, проблематика та герої жанру фентезі.

Тема 4. Поєднання двох світів, реального та ідеального, у творах Валерія Шевчука (за оповіданнями циклу «Голос Трави» з роману «Дім на горі»).

Язичницькі першооснови та християнська концепція у творах В. Шевчука. Проблема взаємодії універсального та особистого через зіставлення світоглядних категорій язичництва і християнства. Творення

образів дерев-тотемів, сонця, чарівників, тварин, птахів, що вміють розмовляти, людей, які розуміють їх мову, як утілення ідеї гармонійного Всесвіту.

Змістовий модуль 2. Література сучасного українського фентезі.

Тема 1. Український міфічний простір творів Тараса Завітала.

«Зброя вогню», «Діти Праліса». Текстуальне вивчення творів. Аналіз творів Т. Завітала як літератури фентезі. Поглиблення поняття про фентезі як вид фантастичної прози.

Тема 2. Володимир Арєнєв «Бісова душа, або Заклятий скарб».

Фольклорно-міфологічна основа художнього твору. Поєднання аспектів язичництва і християнства у фентезійному світі повісті. Образи Яви, Нави і Вирію як модель побудови світу, авторська інтерпретація його. Поглиблення поняття про «український міфічний простір».

Тема 3. Роман Віталія Климчука «Рутенія. Повернення відьми».

Дивосвіт давньослов'янських міфологічних уявлень. Показ життя людей (князів) і духів (полісунів, чугайстрів, мавок, русалок, рахманів і могутніх Великих Полозів, злиднів і песиголовців), дії й думки яких тісно переплітаються у певних життєвих ситуаціях. Символічний образ Світового дерева, основи Всесвіту. Поєднання захопливих пригод і поетичного світосприймання. Роль алегоричної мови в розкритті вічних цінностей, моральних і культурних.

Тема 4. Галина Пагутяк «Королівство».

Жанр «міське фентезі». Філософія вшанування Книги в творі, від якої залежить доля всесвіту. Проблема людського вибору, відповідальності, свободи, участі в розбудові чи руйнації світу. Динамічність сюжетних ліній, пригоди і таємниці в романі. Структура фантастичного часопростору оповіді. Майстерне поєднання ліричних, сатиричних, психологічних штрихів описів для змалювання цілісної картини.

Тема 5. Костянтин Матвієнко «Час настав». Жанрова багатогранність твору.

Поняття про сучасне українське фентезі: урбаністичне фентезі, фентезі з елементами політичних і соціополітичних рефлексій сьогодення. Жанрова багатогранність твору (фентезійно-пригодницький, фантастично-детективний

роман, наповнений драматичними і комічними елементами). Особливості авторового стилю.

Тема 6. Наталя Тисовська «Останній шаман».

Заселення простору романного українського фентезі реальними людьми, напівреальними шаманами, питомо українськими міфологічними істотами. Поєднання реального і химерного світів. Спільне в якутській міфології з давніми українськими віруваннями. Народознавчий аспект роману.

Тема 7. Дара Корній «Гонихмарник».

Переплетіння реального життя з містикою українських легенд. Динамічність подій. Проблемно-тематичний комплекс роману. Співвідносність природи міфопоетики «Гонихмарника» з аналогічною характеристикою «Тіней забутих предків» М. Коцюбинського і «Лісової пісні» Лесі Українки. Інновація Дари Корній в інтерпретації української міфології (показ характерниці, а також гонихмарниці). Метафоричність образів Землі і Гонихмарника, Міста, Вічності людської душі.

3. Рекомендована література

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Войтович В. Українська міфологія / Валерій Войтович. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.
2. Завадська В., Музиченко Я., Таланчук О., Шалак О. 100 найвідоміших образів української міфології / За заг. ред. доктора філол. наук Олени Таланчук. – К.: Орфей, 2002. – 448 с.
3. Леоненко О. С. Жанр фентезі в українській прозі кінця ХХ – початку ХХІ століття / Олександра Сергіївна Леоненко. – Автореферат дис. на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, 10.01.01 – українська література. – Черкаси, 2010.
4. Логвіненко Н.М. Вивчення сучасного українського фентезі у 8-9 класах на засадах компетентнісного підходу: Методичний посібник. – К., 2014. – 164 с.
5. Лозко Г. С. Українське народознавство / Галина Лозко. – 3-є вид., – Х.: Див, 2005. – 472 с. : іл.
6. Лозко Г. Українське язичництво / Галина Лозко. – К.: Укр. Центр духовної культури, 1994. – 96 с.

7. Наєнко М. К. Художня література України: Програма-мінімум. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2005. – Ч. I: Від міфів до реальності / Михайло Наєнко. – 660 с. – Бібліогр.: 27 с.
8. Плачинда С. П. Міфи і легенди Давньої України / Сергій Плачинда. – К.: ФОП Стебляк О. М., 2013. – 304 с.
9. Стужук О. Художня фантастика як метажанр (на матеріалі української літератури XIX–XX ст.): автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.01.06 – Теорія літератури / О. І. Стужук. – К., 2006. – 21 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Гурдуз А. І. Роман Дари Корній «Гонимарник»: місце в мистецькому контексті з погляду традиції й новаторства / Андрій Гурдуз. – Українознавчий альманах. – 2012. – № 9.
2. Дев'ятко Н. Можливості впливу сучасних жанрів: фантастика, фентезі, казка / Наталія Дев'ятко. – УФО (Український фантастичний оглядач). – 2009. – №1(7). – 72 с. – С.59—66.
3. Капранов В. «Украинская фантастика – вполне»: беседа с братьями Капрановыми [Електронний ресурс] / В. Капранов, Д. Капранов; вёл В. Пузий // Реальность фантастики. – 2003. – № 3 (3). – Режим доступу : <http://www.rf.com.ua/article/75>.
4. Карацупа В., Левченко О. Минуле української фантастики / В. Карацупа, О. Левченко // УФО. – 2009. – № 1. – С. 52–58.
5. Литвиненко Т. М. Національна міфологія в українській російськомовній фантастиці межі XX–XXI століть / Тетяна Миколаївна Литвиненко // Філологічні науки : зб. наук. праць. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – С. 355–361.
6. Літературознавчий словник-довідник] / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – Друге вид. виправ., доповнен. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
7. Пагутяк Г. Україна без гоблінів / Галина Пагутяк // Дара Корній. Зворотний бік світла. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. – 320 с. : іл.
8. Савицька Н. С. Сучасна фантастична література України й Росії [Електронний ресурс] / Н. С. Савицька. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvmdu/Fil/2010_6/18.htm
9. Тарнашинська Л. Письменник, який випробовує буденністю / Людмила Тарнашинська // Валерій Шевчук. Роман юрби: хроніка

«безперспективної» вулиці (1972-1991). – К.: Пульсари, 2009. – 622 с. – С. 5-20.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. [Аргонавти Всесвіту](http://argo-unf.at.ua/load/kozlov_ivan/3) – веб-сайт україномовної фантастики. http://argo-unf.at.ua/load/kozlov_ivan/3
2. Валентинов А. Замітки про українську фантастику [Електронний ресурс] / Андрій Валентинов, Дмитро Громов та Олег Ладиженський. – Режим доступу: www.litlikbez.com.htm.
3. Романенко О. А. Фольклорні мотиви та сюжети в сучасній українській літературі: кітчеві експерименти чи нові художні акценти? – [Електронний ресурс] / Олена Романенко. – Режим доступу: <http://www.ipio-ibgagu.com.ua/-lexI-10764>.
4. Соколова А. Містичний міфологізм прози Галини Пагутяк / Алла Соколова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ibgagu.univ.kiev.ua/ukr/hst5I/viking/_2012_36.pdf.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання – тестування, індивідуальна співбесіда, самостійна робота, залік.

Міністерство освіти і науки
Херсонський державний університет
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української літератури

КОРЕКТУРА

АВТОРСЬКА ПРОГРАМА
варіативної навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів та магістрів
усіх напрямів та спеціальностей

Херсон
2018

Програма розроблена

Немченком Іваном Васильовичем, кандидатом філологічних наук,
доцентом

Рецензенти:

Пентилюк М. І., доктор педагогічних наук, професор кафедри
мовознавства Херсонського державного університету

Бокшань Г. І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних
мов Херсонського державного аграрного університету

Затверджена

Вченою радою ХДУ

Протокол № 9 від «17» квітня 2019 р.

Погоджено

НМР ХДУ

Протокол № 4 від «17» квітня 2019 р.

Схвалено НМР факультету _____

Протокол № 2 від «06» листопада 2018 р.

Голова НМР факультету

_____ (Ю.О.Омельчук²)

Розглянута на засіданні кафедри _____

Протокол № 5 від « 05» листопада 2018 р.

Завідувач кафедри _____ (А.В. Демченко)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни за вибором студентів «Коректура» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів різних напрямів у Херсонському державному університеті.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія та сучасність коректури і видавничої справи, особливості фахової підготовки коректорів, функції коректора як учасника редакційно-видавничого процесу, рух коректур і співпраця учасників видавничого процесу, вимоги до сучасного коректора, техніки і методики коректури, специфіка книжкової, журнальної, газетної коректури.

Міждисциплінарні зв'язки: «Коректура» пов'язана з курсами «Основи видавничої справи та редагування», «Історія друкарства», «Історія української літератури», «Історія України», «Друковані видання», «Газетні і журнальні жанри», «Література діаспори», «Світова література», а також з усіма іншими гуманітарними дисциплінами.

Програма навчальної дисципліни складається з 1 модуля:

1. Техніки і методики коректури.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу: познайомити студентів з коректурою як творчим процесом виявлення і виправлення помилок у тексті видавничого оригіналу на редакційному етапі редакційно-видавничого процесу; виявити загальні тенденції розвитку коректури в минулому і на сучасному етапі розвитку видавничої справи; розкрити особливості коректорського читання; з'ясувати методику традиційної і комп'ютерної коректури, поглибити знання українського правопису та поліпшити володіння українською мовою в усній і писемній формі.

1.2.Завдання курсу:

методичні: дати повний опис теорії коректури як важливого етапу редакційно-видавничого процесу, зокрема нормативної бази; з'ясувати техніки і методики традиційної і комп'ютерної коректури, технічні правила складання під час коректури тексту, методи контролю та виправлення тексту, послідовність яких сприятиме успішній підготовці авторського тексту до друку;

пізнавальні: отримати знання з історії коректури; усвідомити сучасний стан і тенденції коректорської справи; ознайомити з основними тенденціями розвитку коректури; теоретично осмислити процеси виправлення текстів, розкрити й теоретично обґрунтувати механізми роботи коректора; вивчити різновиди коректурних відбитків та типові операції, що здійснюються у них учасники видавничого процесу;

практичні: засвоїти основні технічні правила набору і верстки; опанувати коректурні знаки для текстових та ілюстраційних оригіналів; відпрацювати техніку їх використання; осмислити етапність руху коректур; особливості книжково-журнальної і газетної коректур, їх місце у видавничому процесі.

1.3.У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **компетентностями:** *комунікативною* (вільне володіння державною мовою в усній і письмовій формах; сукупність знань, умінь, ініціатив, необхідних для здійснення комунікації; формування риторичних навичок: уміння розкрити суть проблеми, аргументувати власну позицію щодо шляхів її вирішення, підтримувати у слухачів інтерес і увагу, керувати аудиторією тощо); *культурологічною* (сукупність знань про українську матеріальну і духовну культуру та її значущість у світовому контексті, а також уміння використовувати ці знання у професійній діяльності); *красознавчою* (сукупність знань про традиції коректури і видавничої справи в Україні та в нашому); *науково-дослідною* (сукупність умінь здійснювати пошукове, наукове, експериментальне дослідження, працювати з першоджерелами, критичною літературою, конструювати власну і колективну науково-

дослідницьку діяльність).

Очікувані результати навчання:

- поглиблене знання українського правопису та належне володіння українською мовою в усній і писемній формі;
- засвоєння основних технічних правил набору і верстки;
- опанування коректурними знаками для текстових та ілюстраційних оригіналів; осмислення етапності руху коректур; особливостей книжково-журнальної і газетної коректур, їх місця у видавничому процесі.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

Змістовий модуль 1. Техніки і методики коректури.

Тема 1. Історія та сучасність коректури.

Коректура і видавнича справа. Сучасний стан коректорської справи в Україні. Коректура і видавничий ринок. Фахова підготовка коректорів. Коректура й український правопис.

Тема 2. Традиційна та комп'ютерна коректури.

Традиційна коректура. Коректурний відбиток. Види відбитків. Коректурні операції у відбитках. Вимоги до коректурних і пробних відбитків. Комп'ютерна коректура.

Тема 3. Коректор як учасник редакційно-видавничого процесу.

Рух коректур і видавнича документація. Співпраця учасників видавничого процесу. Коректурні виправлення. Вимоги до сучасного коректора. Коректорське читання. Різновиди читання. Принципи коректорського читання й типи коректорського читання.

Тема 4. Техніки і методики традиційної коректури.

Коректурні знаки. Алгоритм використання коректурних знаків. Внесення виправлень коректором. Коректура за допомогою сполучних ліній. Універсальні методики коректорського читання. Коректура друкарських форм на поліграфічному підприємстві. Рух коректур у виданнях різних видів.

Тема 5. Книжкова коректура.

Книжкова коректура як видавнича класика. Особливості техніки та методики коректорського читання книжкових видань.

Тема 6. Журнальна коректура.

Журнальна коректура як синтез книжкової та газетної. Особливості техніки та методики коректорського читання журнальних видань.

Тема 7. Газетна коректура.

Особливості техніки та методики коректорського читання газетних видань.

Рекомендована література

Основна література:

1. Іванов В.Ф. Основи комп'ютерної журналістики: навч. посібник / В. Ф. Іванов, О. К. Мелешенко, В.В. Різун. – К., 1995.
2. Іванченко Р. Г. Літературна редагування / Р. Г. Іванченко. – К., 1983.
3. Карпенко В.О. Журналістика: основи професійної комунікації / В. О. Карпенко. – К., 2002.
4. Коректура: робоча навчальна програма для студентів спеціальності 6.030303 «Видавнича справа та редагування» / укладач: к. філол. н., доц. Т.С.Крайнікова.- К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Інститут журналістики; Кафедра видавничої справи та редагування, 2008.
5. Крайнікова Т. С. Коректура: підручник / Т. С. Крайнікова. — К.: Наша наука і культура, 2016.
6. Партико З.В. Комп'ютеризація видавничого процесу: навч. посібник / З. Партико. – К., 1996.
7. Поліграфічні матеріали: підручник / за ред.Е. Т. Лазаренка.- Львів,

2001.

8. Порадник користувача. – Тернопіль, 1999.
9. Прокопенко І.В. Техніка газетної справи: практикум / І.В.Прокопенко, О.В.Гутянська. – К., 1989.
10. Різун В.В. Літературне редагування: підручник / В. Різун. – К.: Либідь, 1996.
11. Різун В.В. Основи комп'ютерного набору і коректури / В. Різун. – К.: Либідь, 1993.
12. Робоча програма з курсу “Коректура” для студентів спеціальності “ПМСО.Українська мова і література. Спеціалізація: редагування освітніх видань”/ укладач: к. філол. н., доц. Т.Г.Окуневич.- Херсон: ХДУ; Інститут філології та журналістики; Кафедра українського мовознавства, 2007.
13. Сава В. І. Основи техніки творення книги: навч. посібник / В. Сава. – Л.: Каменяр, 2000.
14. Тимошик М.С. Видавнича справа та редагування: навч. посібник / М. С. Тимошик. – К., 2004.
15. Тимошик М.С. Історія видавничої справи: підручник / М. С. Тимошик. – К., 2003.
16. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця: практичний посібник / М. С. Тимошик. — К.: Наша культура і наука, 2005.

Додаткова література:

1. Гавенко С. Конструкція книги / С. Гавенко, Л. Кулик, М. Мартинюк. - Львів, 1999.
2. Городенко Л. Типологія інтернет-видань / Л. Городенко // Друкарство. – 2004. - № 5. – С.25-28.
3. Іванов В. Ф. Техніка оформлення газети: курс лекцій / В. Ф. Іванов.- К., 2000.
4. Крайнікова Т.С. Коректура в сучасній журналістиці і книговидаванні: сучасний стан, тенденції, проблеми / Т. С. Крайнікова // Друкарство. – 2003. -

№3. – С.20-23.

5. Крайнікова Т.С. Рух коректур у виданнях різних типів / Т. С. Крайнікова // Друкарство. – 2004. - №4. – С.34-37.

6. Крайнікова Т.С. Типові помилки набору і верстки / Т. С. Крайнікова // Друкарство. – 2003. - №6. – С.33-37.

7. Лисенко В. Електронні видання України: етап становлення / В. Лисенко // Друкарство. – 2004. - №4. – С.41-43.

8. Мазурін М. “Слід життя”: короткий посібник для ляпофіла-початківця / М. Мазурін // День. - 2004.- 24 вересня.

9. Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи Е. І. Огар. – Львів, 2002.

10.Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи / З. Партико. – Львів: Афіша, 2001.

11.Партико З.В. Комп'ютеризація видавничого процесу: навч. посібник / З. Партико. – К., 1996.

12.Пещак М. М. Нариси з комп'ютерної лінгвістики: монографія / М. Пещак.- Ужгород, 1999.

13.Прокопенко І.В., Гутянська О.В. Техніка газетної справи. – К., 1989.

14.Сіренко С.М. Як готувати рукопис для видавництва: довідник для авторів / С. М. Сіренко. – Х., 1994.

15.Стандарти у поліграфії: стандартизація у видавничій поліграфічній та пакувальній справі: навч.посібник. - К.-Л., 2004.

16.Тимошик М.С. Особливості редакторської підготовки окремих складових тексту: заголовки, цитати / М. С. Тимошик // Друкарство. – 2005. - №2. – С.42-48.

17.Тимошик М.С. Редакторські посади: фахові вимоги та функціональні обов'язки їх носіїв / М. С. Тимошик // Друкарство. – 2005. - № 1. – С.44-48.

18.Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови.— 4-е вид., випр. й доп.— К.: Наук. думка, 1993.

19.Феллер М.Д. Довідник коректора / М. Д. Феллер, І.С.Квітко,

М.Г.Шевченко. – Х., 1992.

20.Хойнацький М. С. Основи стандартизації і використання стандартів у видавництві: навч. посібник / М. С. Хойнацький; за ред. В. П. Тараника. — К.: Вища шк., 1993.

21.Шевченко В. Е. Лексика комп'ютерних редакційно-видавничих систем: англо-український словник / В. Е. Шевченко. – К., 2000.

22.Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: енциклоп. словник для фахівців з теоретично-гуманіт. Дисциплін / І. Б. Штерн. – К., 1998.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1.Бібліотека українських підручників (pidruchniki.website) © 2010 - 2012

Українські підручники онлайн admin{at}pidruchniki.ws. [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=3351>

2.Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія. У трьох книгах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.nbu.gov.ua/portal/Soc...9/01.pdf

3.Слово і час. [Електронний ресурс] . – Режим доступу http://www.slovoichas.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=105&Itemid=34&limit=1&limitstart=0

4.Українська компаративістика 1900-х - 1920-х років: теоретичні аспекти й дослідницька і практика [Електронний ресурс] . – Режим доступу:<http://vuzlib.com/content/view/2295/117/>

5.www.nbu.gov.ua/.../N170p098-107.pdf

6.Сент-Бёв и жанр литературного портрета [Електронний ресурс] . – Режим доступу:www.info-library.com.ua/books-text-1150

7.Григорій Клочек «Художній світ як категоріальне» [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://www.slovoichas.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=317&Itemid=34

ЗМІСТ

Галаган В. В. Фольклор і дитяча література	3
Корівчак Л. Д. Масова комунікація та інформація.....	32
Бондаренко Л. Г. Фантастичний модус української літератури.....	48
Бондаренко Л. Г. Сучасна українська фантастична проза.....	60
Чухонцева Н. Д. Гендерні аспекти сучасної української прози.....	72
Цепкало Т. О. Жанри віртуальної літератури.....	83
Демченко А. В. Типологія і поетика мережевої літератури.....	96
Чухонцева Н. Д. Гендерні модуси модерністської та постмодерністської літератури.....	114
Бондаренко Л. Г. Сучасне українське фентезі.....	126
Немченко І. В. Коректура.....	135